

Wendela Hebbe

NORDSTJERNAN.

Witterhetsstycken

OCH

POEMER

AF

Wendela Hebbe, Börjesson, And. Fryxell,
Geijer, Jolin och Kiellman-Göranson,

jemte deras

Porträtter och Facsimiler.

Stockholm.

L:s Gust. Rylander.

Bazar'n å Norrbro.

Jönköping.
Chr. Christenson.

Norrköping.
C. C. Forsberg.

GEORGINA.

Teckning efter Naturen

af

Wendela Hebbe.

"Thet är hata med ett fullkommeliget hat att thu hatar odygderna och icke menniskiorna, icke heller älskar odygderna för menniskiornes skull".

AUGUSTINUS.

FÖRSTA KAPITLET.

"Tell me the leaves upon yon tree,
So many minds has he.

Bland de Titaner, Fauster, Letorièrer, Pelhamer, Donquixottar och Don Juaner, Mignoner, Tintomarer och Undiner som dikten omtalar, skulle Baron Charles Darling måhända icke taga sig fördelaktigt ut. Icke destomindre är han mycket omtyckt af alla sina bekanta i hufvudstaden. Det är en stjerna af åtminstone andra storleken på modets himmel, en öfverallt välkommen, efterlängtad och beundrad gäst, som "kommer icke alltid när han kommer, och går ej heller alltid när han går;" som har uteslutande rättighet att vara tankspridd, nonchalant och fièr, eller uppmärksam, artig och inställsam allt eftersom lynnet yrkar, hvars minsta ordspel upptages som qvickhet och hvars minsta qvickhet upprepas och gäller för blixtrande snilledrag: som med alla sina nycker och egenheter likväl alltid kan vara viss på att blifva ansedd såsom den utmärktaste sällskaps- och fruntimmers-karl.

Med "fruntimmers-karl" menas här dock icke en sådan ung eller medelåldersherre, som, i anseende till en viss medelmåttighet i utseende och ett visst öfvermått i beskedlighet, erhållit denna titel med thy åtföljande privilegier och onera, inom en eller flera familjer, der han är eller anser sig vara ett oumbärligt tillbehör, för att följa damerna till operan eller till catholska kyrkan då någon ny messa der uppföres och folkträngseln är besvärlig. På Mamsell H:s auktion har en sådan herre mycket bråk med inropandet af en mängd granlåtssaker

till godt pris åt damerna, som alla vilja hafva ett souvenir af denna konstnärinna. På promenaden bär han damernas shawlar och parasolletter; han kör för damerna och åker baklänges inne i vagnen då de det åstunda. På expositionerna roar han dem med sina infall om broderade tofflor och nattmössor, och på lustfärder till lands och vatten drifver han litet småqvickt — oftast på fransyska — med de öfriga passagerarne, helst om dessa äro af den ringare klassen. Hemma biträder han damerna än som klädhängare, än som nystvinda, men framförallt är han klippt och skuren att samtalsvis underhålla deras tråkiga gäster, hvarvid han dock noga aktar sig att sjelf någonsin stå i vägen eller för egen del hafva några anspråk eller fordringar. En sådan fruntimmerskarl var icke Baron Darling; man kunde snarare säga att han utgjorde en motsats dertill; ty han syntes kall och frånstötande i sitt sätt, äfven när han som mest var intresserad och betagen, eller rättare, snarast just då. Fjesad som han var, betraktade han denna köld såsom ett nödvändigt skyddsvärn, såsom ett harnesk mot det batteri af smicker, som ständigt omgaf honom. "Eglanterian har sina törnen och Hagtornet sina lansar som värna dess fina blommor för yttre åverkan," sade den anspråkslösa unga mannen!

Vore en sådan man prest, finge han endast sällan lemna bigtstolen, och han skulle få så många samvetssår att sköta, att han med nöd blefve i stånd att få sin predikan färdig på utsatt tid; vore en sådan man läkare, blefve det en nödvändighet att han utvidgade sin lokal, eller att han bestämde serskildta emottagningsdagar för patienter med "åkommor i hjertat;" vore han aktör, så skulle han på theatern öfverhöljas af buketter och lagerkransar, och hemma skulle hans bord svigta af rosdoftande, trehörniga biljetter och vers; vore han ångbåtskapten, så vore det så godt att han droge in landgången ju förr desto heldre, om han eljest ville njuta sin middagslur ostörd.

Men för att från en riktig synpunkt kunna bedöma en persons karaktär, är det bäst att se honom i hans hvardagslif, hans hem.

Detta hem är beläget vid en af hufvudstadens fashionablaste gator. Aftonen är temligen långt framskriden, klockan är visst tio slagen. I en svagt upplyst sal, uti husets andra våning, sitter en ung man vid ett piano. Dock ung torde han, erkesträngt tagit, icke böra kallas, ty han har redan fyllt sina 38; men besynnerligt nog äro de fantasier, som han med skicklig hand tolkar på tonspråket, af en viss formlös och oregelbunden karaktär, närmast liknande en svärmande ynglings aningsfulla, ännu obestämda drömmar. Tonerna framvälla snabbt jagande hvarandra, såsom vågorna på ett upprördt haf: än sakta gungande, än vildt uppstaplade och himmelstormande; än åter vemodsfullt längtande, med suckar efter kärlek, med bön om frid, och än såsom en klagan, lik den ensama turturdufvans, djupast i en mörk, öde skog... Klagan smälter småningom, och löser sig i en oändlig suck som sakta susar genom strängarne och försvinner... Den som obemärkt lyssnade till dessa fantasier skulle ovilkorligen känna hjertat slå, ögat fuktas och en beklämning lägga sig öfver sinnet, ja, han skulle erfara en lättnad, då drömmaren med ett vildt accord sönderslet den tonslöja, hvarmed han nyss fjettrat själen.

När Baron Darling slutat, steg han upp och förde hastigt handen mot sin fuktiga panna, derefter gick han in i närgränsande salong, hvarifrån han inträdde i ett stort, festligt upplyst förmak — han kastade sig vårdslöst i en stol.

"Ah se Charles!" utropade ett äldre fruntimmer som satt vid ett bord, och var sysselsatt med något handarbete. "Välkommen Charles, min *glada* gosse! välkommen!"

"Det blir helt ljust i rummet bara du inträder der!" sade en ung vacker flicka, som hittills gäspat vid sin brodyr. Ett sexårigt barn, med långa ljusa hårflätor, klängde sig upp på hans knä, lade sina mjuka armar kring hans hals och kysste honom par tre gånger innerligt.

Baronen upptog dessa artigheter helt passift, förde handen några gånger genom sitt vackra hår samt framtog sin plånbok. Här ögnade han flyktigt några biljetter, visitkort och bjudningsbref, annoterade åtskilligt med en blyertspenna, den han med en komisk min doppade i den lilla flickans mun.

Fruntimmerna skrattade; ty allt hvad han företog, klädde honom väl, tyckte de. Baronen var icke hvad man egentligen kallar vacker, åtminstone icke reguliert vacker. Hans ögon af obestämd färg, voro små, pannan hög, och icke serdeles behagligt hvälfd, men munnen deremot väl formad, med ett par friska svällande läppar och en perlhvit tandrad. Vid ett flyktigt påseende, skulle man svårligen föreställa sig, att detta ansigte kunde antaga något riktigt skönt och fängslande uttryck. Det var likväl så, ehuru vanan att beständigt utgöra ett föremål för uppmärksamhet och hyllning, gaf någonting egoistiskt och sjelfkärt åt hela hans väsen, ja, man upptäckte till och med ett lätt drag af hån som flyktigt, men skönjbart framskymtade från djupet af hans själ, och uppenbarade sig, än i hans blickar, än i hans leenden. Detta gaf ett sken af öfverlägsenhet åt hans eljest obestämda ansigtsdrag. Det missprydde i öfrigt just icke, ty det uppenbarade sig utomordentligt flyktigt och gällde måhända lika ofta honom sjelf som någon annan, samt afbröts stundom af ett fint, barnfromt och känsligt leende, som snart utplånade detta drag. Emedlertid, och med alla dessa sina fel och brister var Charles Darling en förklarad gunstling hos unga och gamla.

Han hade nu mönstrat sina bref, ordnade dem i form af en solfjäder, den han nedlade på bordet, vädjande till fruntimren och deras afgörande, hvilken värd eller värdinna som företrädesvis borde "lyckliggöras" med hans personliga närvaro vid morgondagens fest. Det är att märka, att den unga mannen utlät sig alltid med en viss veneration om sig sjelf.

Gamla friherrinnan N. N.... en *Indigo-soirée!*... bara skriftställare och skriftställarinnor, politik och polemik, skön konst och theater-kritik, sång och musik af dilettanter och amatörer, tillfällighetsvalser och supé... tackar så mycket!"

"Åh, kära kusin," inföll den unga damen, som hörde till de "blåa kornblommorna", — emedan hon öfversatt en feuilleton och författat några nätta tillfällighetsverser — "säkerligen förekommer mycket intressant i ett så valdt sällskap?"

"Intressant? ja, tvifvelsutan för dem som tycka om att höra fruntimmer tala om Ryska kejsarens politik, om påfvens

liberalism och Drottning Victorias regeringsåtgärder, om kungen i Bäyern och Lola Montez."

"Åh, de äro väl icke alla kannstöpare heller!"

"Nej, somliga äro Turister; de känna till och kunna upprepa namnen på en hel hop gator i Paris; de hafva sett stenkolsröken i London, de parlera om moder och priser, hoteller och jernvägar, prinsar och markisinnor, men framförallt om det eviga Rom!... äro de sentimentala så hafva de fört blommor med sig från *Père la Chaise* och några grässtrån från Vaucluse samt en lager från Virgilii graf..."

"Men de hafva väl också läst..."

"Läst, det förstår sig... Sue och Dumas, och Dumas och Sue, och Eugène Sue och Alexander Dumas, samt Sir Edvard Lytton Bulwer!"

"Mycket mera, kära kusin!"

"Tant pis pour elles!"

"Sådan kältring ni är, kusin!" utropade den unga flickan otålig. "Det skall just vara dylika bortskämda, sjelfkloka herrar, och dertill en så oerfaren och oartig, som ni är, för att kunna tala på det sättet, liksom icke många qvinnor både läst och förstå hvad de läst, rätt så bra som min herre!"

"Gud bevars!"

"För det ni bläddrat i några gamla folianter på grekiska och latin..."

"Och Hebreiska, kusin!"

"För det ni legat ett decennium vid Upsala..."

"Kantänka!"

"Och tenterat och blifvit..."

"Kuggade!"

"Sjungit edra sympathier och antipathier utanför professorernas fönster..."

"Och utanför flickornas..."

"Hållit tal..."

"Om skandinavismen."

"Rökat cigarr och druckit punsch..."

"Och champagne!"

"Skyldrat i Svenska Akademien för något medelmåttigt qväde..."

"Eller äreminne!"

"Samt slutligen författat någon tråkig theaterpies... eller skrifvit en artikel i..."

"Studentbladet!"

"Alldeles; för detta tror ni er kunna uppresa er till domare öfver hela den bildade verlden..."

"Och den obildade!"

"Men det lönar icke mödan att tala med kusin, ni har blott ett ideal..."

"Och detta är?"

"Charles Darling! Jag anser riktigt för en lycka," fortfor hon halft skrattande åt det komiska sätt, hvarpå han komplimenterade sig sjelf uti spegeln midtemot — "Jag anser riktigt för en lycka, att ni snart får komma till er gamla preceptor der nere i Glimsta, och hoppas att han masar upp er, och det rätt eftertryckligt ändå!"

"Då får du risbastu, Charles!" sade den lilla flickan som ännu satt på hans knän, och i det hon nöp honom i hakan, "det är säkert som guld!"

"Ainsi soit il!" sade Charles, småskrattande åt både den långa lexan och åt den profeterade husagan.

"Det besynnerligaste är, i allt fall", återtog hans kusin, "att ni med alla era spetsfundiga anmärkningar, likväl så gerna spelar beskyddare åt Artister och Litterati, samt dessutom företrädesvis umgås just med dem."

——— "Den andra bjudningen är till en soirée dansante!" fortfor Baronen, utan att upptaga hennes anmärkning. "Hur i all verld kan man hoppa och flyga en hel Guds natt igenom, som en hop marionetter på ståltråd: i dam, i trängsel, i hetta, i qvalm och ljusos?... hur kan man väl frivilligt underkasta sig en dylik tortur, det vill jag fråga? För att icke tala om karlarne, som i sitt anletes svett arbeta med polkorna, som vore det frågan om att storma en bastion eller förvärfva odödlig ära på slagfältet — så har alltid det äldre "fruntimret" på en bal utgjort ett föremål för min beundran,

och ännu mera min undran. Många af dessa hafva med möda släpat sig dit. Purpurblommor glöda bland isgrå lockar, tulle transparent öfver nedböjda skuldror..."

"Tyst kusin, det der är oskönt!"

"Och de unga... för min del... om jag såge en flicka som jag höll kär, så der fara och fladdra kring salen i famnen på en karl... oh! jag skulle förgås af ångest... och blygsel!... alltså ingen bal, jag afskyr sådana spektakel!"

"Nej hör man! jag tror att kusin har blifvit Trappist sedan i går eller förrgår, då jag sednast såg kusin såsom jeune premier vid en dylik representation!"

Låt mig se, hvad ha vi nu för godt? Aftonmusik i det gröna... det är det tillgjordaste i verlden... dockspel i grön ram... raketer bland blommor... blommor bland raketer! — nej pass för mig! jag blir hemma, jag! eller reser jag till Glimsta med ens, Bertram skall ha en vacker syster... "Baccalun!"

"Tänk, jag undrar huru den flicka, som kusin skall komma att hedra med namnet "inklination," egentligen bör vara. Hon skall dansa som en sylfid, så att ni kan vara rigtigt stolt åt henne, men..."

"Hon skall likväl *icke* dansa..."

Hon skall hafva läst en stor mängd böcker, så att ni kan tala med henne i alla ämnen, och på alla språk."

"Men en stor mängd skall hon *icke* hafva läst."

"Hon skall vara glad och lekande som en gazell, men..."

"Tänkande, allvarsam och känslofull som en qvinna."

"Æterisk som en ande."

"Men ändå sköta sitt hushåll som en rigtig menniska."

"Alla karlar skola brinna för henne, men..."

"Hon blott för mig!"

"Hon skall vara mild som en dufva..."

"Och stolt och eldig som en spaniorska."

"Skön som Freya sjelf..."

"Utan att veta deraf."

"Och slutligen och hufvudsakligen skall hon lefva och dö för den älskvärde, prisade, oemotståndlige riddaren Sir

Charles Darling, "sitt tidehvarfs hjelte och sina fienders skräck!""

"Så är det!"

"Men kusin, skulle ni, med ert ostadiga sinnelag, äfven veta att värdera och lyckliggöra en sådan qvinna, *om* en sådan qvinna verkligen funnes till på denna gamla förslitna planet!"

Baronen räckte stillatigande sin hand åt sin kusin, och ett af dessa vackra, på en gång varma och melankoliska leenden spelade för ett ögonblick på hans ansigte. Allt trotts var borta och någonting obeskrifligen vekt och ömt, som syntes fremmande för hans väsen i öfrigt, hade intagit hånets och trottsighetens ställe. Det var en af dessa skiftningar i lynnet som alltid infunno sig plötsligt och öfvergående, men hvaraf intrycket stod segrande qvar hos dem som en gång sett det.

Man säger, och det med rätta, att menniskan har tvänne naturer, en ond och en god. Liksom hennes utseende skiftar i fult ock vackert, hennes sinne i dur och moll, så skiftar ock hennes vilja eller karakter mellan godt och ondt. Hos en är det goda, hos en annan det onda öfvervägande; aldrig förefinnes den ena eller andra naturen fullkomligen oblandad. Ingen är fullt god, ingen fullt ond: det förra vore en Gud, det sednare — satan!

ANDRA KAPITLET.

"Adskild fra Tiden
Jeg nu — som da jeg var liden —
Forbauset stirrer;
Og Tanken sig gierne forvirrer
I Oldtidstaage."

OEHLENSCHLÄGER.

På det vackra hemanet Lindholmen i Glimsta socken var man nu sysselsatt med höbergningen. Den lilla gårdsplanen var, efter ortens sed, nästan helt och hållet kringbyggd.

Boningshuset utgjorde ena sidan, visthusbyggnaden den andra, drängstugan den tredje samt stallen, med tillhörande skulle, den fjerde. Det ena hölasset efter det andra afvältades och upphissades. Arbetarne språkade tappert under det de transporterade det ångande höet öfver sina hufvuden, man efter man, från dörren uppåt en stege, till skullen, der det lades i vinterqvarter. Detvar temligen sent och läderlapparna fladdrade fram och åter tätt förbi arbetarnes näsor. Karlarne hade, i anseende till det uthålliga dagsverket, förplägat sig något för mycket. Som ängen, hvarifrån höet hemtades, var temligen aflägsen, dröjde det en stund mellan hvarje lass, så att de hemmavarande hade en rastetid af en qvarts timma eller så, allt emellanåt, hvilken användes till muntert samspråk, sång och glam. Lill-Måns, som varit och "exerat på gälet" samma vår, och som ännu bibehöll en brun sadel tvers öfver näsa och kinder till minne af de utståndna strapasjerna i solskenet, samt dessutom i anledning af sin militärvärdighet alltid stack en ringblomma i mössan till heder och åminnelse, förde i synnerhet ordet. Äfven han var litet "beskänkter" och led mycken smälek af fruntimren för sina många villosteg i det snärjande höet. Det föll sig äfven så, att han mer än en gång stod på hufvud i höfånget som han skulle lemna från sig till närmaste man.

"Gå du dina färde, Måns," sade en af flickorna, "du är bara till hinders."

"Ja, kanske jag skulle gå in och hjelpa er andra litet, det går så fumligt för er!" svarade Lill-Måns illparigt.

"Jo, du är så liker, din fnasker!"

"Se så, undan med er, annars häfver jag upp er allesamman på skullen!" ropade Lill-Måns morskt, och i det han försökte att taga några raska steg framåt, men presenterade straxt derpå sina sviksamma gångredskap i omvänd ställning. Det sednast ankomna lasset var nu upphissadt, och en af förutnämnda fristunder hade inträdt. Flickorna satte sig der och hvar på trappor och trösklar och Lill-Måns ställde sig midt på gården och sjöng tjenarens visa:

— — "Jag som ett lam,
I fremmande land,
Bland ulfvar och björnar får taga mig fram."

Men som gården var kullrig, och Måns alldeles fristående, hvälfde han oupphörligen om konsepterna, så att det icke var honom möjligt finna början, mindre slutet af visan. Flickorna försökte hjelpa honom på tråden:

"Jag är som en blomma i oskuld upprunnen,
Som uti ogräset ännu står qvar."

"Hva'... hva' sägen J för slag?... det är orätt, pin blankt orätt!"

"Jag som ett lam,
I fremmande land,
Bland ulfvar och räfvar får taga mig fram..."

"den som bara kunde vara go' te' att komma på början!"

Flickarna började åt honom igen:

"Jag är som en blomma i oskuld upprunnen..."

"Oskuld?... nej dä' ä' du seker för," afbröt Måns förtretad. Han hade nu gått fram till stugan och tagit posto vid stenmuren, mot hvilken han stödde sin skuldra, och sålunda vann en säkrare position. Han gnolade litet för sig sjelf, knäppte med tummen och pekfingret i vädret, såsom om han nu funnit knuten och började igen:

"Jag som ett land
Får taga mig lam
Bland fremmande Ulfvar och Bäfrar..."

"Och björnar, Måns!" ropade flickorna skrattande.

"Nå så börja då, era slamsor, sen hjelper jag er, dä' ä' sekert!" ropade Måns.

"Vi ha ju börjat hundrafemti gånger!"

"Jag som en blomma..."

men de kunde icke fortsätta för skratt.

"Ja, pipa det kan jag med, men håll te'... håll te' bara... sen hjelper jag er, dä' ä' sekert!"

"Jag som en ulf
Får taga mig lam
Bland vargar och björnar i fremmande land."

"Ja, lyckelig den ongdom som slipper till att tjena
Utan får vara hemma hos sin fader och sin mor.
Men jag som en slaf,
Får släpa alla dar
Till slut får jag knappt lönen som utlofvad var."
och nu sjöng Måns så det rungade i loftet.

Åter ett lass hö körde in på gården och allesamman gingo till sitt arbete.

"Hör du Måns," sade en af flickorna skälmaktigt — då de efter slutadt göromål åter slogo sig till ro utanför stalldörren — "tala om för oss huru du hade det på gälet i vårasse!"

"Ja, dä' va' sangtilt ska' jag säga. En half sill hvar tredje dag till frukost — med tre förmiddagsmarscher till, så blef det sofvel som heter duga! En half jumfru bränvin — derföre va' vi aldrig *fulla* — halfva sillar behöfver icke annat än halfva jumfrur, förstår ni... fulla jumfrur finns det nog i Stockholm, förstår ni..."

"Nå, men du exerade väl som en full... hel karl ville jag säga?"

"Dä' ä' du seker på! de andra pojkarna va' så dumma som kålstockar... de va' inte kroppar till att lägga gevärsklunsarne på rak arm... så här... fastän löjtnanten drog dem i både öron och näsa och slog dem med laddstocken så att den nöp dem ända ned i slaksida'... och ändå kunde de inte begripa't, de dumlingarna!"

"Men du begrep'et, Måns!"

"Du ä' seker... lät mig se... första dagen... nej, va' dä' första dagen? lät mig se, så att jag inte ljuger... nej andra dagen va' dä'... Vi stodo der uppställde i parat efter exerseringsreglimäntet, liksom jag ville stå så här nu... Då ropte kaftenen på löjtnanten som stod der på backen och exerade och exerade... "Hocken ä' den likaste pojken vid denna plu... plu... pultronafdelningen?" sa' kaften... "Hocken som ä' den likaste, herr kaften?" svarte löjtnanten, "jo, dä' ska' jag säga herr kaften, upprektigt... dä' ä' 'efveln i min själ den daringen!" och då fick jag stiga fram och exera igenom alla tempera både fram- och baklänges."

"Nå, hvad sa' kaptenen då, Måns?"

"Dä' va' väl 'elvete, så mycket jag kan förstå, sa' han, och tog dervid upp en guler etta och stack i näfven på mig."

"Men, var inte kungen närvarandes, Måns?"

"Både kungen och prinsarne stodo på drånningberget och sågo på."

"Än drotningarna, Måns?"

"Bå'a två, bå'a två, och lilla prinsessan... de tyckte dä' va' sangtilt allesamman..."

"Ja lycklig den ungdom som slipper till att tjena."

"Tyst, nu komma de!... dä' ä' Pelle i qvarn', dä' hör jag på pisktempera..."

"Rätt så mycke som jag är Pelle din skräper, ser du inte att det är folk som kommer!" ropade en af flickorna och tystade på Måns. I den öppna gårdsgrinden syntes ett hästhufvud, och en ryttare sprängde i detsamma in på gården.

"Dä' va' väl en morsker sa-sate, han rider ända som en kongeli lifregementsdrabant vid första garde... jag tror han knogar rakt in i köke' till mor... högeromvänder-eder herr kommendant!..."

Den fremmande knackade på fönsterrutan med sin ridpiska, men då ingen tycktes märka det, vände han sin häst och red ned till stallet.

"Hör flickor, här skall gå en genväg till Glimsta, kan någon af er visa mig den?

"Angåendes ginvägen så..."

"Angåendes vä...vägen till Glimsta, herr kaften," stammade Lill-Måns, i det han klef fram, aftog mössan och rätade sig efter "beväringsskyldigheten".

"Tyst Måns, du ä' surfveter, låt mig få säga't..."

"Surf...surfveter... dä' ä' du sjelf — vägen till Glimsta..."

"Hysch, Måns!"

Och nu började de allesamman, som pigorna inför domstolen uti Holbergs komedi, att tala på en gång, och ingen hördes eller blef förstådd.

"Tyst!" dundrade fremlingen och slog en väldig klatsch med sin ridpiska, "tyst gubbar! tala en om sönder säger jag."

En af flickorna började igen. "Angåendes vägen," men den oefterrättlige Måns var genast med.

"Det vore väl tusan," sade den ridande slutligen "om jag inte skulle kunna få er att tala en om sönder!"

Nu kastade en af flickorna sin räfsa ifrån sig, vinkade fremlingen att följa, samt sprang förut genom grinden. Det hade blifvit sent och Augusti-månan samm stor och gullgul på den mörkblå himmelen, och dess sken föll klart på de mörka träden, log mot insjöns lugna yta och darrade mellankoliskt öfver de afslagna ängarna och sädesfälten. Flickan visade mot en skog: "ser herrn spiran derborta? det är Glimsta kyrka... ser herrn den lilla gångstigen som slingrar sig der mellan kullarna? dä' ä' genvägen... men herre!" fortfor hon i det hon lade sin hand hejdande vid tygeln, "se er före... väl, väl! ty på Glimsta är icke allt rätt."

"Så-å, spökar der min flicka?"

Flickan nickade, vinkade med handen, släppte tygeln och sprang tillbaka, utan vidare förklaring. — Fremlingen fortsatte sin väg i den anvista rigtningen. Det led mot midnatt. Luften var utomordentligen genomskinlig, och ljumma ångor summo förbi den ridandes ansigte, medförande en fin aromatisk lukt från granskogen och sädesskylarna, lysmaskarna tindrade bland gräsen och nattfoglarna läto höra sina sorgliga läten. Den lilla gångstigen slöt sig snart till allmänna landsvägen. Till venster låg en rishög i diket, och en svart tafla underrättade vandraren att ett dråp der blifvit begånget. Till höger låg ett vidsträckt svedjeland. De svartbrända trädstubbarna, — der och hvar afskalade och solblekta, — bildade fantastiska skepnader mellan de hvita stenarna. Der stodo tvenne barn med sammanlutade pannor, der en gammal kolare i sin grå tröja, der en eremit med sin mantel och vida nedhängande armar, der en krokryggig gumma inhöljd i en shawl. Längst fram syntes den hvitmenade kyrkan med sitt höga, smala torn, sin spira och förgylda klot.

Resenären var underlig till mods, såsom man ibland känner sig, då man nattetid ensam ströfvar genom en okänd trakt, bland naturens lefvande men stumma föremål, under

de djupt nedhängande grenarna af "Herrans träd", såsom Syrach kallar de trän som vexa i skogen, till åtskilnad från dem som äro planterade af menniskohänder.

Han red nu förbi kyrkoporten; plötsligt höll han in sin häst. Nattvinden vaggade ljufliga orgeltoner till hans öra. Han höll stilla och lyssnade en stund uppmärksamt. Han misstog sig ej; det var verkligen choralmusik, och dertill en mycket bekant melodi. Han steg af och band sin häst vid portgallret, sprang öfver muren och in på kyrkogården. Här kändes en qvaf lukt af papaver och nattvioler, som sköto ovanligt högt och frodigt i den djupa vextmyllan. Asparne som stodo vid ringmuren reste sig jettelika mot himlen, vinden susade doft i deras stela fuktiga kronor, som voro ovanligt löfrika, emedan deras rötter grepo kraftigt ned i den rikhaltiga alven. Nattvandraren sköt upp kyrkodörren. Han kastade en blick mot läktaren och tyckte att något rörde sig framför orgelclaviaturen, men mörkret hindrade honom att tydligt urskilja föremålen derinne. Han stod stilla och lyssnade. Endast orgelns tystaste stämmor begagnades och tonerna sorlade, såsom på en eolsharpa. "Hvem är der?" ropade han slutligen, men ingen svarade. Musiken fortfor i melodiska hviskningar. Han gick uppför trappan till läktaren. I djupaste mörker letade han sig sent omsider till dörren, han sköt upp den helt sakta, men ingen var der, och då han lutade sig öfver bröstvärnet blef han varse en gestalt, hvilken lätt som en skugga gled korsgången uppföre och försvann bland pelarne i koret. Ingenting syntes vidare till, endast månans sken föll högtidligt och bjert in genom de hvälfda fönstren. Fremlingen upptäckte vid dess sken en annan dörr, gent emot den hvarigenom han inkommit, hvaraf han slöt att det var tvenne uppgångar till läktaren. Han gick tillbaka ned i kyrkan, men blef icke litet öfverraskad när han fann dörren, hvarigenom han först inkommit, tilläst. "Nå det var då ypperligt, så sannt jag heter Charles Darling!" ropade fången halft harmsen, halft skrattande, under det att echot gäckande gentog hvarje stafvelse. "Jag lär väl få bli här i natt!" suckade han vidare, i det han uppmärksamt betraktade den fast tillslutna jerndör-

ren. "I natt, i natt!" suckade det kring murarna; "i natt!" ljöd det från chorets dome. Sedan Baron Darling ryckt några kraftiga tag i den obevekliga jerndörren, vände han derifrån, beslutsam att göra ett anfall på närbelägna fönster, hvars små i bly infattade rutor lofvade mindre motstånd. Han ville emedlertid först göra en rund i kyrkan för att öfvertyga sig att han icke tagit fel om rätta dörren, samt huruvida icke möjligen den person, han nyss sett, ännu dolde sig någonstädes derinne. Han gick derföre några steg fram och åter på gångarna, betraktade kyrkans innandöme, hvilket vid den sparsamma belysningen erhöll en egen högtidlig karakter. Det var ett höghvälfdt tempel, bygdt i gamla stylen, med grafchor på ömse sidor. Månan smög sina strålar in bland de gröna kransar, hvarmed pelarne ymnigt voro behängda, bland sköldemärkenas stjernefält och krusflor, och öfver dopfuntens glimmande ornamenter. Endast choret var nästan mörkt, men från ett takfönster föll en bred ljusflod ned öfver korset på högaltaret. I grafchoren hade månen deremot mycket att beställa. Med biträde af trädens löfverk utanföre, lekte hon med de små hvita genierna, ja, med sjelfva sorgens gudinna, som stod der gråtande vid en urna; hon kysste varligt de bleka alabasterläpparna och guldkransen på hennes hår. Baron Darlings öga föll plötsligt på ett sällsamt föremål. Det var bilden af en ung, skön qvinna. Hon bar en snöhvit drägt och tycktes sväfva fram som en ande på den hvita muren. Ju längre han såg på denna bild, ju mer betagen blef han af dess enkla, idealiska skönhet.

De mörka ögonen, som tindrade dunkelt der i halfskymningen, kindens fina konturer, den ljuft bildade munnen och framförallt det på en gång lugna och oändligt ömma uttryck som uttalade sig i hela den förklarade gestalten, framkallade en egen, underbart ljuf känsla. Baronen genomgick i sin inbillning denna qvinnas förmodade lefnadsöden, alltifrån den tid då hon, ett menlöst barn, låg smekande om sin moders hals, till det ögonblick, då denna moder tryckte dödskransen på hennes unga hufvud. Han visste icke så noga huru länge han sålunda stod och svärmade; slutligen tog han upp

sitt ur, det visade på tre. Då gick han bort till fönstret vid dörren och såg ut öfver kyrkvallen. Vid porten stod hans häst och morgonlurade helt trankilt och ett tunnt dimmtäcke hängde mellan träden och vårdarne. Han vände tillbaka, makade tillhopa några stolar som stodo i koret, lade sig derpå, och med ansigtet vändt mot den vackra qvinnobilden, öfver hvilken den inbrytande morgongryningen bredde en underbar, öfverjordisk fägring, insomnade han helt tryggt.

Några sockenboar hade emedlertid den tidiga morgonen samlat sig omkring baronens häst, och klockaren, som infunnit sig för att vädra kyrkan, höll just på att öfverlägga huru han skulle kunna få hittegodset in bland "kungörelserna" under rubrik af "tillvarataget", då egaren plötsligt klef upp på ringmuren, lossade tygeln, kastade sig i sadeln och trafvade af långs vägen till närmaste värdshus, samt sålunda stäckte de goda danemännens förslager, men ingalunda deras förundran och gissningar.

Ankommen till värdshuset, der hans saker voro honom till mötes, gjorde baronen sig skadeslös för den obeqvämt tillbringade natten. Sof grundligt sina 6 timmar, åt en stadig middag, tog sig derofvanpå åter en tupplur, klädde om sig samt begaf sig om aftonen till målet för sin resa, det vackra Glimsta, för att helsa på sin gamla lärare, som här tillbragte sitt lif såsom ungkarl.

Ungkarl! hvem räknar icke i kretsen af anhöriga någon faderbroder, moderbroder, kusin, syssling eller brylling, som tillhör ofvanskrifna heder- och i många fall afunds-värda stånd och vilkor? En ungkarl är sin egen herre, stundom ock sin egen dräng, om det gäller, dock aldrig någon annans. Ingen har han som tvingar honom att vara hemma, när han vill vara borta, eller att gå bort, när han vill sitta hemma. Ingen som halar hans bläckhorn öfver bord, tälger barkbåtar med hans pennknifvar, rider ranka på hans promenadkäppar och gör dockor af hans näs- och halsdukar! Hans skrifbord är ordnadt efter lineal, hatten, öfvertäckt af en silkesduk, rubbar ingen utom han sjelf, likalitet som nattrocken och tofflorna. Om vintren åker han kälke vid snickarkrogen, med andra

herrar, lika lustiga och *öfvergifna* som han sjelf, går skridskor vid Djurgårdsbrunn samt håller ungkarlssupéer med sångqvartetter och körer; om sommaren reser han till Norsborg och dansar der med de vackraste flickorna, och det vore roligt att se hvem som kunde hindra honom från att när han vill, sexa på Blåporten, Franska värdshuset eller Casino, om sådant fölle honom in!

Pastor Abel Bertram på Glimsta tillhörde detta fri-herrliga stånd, ehuru han, såsom landtprest, hade andra tidsfördrif och vanor, samt framför allt måste taga sin värdighet i akt och icke åka kälkbacke, dricka punsch med sina sockneboar eller dansa "polkett" med kyrkvärdarnes döttrar; men Bertram var emedlertid herre i sitt hus, på sitt vis. Ingen ostädade hans skrifbord. Biblen med sin concordance, psalmboken till höger, husförhörsböcker, kartor och attester till venster, almanackan och termometern i fönstret.

På bokhyllan rådde mindre ceremonier. Ödmans bibeltolkning och Frithiofs saga, Dräsekes "Vägen genom öknen" och Schillers Werke, Klassikerna och Shakespeare, Kyrkofäderna och Byron, stodo om hvarandra i en behaglig oreda. Kalotten hängde alltid på spegeln.

Men dessa vackra blomsterstycken på väggarna, dessa snöhvita, prydligt draperade gardiner, dessa friska löfkojor... är detta vänliga penaters verk? små Gudars, som ännu i dag gerna stiga öfver den frommes tröskel?

"Heders, heders broder!... krona för Svea rikes ungdom, käre, käre Carolus!" ropade Bertram emot sin gäst, då denne steg af hästen vid Glimsta prestboställe, hvilket friherren, som var intim vän med församlingens jus patronatus, förskaffat sin gamle lärare till everldelig ego.

"Nå väl, heders, heders broder, krona för Svea rikes presterskap, käre, käre Abel! nu är jag här med kropp och själ, låt mig se att du gör folk af mig, om du kan!"

"Det tänker jag till det mesta skall vara undangjordt för längese'n!" menade pastorn, i det han med välbehag betraktade sin fordna lärjunge och derefter förde honom till skinnsoffans öfra hörn, samt satte sig sjelf, förnöjdt gnuggande hän-

derna, ett stycke ifrån, på det han desto bättre måtte kunna betrakta sin gunstling från hufvud till fot.

"Nu cigarrer, min gubbe, och se'n må du skrifta mig bäst du gitter; ah, det var sannt, du röker icke, du erkefilosof! Nå, så skall jag röka för oss båda, tag hit, merci!"

"Är du ännu lika fallen för beqvämlighet och goddagar, min gosse?"

"Ja, pater!"

"Lika ostadig till sinnes?"

"Ja, hedersman!"

"Lika inbilsk?

"Ja, vaserra!"

"Lika fåfäng?"

"Värre!"

"Och lika kurtiserad?"

"Usch, ja!"

"Nå, detta är heller icke, underligt. Ett lynne med så många facetter skall nödvändigt också öfverensstämma med många andra lynnen!"

"Öfverensstämma? Jo vackert! Jag är ju i uppenbar fejd med hela verlden! Man kallar mig en sprätt..."

"Och ibland äfven en filosof, icke så?

"En odugling."

"Och en dugtig karl?"

"En latmask!"

"Och en arbetsmyra."

"En misantrop!"

"Eller en kosmopolit."

"Rikskurtisör!"

"Med ett riktigt stenhjerta."

"Och jag är alltsammans."

"Eller ingendera delen."

"Hur kan du säga det?

"Emedan jag vet det."

"Det skall du sannerligen förklara mig, om du behagar!"

"Af allt hjerta; men nu är aftonmåltiden färdig, och för-

klaringen kan komma sedan, i fall du icke blir mätt af hvad som står på bordet, filfras!"

Efter måltiden togo de öfverrockar på och gingo ut. Då de hunnit ungefär midten af gården, kommo de till en bred flat sten. Baronen märkte att hans vän gjorde en omväg och nändes icke trampa derpå. Han frågade om orsaken till denna försynthet. Pastorn log, och då de kommit in i den mörka lindalléen sade han:

"Jag tillstår att jag icke rätt vet hvarföre, om icke denna veneration för stenen står i sammanhang med en gammal tradition som är gängse i orten. Glimsta har fordom varit ett herregods och man påstår att egaren . . ."

"Varit en mycket elak man, förmodligen?"

"Nej, förlåt mig, en man som undvek att göra något ondt, men som heller icke gjorde det goda han kunde."

"Så-å."

"Mannen dog och vardt begrafven, men drömde jemt om det goda han underlåtit. Det måtte hafva varit en mycket rikt utrustad man, och det säges, att "af honom som mycket varder gifvit, skall ock mycket utkrafdt varda." Mannen drömde och fick ingen ro. När natten blef mörk och andra sofvo, smög han sig upp ur sin bädd och gick omkring på sitt gods och bland sina underhafvande, för att godtgöra hvad han försummat medan han lefde. Detta försoningsverk lärer ock komma att räcka till för den stackars riddaren, emedan följderna af hans uraktlåtenhet gå ut öfver verlden i allt vidare och vidare cirklar, som när man fäller en sten i vattnet och den ena ringen jagar den andra i allt större omkretsar . . . . Ingen vill trampa på stenen för den gamla mannen, den torde vara tung nog ändå," tillade berättaren leende.

De promenerade ännu en stund, under förtroligt prat, den behagliga Augusti-aftonen, och då de gingo tillbaka, gjorde Baronen, utan att tänka derpå, en omväg kring stenen, för att icke trampa på dörren till den gamle riddarens hus.

De båda vännerna åtskildes nu, och gingo hvar till sitt sofrum. Vemodig utan att rätt veta hvarföre, kastade Baronen sig på sängen, släckte ljuset och gaf sin fantasi fritt lopp.

Hans inbillning, som nästan alltid sprang förbi målet, hade tecknat vännens hem med mycket ljusare färger än dem verkligheten sedan framställde. Den toma salen, de gammalmodiga möblerna, ensligheten samt framförallt det enformiga lefnadssättet behagade honom mindre än han föreställt sig. Han visste att Bertram hade en syster, men af en besynnerlig nyck kom han sig icke till att fråga efter henne. Vidare tänkte han på *kors*-riddaren under stenen, och misstänkte att Abel icke berättat denna saga utan all afsigt. Från riddaren föllo hans tankar på äfventyret i kyrkan, hvilket han nyss förut meddelat sin vän, och af honom fått veta att den vackra qvinnogestalten var hans aflidna moders bild. Allt var stilla i huset, endast knäppningen af det gamla vägguret i salen utanföre lät höra sitt enformiga ljud, samt en väggsmed, jemte Baronens fickur som låg bredvid på bordet, sökte med förenade krafter göra ett litet afbrott i tystnaden. Med en lång förberedande snarkning slog det gamla vägguret ändtligen tolf. Rullgardinen var nedsläppt och rummet helt mörkt. I ett tillstånd midt emellan vaka och slummer tyckte han att en mycket smal ljusstrimma gled fram nedom tapeten. Den kom icke från någon dörr, ty den smög sig helt tätt intill väggpanelet och syntes dessutom i en helt annan rigtning. Baronen försökte en stund, att med tillhjelp af både theoretiska och praktiska grunder nöjaktigt förklara fenomenet. Tapeten rörde sig sakta, slutligen öppnade den sig, och rummet blef plötsligen helt ljust. Uti infattningen af en smal dörr syntes en qvinnogestalt. Det var samma tafla som han natten förut sett i kyrkan; sammetssvarta håret, den hvita drägten, och till och med det ömma, kärleksfulla draget kring munnen saknades icke, men ögonen voro halft tillslutna. Han skulle kunnat tro att det var en skönt målad tafla, om icke ljuslågan fladdrat af och till och bilden i detsamma varsamt nedstigit från tröskeln. Den gick långsamt framåt golfvet. Baronen arbetade förgäfves på att lösslita sig ur den förvillelse, hvaruti han trodde sina sinnen vara inbegripne. Han reste sig upp och fäste genomträngande blickar på den underbara nattvandrerskan, som nu stod honom helt nära, så

nära att han kunde räkna de lätta andetagen. De hvita ögonkloten som voro blottade endast till hälften, glänste hemskt mot ljusskenet, men kindernas varma rodnad och det liffulla leende som lekte kring munnens koraller förtog snart allt tvifvel.. Baronen log, ty han märkte tydligt att det hvarken var en dröm eller andesyn som dårade hans sinnen, och Charles Darling var icke den man som lät skräma sig af en dylik uppenbarelse.

Flickan vände hufvudet långsamt åt alla sidor, liksom hon velat se efter om allt var i god ordning i rummet; derefter log hon fint, lade fingret mot sin mun och vände sig om för att gå... Baronen följde sakta efter. Hon tog vägen genom salen till ett närbeläget sidorum, der hon tillslöt och reglade dörren efter sig.

TREDJE KAPITLET.

Lifvets lif som dväljes i hjertats hemligaste kammar, sade bäfvande af förtjusning: "se der en Gud, mäktigare än jag".
DANTE.

"De lyckliga grekerna! ännu i marmorlikkistan äro deras nöjen skönare än våra som andas i det klaraste solsken: himlen var dem närmare, jorden var dem ljusare".
BÖRNE.

Tidigt påföljande morgonen var Baronen klädd, och då han nu med större uppmärksamhet än tillförne såg sig omkring i sitt sofrum, blef han helt förundrad öfver att han icke långt förut märkt det behag och den trefnad som rådde derinne. Gardiner, öfverdrag och sängomhängen voro hvita och smakfullt ordnade, golfvet likaledes hvitt med en grön krans af buxbom kring kakelugnen. På bordet stod ett glas med friska blommor och derbredvid lågo Winthers dikter. Allt förrådde en smakfull qvinlig omvårdnad. Med all sin vänskap för värden tilltrodde han dock icke honom denna om-

tanka och detta ordningssinne. Alla tvifvel blefvo emedlertid nöjaktigt lösta då Bertram vid frukosten presenterade sin unga syster.

"Du mådde icke väl i går, Georgina lilla, efter vi icke fingo se dig vid aftonmåltiden," sade Bertram. Georgina tillstod att hon föregående aftonen haft hufvudverk och gått tidigt till sängs.

Baronen återsåg hos henne de drag han redan tvenne gånger förut beundrat, nu icke mera en drömbild utan en verklighet.

Georgina Bertram var en 18-årig flicka med mörka lockar och mörka ögon, en persiko-rodnad på den runda kinden och en vackert bildad mun, vid hvars minsta rörelse ett drag af oändlig godhet framlyste, som spred sin förklarings glans åt allt det öfriga; men framför allt annat låg det en sådan enkelhet och harmoni i hela hennes väsen, att ingen kunde se, mycket mindre lära känna henne, utan att dervid tillika älska henne.

Stundom händer det att kärlekens låga redan i första ögonblicket tänder sig klar och mäktig för att sedermera aldrig slockna. Man omtalar huru Dante, då ännu ett barn, vid första anblicken af Beatrice fattade kärlek till henne, hvilken känsla han sedermera alltid bibehöll, erkännande den såsom sitt väsens första gudomlighet; huru vid Petrarchas första möte med Laura de Sade i St. Clara, kärlekens eld tändes i den unga skaldens bröst, en eld som brann oförvanskligt der hela hans lefnad igenom!

Kanske var det just det enkla, flärdfria och sanningsfulla som så omisskänneligen uttalade sig uti hela Georginas väsen, så motsatt hans egen oregelbundna, oroliga och nyckfulla karakter, som redan i första ögonblicket intog och besegrade Baronen; nog af, det hände honom alldeles som Dante och Petrarcha, och det dröjde icke länge innan han fann att Georginas sällskap fyllde bristerna i hans inre, ordnade och sammanhöll hans splittrade själskrafter, samt spridde ett förklarande skimmer öfver mycket inom och utom, som han hittils funnit mörkt och bistert. I samma mon som han mer och

mer uppskattade hennes karakters värde och skönhet, fattade han ock förtroende för henne, ehuru det dröjde innan han erkände för sig sjelf att han stod färdig att kapitulera.

Allt fick efter detta ett helt annat utseende. Små husgudar logo i hvart hörn af den fordom dystra salen. De gammalmodiga möblerna sågo vördnadsvärda men ingalunda tråkiga ut, det enformiga lefnadssättet vann ett poetiskt behag, och Glimsta förekom gladt och ungdomligt.

Det är just det sköna i saken att den sanna lyckan beror så föga af yttre omständigheter. Man ser ofta glädjen, en liten pilt med gullgult hår och runda kinder sitta förtroligt ned vid fattigmans härd, och narra far och mor och barnen att skratta, under det att ledsnan, en lång gubbe med skalligt hufvud och långlagdt ansigte står objuden vid marmorkaminen och nödgar nådig herrn och nådig frun och småherrskapet att gäspa. Dagar, veckor förflöto angenämt på kaplansbostället Glimsta. Det närmade sig mot vintren. Ofta suto de båda syskonen och deras gäst kring aftonbrasan i salen, inbegripna i lifliga och förtroliga samtal, sådana samtal hvaruti själen och hjertat utveckla sig som friska rosor, hvilka sprida doft och behag till hvarje föremål som befinner sig i deras närhet. Den som en gång fått smaka på dylika tidsfördrif, traktar föga efter de slags nöjen som sysselsätta sinnena utan att medföra eller qvarlemna något frö till upplysning och förädling, men som i det stället medföra trötthet och afsmak. På detta sätt lärde de tre vännerna ock ganska snart att känna och värdera hvarandra, och fastän deras lynnen voro hvarandra mycket olika, kunde sådant icke störa den öfverensstämmelse som rådde mellan deras hjertan.

Georgina hade ett eget sätt att alltid säga ut hvad hon tänkte, och detta sätt var så mildt och okonstladt, att det var omöjligt att deraf känna sig stött eller förtörnad.

Icke var det värdt att Baronen, då han yttrade sina tankar, eller berättade om sina lefnadsvanor och äfventyr, försökte att åt dem gifva någon annan, ljusare färg än de förtjente; ty hennes klara oförbildade förstånd och rena sinne hade icke svårt vid att frånskilja den förvillande påhängda blomsterskru-

den, och framställa allt i en sann och riktig dager. Den som med uppriktig håg söker sanningen, den som vill fatta idealet, måste i första rummet sky allt falskt och skenfagert, allt förtäckt ondt.

I början blef han ofta beträdd med dylika förgyllningsprocesser, och mer än en gång råkade Georgina och han i vidt utseende tvister. Dessa tvister gällde, efter pastorns förmenande, egentligen och förnämligast påfvens skägg; ty han var öfvertygad, att Baronen i grunden tänkte mindre ytligt och var mera solid än han låtsade eller ville tillstå, och att Georgina sålunda onödigtvis bråkade sin hjerna med att vederlägga hans *ord*.

Darling egde af naturen så rika gåfvor och var dessutom utrustad med så mycken urskilning och så ren smak, att hans omdöme ganska sällan förirrade sig, så vida nemligen, som han icke tillät ett visst sjelfsvåld, hvilket på senare tider innästlat sig i hans lynne, öfverrösta hans bättre vetande och förstånd, och förleda honom till att spela rollen af lättsinnig.

Småningom vande han sig dock här, hvarest allt var natur och sanning, att mer och mer afskaka fördomens och förkonstlingens fjettrar samt att med allvar söka återfinna sig sjelf. Han sökte och han fann, och hans omdöme antog allt renare form. Rochefoucault säger: Man är stundom ett dumhufvud fastän man eger qvickhet, men man är det aldrig om man eger omdöme ("On est quelque fois un sot avec de l'esprit, mais on ne l'est jamais avec du jugement,") och deri har han fullkomligen rätt.

Det var ock naturligt att en så upphöjd karakter, och tillika ett så enkelt, sanningsfullt och ömt sinne som Georginas, skulle göra ett mäktigt och djupt intryck på honom, och han slöt sig äfven snart till henne med den styrka i känslorna och den hängifvenhet, som vanligen karakteriserar personer af hans sinnesart.

Men ett besynnerligt förhållande inträdde inom kort, hvilket brydde och oroade Baronen på det högsta... Ju mera han kände sig dragen till henne, och ju oförställdare han i

hela sitt sätt att vara erkände detta, ju förbehållsammare blef hon. Dock, förbehållsamhet är icke rätta ordet. Man kunde snarare säga att en känsla, närmast liknande någon hemlig sorg eller smärta, mer och mer bemäktigade sig den unga flickan. Men denna förändring, denna melankoliska sinnesstämning tycktes icke härleda sig från någon uppvaknande kärlekens känsla. Hon hvarken sökte eller undvek Baronen, ej eller syntes hon upprörd eller öfverraskad då hon plötsligt inträdde i rummet, eller fann hon sig förlägen af hans närvaro. Ofta fäste hon sina blickar med ett uttryck af stilla vemod på hans ansigte, utan att taga dem tillbaka eller känna sig brydd då de ertappades. Det hände ej sällan att hon efter en sådan lång forskning drog en djup suck och vände sig hastigt bort, liksom för att undslippa någon plågande syn eller föreställning. Efterhand uppstod i följd häraf någonting tvångfullt och penibelt i deras förhållande.

Detta inträffade just som han med den fransyska skalden Victor Hugo stod färdig att utropa:

En fait! si j'étais roi, je donnerais l'empire,
Et mon char, et mon sceptre, et mon peuple à genoux,
Et ma couronne d'or, et mes bains de porphyre,
Et mes flottes, à qui la mer ne peut suffire,
Pour un regard de vous!

Han frågade henne en gång om hon icke skulle vilja följa sin bror till hufvudstaden och der tillbringa några månader under den kalla årstiden. Han sjelf ville åtaga sig anordningarna för resan, skaffa Bertram en vicarius som under tiden bestridde hans embete samt när de kommo till staden blifva deras ciceron. "Hvilken glädje vore det icke för mig" tillade han slutligen, "om jag, som snart måste resa härifrån, kunde påräkna ert sällskap i staden under dessa melankoliska vinteraftnar och dertill få tillfälle att visa er allt intressant och vackert som Stockholm har att bjuda på."

Georgina log tvifvelsamt och tillstod, att hon förr väl stundom känt en åtrå att se lifvet der på närmare håll, men att hon numera icke längtade derefter. "Det ginge mig kan-

hända," fortfor hon småleende, "som det gick den finske skalden Runeberg, då han af en vän blef förd till en grann trädgård, der han fann allt klippt och skuret efter nyaste mode: Han kände sig helt trång om hjertat och vände skyndsamt derifrån till en närbelägen skog, och först när han befann sig ensam i dess djup, hörde suset i furornas kronor och såg det blåa fältet uppöfver sig, blef han åter till freds, och kände sitt hjerta vidgas af fröjd".

Baronen förnyade sitt förslag med ännu mera ifver och vältalighet. Han doppade alla penslar i guld och purpurfärg samt uppdrog med konsterfarna händer en liflig och förledande målning af de nöjen och konstnjutningar som väntade henne i fall hon lät öfvertala sig till denna resa. Han talade mycket vackert, men afbröt sig sjelf emellanåt, skrattade och slutade med att hvissla några takter ur Dulcamaras parti i "Kärleksdrycken."

"När jag jemför alla de der kostliga sakerna med mina egna dagliga nöjen och sysselsättningar, så vet jag nog hvilken jag föredrar," invände Georgina okonstladt; — "ni kan skratta åt mig, Herr Baron, .. men jag erkänner att jag icke vill byta med er. Då jag tidigt om morgonen frisk och glad kommer ut i fria luften och ser mig omkring, känner jag mig så lycklig, att jag skulle vilja omfamna hela verlden, och då jag återtar mina dagliga bestyr inom och utom hus samt efter slutadt arbete sätter mig till mitt piano eller mina böcker, eller ännu bättre, då ni, Herr Baron, spelar eller läser för mig... och slutligen, då jag om aftonen ser er och Abel nöjda och glada, då J trycken min hand och tacken, Gud vet hvarför!... *för denna dagen* sägen J!..."

Georgina tystnade, hennes ögon fylldes med tårar, hon lade handen på sitt hjerta och böjde ödmjukt tacksam sitt vackra hufvud. Baronen följde lätt hennes tankegång, och båda suto tysta en stund i rigtiga högtidskänslor.

"En verklig qvinna!" tänkte han för sig sjelf... "Hustru... moder...husfru!"... tillade han djupt inom sig.

Han steg hastigt upp och gick med stora steg fram och tillbaka på golfvet. Georgina hade återtagit sin söm och arbetade under tystnad. Slutligen stannade han framför henne.

Hon såg upp, med ett leende så skalkaktigt men, tillika så fint och oefterhärmeligt skönt, att Baronen blef helt varm om hjertat. Och nu kom det fransyska qvädet honom i tankarna igen:

"Si j'étais Dieu, (je donnerais) la terre et l'air avec les ondes,
Les anges, les démons, courbés devant ma loi,
Et le profond chaos aux entrailles fécondes,
L'éternité, l'espace, et les cieux et les mondes,
Pour un baiser de toi!"

Han drog en stol helt nära Georginas, satte sig och tog hennes hand. Hans ansigte hade en färg och en friskhet, hans ögon en glans som man sällan såg dem ega, nu var han verkligen vacker.

"Jag har länge tänkt att tala med er," började han med en vek, ändå klangfull och varm ton — "fråga er orsaken till det missnöje som jag under dessa sednare veckor trott mig läsa i ert ansigte?"

Georgina såg öppet på honom och svarade: "Missnöje? kalla det icke så... jag är icke missnöjd."

"Förtörnad då?"

"Icke förtörnad, jag har icke skäl dertill!"

"Säg icke så!.. det är första gången jag ser en skymt af förställning hos er... det får icke vara... icke *ni!*.."

"Jag förställer mig icke... det är sanning... jag har icke varit missnöjd eller förtörnad, endast kanske har jag varit bedröfvad."

"Och hvarföre?"

"Jag vet det icke rätt sjelf."

"Om ni ville söka att förklara mig det, bad Baronen med låg röst, men utan yttre tecken till sinnesrörelse, ehuru hans hjerta slog med fördubblad styrka.

"Skall jag?.." frågade hon begrundande och liksom för sig sjelf.

"Gör det, gör det!", bad han åter enträget och under det han hårdt tryckte den hand han höll mellan sina. En aning genomfor honom,.. ett ögonblick trodde han sig hafva

läst i hennes hjerta. Fruktan och hopp började knyta sitt tvåfärgade nät omkring hans själ, och hans sinnen förvirrades... i orediga tankar lutade han sin panna mot hennes hand.

"Efter ni önskar det.. så vill jag försöka... ni må sjelf sedan afgöra om jag har skäl att vara sorgsen;" Hon tystnade igen, betänkte sig ett ögonblick och derefter vidtog hon:

"Ni vet Baron, att man ibland kan känna sig mycket upprörd och beklämd utan att egentligen veta hvarföre?"

"Ja det vet Gud!" svarade Baronen, och Georgina fortfor, i det hon såg på honom med djupa blickar:

"Nå väl... äfven jag har haft en tid då jag känt mig nedtryckt och besvärad af en dylik oförklarlig melankoli. Läkaren förbjöd mig läsa, isynnerhet poesi — min bror ålade mig att läsa för att skingra min själsoro. Doktorn hade för tillfället kanhända mera rätt än min bror. Det torde väl vara så, att när man allt för ihärdigt uppfyller inbillningskraften med idealiserade och fantastiska bilder och föreställningar, man då lätt råkar förbise verklighetens poesi, eller vi skapa oss lifvet och menniskorna der, efter det lif och de menniskoidealer som gestaltat sig i vår fantasi, samt känna oss olyckliga och svikna då vi tro oss finna att den verld vi skola lefva och verka uti, i sjelfva verket så litet svarar mot vår drömda skönhetsverld.

Jag ville realisera mina drömmar, derför sökte jag efter kraft, skönhet, godhet, sanning hos menniskor — jag sökte dessa egenskaper hos andra, fast jag alltför väl fann att de saknades hos mig!... men jag eftersträfvade att förvärfva dem en gång...

Jag fann ej det jag sökte, åtminstone icke efter den skala som min inbillning uppgjort. Då drog jag mig tillbaka.. jag uppsökte med fördubblad kärlek mina gamla vänner... Jungfrun från Orleans, den höga, svärmande Johanna, den sköna kärleksandande trogna Juliet! de förtjuste mig mera än någonsin. Och de gamle Grekerne! Den storsinte ädle atheniensaren som dog martyrdöden, och som, då han intagit giftbägaren, talade med sina vänner om himmelen, och förkunnade dem odödligheten! med dessa lärde jag lefva, fröj-

das och lida!... ni ler baron!.. men ni måste erkänna att det var ett nobelt sällskap som jag umgicks med!... Man kunde icke välja bättre. Följden blef emedlertid att jag mer och mer drog mig från den yttre verlden, och dikten blef en verklighet för mig. Ja, det kom till sluts derhän, att jag såsom Svedenborg trodde mig lefva och umgås med mina idealer såsom med lefvande varelser. Jag blef visionär och sömngångerska..."

"Ah!"

"Då hände det sig att min bror erhöll detta vackra ställe, och vi flyttade hit. Från denna stund blefvo våra ekonomiska omständigheter mycket förbättrade; min bror kom i tillfälle att förskaffa sig de böcker som han behöfde, och fick äfven tid att sysselsätta sig med studier, som han mycket älskade. Stackars Abel! Han har mycket arbetat, mycket lidit och försakat för min skull... den första summa han kunde hopspara använde han äfven för mig.. att skaffa mig ett godt piano... Herr Baron! dä jag öfvertog den lilla hushållningen här och började att arbeta för Abel som så länge arbetat för mig, blef jag med ens en annan menniska. Jag kunde icke blifva en Johanna, ännu mindre en Sokrates eller Carl den tolfte, jag föresatte mig ått i stället bli en god och förståndig qvinna. Då jag sedermera glad och lycklig vandrade bland blommorna i vår trädgård... då jag såg Abel så nöjd och frisk till själ och kropp... då tänkte jag på den som beredt oss denna tillflykt och välsignade honom i mitt hjerta... aldrig rörde min hand vid pianot utan att, jag med tacksam känsla erinrade mig gifvaren... Min bror talade ofta om honom... hur god han var, hur storsinnad, ädel och generös! Han prisade hans ridderliga sinne, hans bildning, hans förstånd och rena seder, men framförallt hans goda hjerta... jag vande mig att betrakta denna vår välgörare såsom min goda genius... nej, låt mig tala ut... En dag sade min bror att denne vän ämnade oss äran och glädjen af ett besök... ni kan lätt föreställa er vår glädje. Nu skulle jag då ändteligen få träffa en person som jag länge lärt att ära och älska... och med denna person skulle jag få tala om

de ämnen som lågo mitt hjerta närmast! Min bror är god och han älskar mig äfven, men hans sinne är lugnt såsom en skogssjö, som återspeglar himlen med sina stjernor, som alldrig hinnes, eller oroas af jordens stormar... Han hvarken ville eller kunde höra mig.

Nu skulle derföre min själ, som så länge trängtat efter att finna någon som tänkte och kände lika med mig, eller åtminstone förstod och kunde förklara mig sjelf för mig sjelf! som kunde gifva mig svar på de tusende frågor hvilka så sysselsatte mig, och tyda för mig de drömmar som allt från min barndom tvingat mig att söka ensligheten och som förbytt hela mitt lif till en dröm, jag skulle finna ett väsen som med försonande hand ville sammanknyta dikt och verklighet... ni kan lätt föreställa er med hvad längtan vi tänkte på detta möte!... Han kom..."

"Nå väl?!..."

"Han kom... men kanske ni vill att jag afbryter min berättelse?"

"Nej, för allt hvad heligt är!"

Han kom... det var en man... ännu i lifvets högsommar, men med framskriden erfarenhet... ett bittert leende på sina läppar och frostblommor vid sitt hjerta!..."

"Georgina!"

"En man som skattade sitt väsens bästa gåfvor åt fåfängan och eröfringslusten...."

"Georgina, jag ber er, sluta!..."

"Nyckfull som en qvinna och konstlad..."

"Ännu en gång!..."

"En egoist, som andades blott sin egen förträfflighet... Jag har slutat, Herr Baron! kanske kände ni aldrig den mannen om hvilken jag talat... kanske lärde ni känna honom först nu... men jag vet det... ni skall aldrig förlåta den som framställde honom i en så osminkad dager!"

"Ni bedrar er..." svarade Baronen med en stolt höjning på hufvudet och ett konstladt lugn — — "ni eger rätt att tänka hvad ni behagar om min karakter och om mitt hjerta... och det kan endast smärta, icke förtörna mig att

ni så missdömer dem..." Han tystnade tvärt, bugade sig, samt tog sin hatt för att gå, men då han hunnit till dörren vände han sig om. En af dessa lika hastiga som förunderliga vexlingar af ljus och skugga som man ofta varseblef hos honom, förmådde honom att stanna der. Ett ögonblick dröjde han, derefter gick han med elastiska steg tillbaka, och med den ledighet och det behag som var honom så eget, kysste han ridderligt hennes hand, derpå gick han småhvisslande ur rummet. Det led nu till tiden för hans återresa till staden. Både Bertram och Georgina yttrade oförställdt sin bedröfvelse öfver denna skilsmessa. Baronens sätt mot de båda syskonen hade emedlertid varit alldeles oförändradt. Han läste högt för Georgina, hon sjöng, lekte, skämtade som vanligt.

Det hände likväl stundom, att han, alltsedan sitt samtal med Georgina, i valet af musik och lektyr samt äfven samtalsvis indirekt, gaf tillkänna att han hade hennes stränga anmärkningar i friskt minne.

Dagen för skilsmessan inbröt. Georgina hade tårar i ögonen och Baronen var blek, men syntes i öfrigt ovanligt munter. Då allt var i ordning till afresan, knackade han raskt på hennes kammardörr. Pastorn mätte salsgolfvet med långa steg. "Ursäkta mig", bad Baronen då han inträdde till Georgina som sorgsen gick honom till möte. Han tog hennes båda händer, förde henne fram till fönstret, ty det började redan skymma... samt sade med vek men afmätt röst: "om ni icke hyste så ofördelaktiga tankar om mitt hjerta..."

"Om ert hjerta har jag alltid hyst de allrabästa tankar, Herr Baron, jag hade eljest icke talat *så* till er som jag nu gjort!..."

"Nå, det var dock något!..." sade Baronen med ett sorgset leende," smärtstillande... helande!" tillade han derpå. "Efter ni då hyser så goda tankar om mitt hjerta, så vågar jag bedja er om en sak?"

"Gerna!"

"Gif mig denna!" han visade på en slät ring som hon beständigt bar.

Georgina lät honom obehindradt taga den från hennes hand.

"Behåll den, om ni behagar, den är mycket enkel, men det har varit min mors vigselring!..."

"Tack, Georgina!... den skall blifva mig såsom ett samvete, när jag icke längre hör er varnande röst..."

"Tack!" sade Georgina tillbaka, med ett varmt ögonkast; han tryckte hastigt hennes hand till sitt hjerta och skyndade derifrån.

Då slädan försvunnit från gården, kastade Georgina sig om sin brors hals och gret ett barns friska, häftiga och ohejdade gråt.

FJERDE KAPITLET.

"Mon corps reviendra pour chercher mon cœur."

Baron Darling är åter i hufvudstaden, omringad af slägtingar och vänner som alla med en mun äro förtjusta att återse honom. De äldre herrarne finna honom intressantare, de yngre deremot tråkigare än förr. Fruntimren tycka att han, i allmänhet taget, vunnit på sin landtsejour: magrat, fetmat; åldrats, föryngrats; fått färg, bleknat; blifvit treflig, odräglig; muntrat upp sig, blifvit melankolisk; och i följd häraf — vacker! Han är "inviterad" bittin och sent på matinéer, dinéer, soiréer. Han spisar och dansar, converserar, musicerar och jouerar!... redan andra dagen gömmer han ringen i sitt skrifbord. Men när han i ensamheten sitter vid sitt piano, äro hans fantasier af en hel annan art än förr. Visserligen ännu bizarra och dunkla, men de förråda en verksam och liflig imagination och en ande, som sträfvar efter klarhet och form. Då och då glimmar en stråle fram och genombryter skuggorna... det ligger kraft i rythmen af dessa melodier, som helgjutna och sköna framvälla ur detta chaos af upprörda och stormande känslor. Dimmgestalterna ordna sig mer och mer, och såsom Lauras bild, guldlockig och fager, framskymtar öf-

verallt i den eldige skaldens drömmar; så sväfvar kärleken på hvita vingar öfver det mörka tonhafvet i Darlings själ.... En afton satt han och utgjöt hela sin oroliga ande i toner, slutligen sjöng han med glödande känsla:

"The sea hath its pearls,
The heaven hath its stars,
But my heart, my heart,
My heart hath its love.

Great are the sea and the heaven,
Yet greater is my heart.
And fairer than pearls and stars
Flashes and beams my love.

Thou little, youthfull maiden,
Come unto my great heart;
My heart, and the sea and the heaven
Are melting away with love" *).

(Hafvet sina perlor eger,
Himlen sina stjernor,
Men mitt hjerta, men mitt hjerta,
Men mitt hjerta har sin kärlek.

Stort är hafvet, stor är himlen,
Större dock mitt hjerta,
Mer än perlor, mer än stjernor
Strålar der min varma kärlek.

Kom då, lilla ljufva tärna,
Till mitt stora hjerta!
Ack, mitt hjerta, hafvet, himlen
Smälta samman uti kärlek!)

Han tystnade och lutade upprörd sitt hufvud mot handen. Klar och segrande stod Georginas bild i detta ögonblick för hans själ, huru hon, med fara att förtörna honom, talat sanningens språk så ärligt och så kärleksfullt. Ett ljudeligt skratt och sorlet af flera röster från närgränsande salong afbröt

*) Heine, öfversättning på Engelska af Longfellow.

här loppet af hans tankar.... Baronen steg upp från instrumentet och skyndade till sina rum. Här satte han sig vid sitt skrifbord och framtog den lilla ringen. Inuti stod graveradt: "Med Gudh och med thig, trolofvar jag migh"... länge satt han tyst och eftertänksam... hans mine mörknade mer och mer; "feg", mumlade han föraktfullt... "fåfäng, inbilsk... egoistisk!" Åter satt han tyst en lång stund. Hans ansigte antog småningom ett mildare uttryck, plötsligen framqvällde ett par stora tårar och rullade ohejdade ned på den nötta ringen och dess fromma inskrift...slutligen sköt han den på sitt finger och tryckte en varm kyss derpå, derefter fattade han pennan och skref:

"Georgina!"

Ni har segrat! striden är slutad... jag kommer nu till er med samma hjerta, efter ni fann detta godt, men med ett förändradt sinnelag, så mycket möjligt är fritt från de lyten som vanställde det... ni skall med öm hand bortplocka frostblommorna, förjaga bitterheten... och återskänka mannen en del af hans förlorade ungdomstid!... Icke långt efter detta bref är jag hos er... till dess lef väl och tänk utan missnöje på Charles."

Påföljande aftonen satt gamla friherrinnan Darling jemte den unga munviga Indigo-kusinen i förmaket, framför en till hälften afbrunnen brasa, och samtalade om pauperism, skyddsförbund och arbetsinrättningar. Baron Charles hade slagit sig ned i soffan med en bok i hand. Den lilla blonda flickan med långa hårflätorna hade krupit upp bakom honom, och med en kam ordnade behändigt hans hår i alla möjliga och omöjliga fasoner, än helt beskedligt à la "polka" och "némours", än åter à la Byron och Carl den tolfte. Vid hvarje olika mode, lutade hon sig fram för att efterse hur det klädde. Baronen ändrade mine för hvarje gång och den lilla flickan skrattade obegripligt. De äldre damerna måste, oaktadt samtalets vigt, göra henne sällskap, ty baronen lyckades alltid att fånga uppmärksamheten och roa, utan att han bemödade sig om någondera delen.

"Nå, det var trefligt att få se Charles Darling en gång till här i verlden!" skämtade den unga kusinen. "Hvar har ni varit dessa sednare dagar, frände? Ni har ju gått omkring som mannen med jernmasken. Hvad är det som så förbryllar och upptar er? ... Säg mig, kusin, är ni kär?"

"Kär?" upprepade baronen och såg hastigt upp. Han skiftade färg och hans blickar fäste sig med ett varmt och skönt uttryck vid modrens ögon. Men som han anade att hans chevelyr i detsamma fått en behandling à la Brutus, tystnade han tvärt med hvad han ämnade säga, hvilket tvifvelsutan var någonting mycket sentimentalt, och lutade sig ned öfver sin bok.

"Har ni läst Stagnelii poem om kärleken?" frågade han.

"Visst inte!"

Han läste högt med en utmärkt vacker deklamation:

"Vidt som skyn den blåa pellen spänner,
Ljuset glimmar och ett väsen känner,
Kärlek! ack din blomsterspira rår.
Brinnande du ser från solen neder;
Månens char kring jordens klot du leder,
Kysser Floras barn ur vintersömnen,
Och med stjernor firmamentet sår.

Starkast dock i menskans svaga hjerta,
Rika källa till dess fröjd och smärta!
Herrskar du med en oändlig drift.
Barnets glada morgonlif du ammar,
Vildt i ynglingen din låga flammar,
Lifvar mannen, och med hoppets skimmer
Målar än den gamles öppna grift.

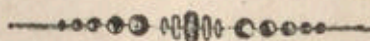
Allt det stora menskolynnet föder,
Hvarje bragd, som, lik en stjerna glöder
Segrande, i flydda tiders natt,
Hvarje drag af snille, som förvånar,
Lif och glans af kärlek ensamt lånar —
Hon på gränsen mellan jord och himmel,
Herrskande, sin gyllne thron har satt.

— — — — — — — —

En skön söndagsmorgon i Juni månad samma år, var en stor högtidlighet å bane på Glimsta. Kyrkan syntes festligt prydd, men i dag var det solen som skickade sina varma strålar genom bågfönstren in på kransar af lefvande blommor och på en talrik folkskara, som samlat sig, dels inne i kyrkan, dels på kyrkogården. Folkmassan delade sig nu och blottade sina hufvuden.... Genom portens gröna triumfbåge trädde pastor Bertram in i sin tempelgård, han aftog sin hatt och en varm tår tillrade ned på den öppna handboken. Efter honom kom Charles Darling och bredvid gick hans brud, den unga sköna Georgina Bertram, i en böljande hvit sidenklädning och sin gröna myrtenkrona. Ett andäktigt sorl genomgick församlingen i detta ögonblick. Under det orgeln uppstämde den sköna psalmen: "Kom Helge Ande Herre god", inträdde det unga paret uti kyrkan, som var uppfylld af ett herrligt doft af liljor och törnrosor. Deras ögon möttes i en blick af outsäglig kärlek, och en sällhetens suck smög öfver deras läppar.

Då de nyvigda, efter slutad vigselakt, satte sig i vagnen, genljöd luften af fromma lyckönskningar och hjertliga afskedsord.

Det talades mycket i hufvudstaden om denna mesalliance, både bland slägt, vänner och bekanta. Baronen sjelf betraktade saken från en motsatt sida. Ju mera han lärde känna Georgina, ju innerligare lyckönskade han sig öfver sitt val. Under årens lopp tillegnade han sig mer och mer af de egenskaper hos Georgina som felades hans egen karakter . . . hennes klarhet i förståndet, samt hennes anspråkslöshet, mildhet och renhet i sinnet, och Georgina å sin sida förvärfvade sig af sin mans kunskaper, erfarenhet och kraft i viljan, det stöd hon behöfde för utvecklingen af sin egen, och båda gingo sålunda stödjande, undervisande, älskande hvarandra framåt på förädlingens och dygdens väg, som säkert leder till sitt mål . . . det mål der högsta graden, fullkomlighetens grad först vinnes.

Joh. Börjesson

JOH. BÖRJESSON.

Inledning.

Jag, skall jag sjunga? Och i Norden sjunga?
Och utan Sångmö bland det sköna unga?
Och utan lager kring min kala tinning?
Och utan ärans, utan guldets vinning?
Låt sångens villa icke dig förvilla;
Den lönar, föder, kläder dig så illa.
Sen hela lifvet handen satts till plogen,
Blif i ditt anlets svett till slut dig trogen,
Och låt den ej i lutans strängar knäppa,
Men hålla troget i vid plog och skäppa.
Släpp ej Pegasen ur de nötta lokor,
Men kör som hittills stum i Uplands kokor.

Ej utan sol och ljus på lösta vingar
Den glada lärkans sång i våren klingar;
Ej utan kärlek sjunger näktergalen
I nattens skuggor tjusningen och qvalen.
När ingen blick förskönar dina dagar,
Och ingens delar tåren, då du klagar,
Och sången svaras, lönes utaf ingen,
Göm stumma strängaspelet under vingen.

Lyran.

Glada vårars sällskap, lyran,
Längesen jag undanhängt.
Ungdomsglädjen, diktningsyran
Verldens sorger undanträngt.
Stundom var dock liksom knäppte
På dess sträng en osedd hand.
Hjertat spratt — men verlden släppte
Hjertat ej ur sina band.

Satt så ensam jag i tårar,
Ensam i en ödslig verld,
Skänkande åt fordna vårar
Minnets bleka offergärd.
Med den blick jag tankfull höjer,
Hennes blick då möter jag —
Som två fordna vänners dröjer
På de kända anletsdrag.

"Hvarför, såsom förr, ej låter
Du mig smekas af din hand?
Våra kärleksband knyt åter;
Kom med mig till diktens land.
Hjertats första ljufva villa
Ensamt värd din hyllning var.
O, hur har man gjort dig illa
I den verld, du tjenat har."

Sad' hon. Hulda tröstarinna,
Röst af ömhet, bröst af tro!
I din ton, förtjusarinna,
Flydda vårars fröjder bo.

Du har toner lika skära —
Evigt ung är sångens röst —
År och lidanden dock tära
Strängarna i sångarns bröst.

Sinat ha de, känslans strömmar,
Uti lifvets öckensand;
Flyktat ha de, hoppets drömmar,
Öfver höstens töckenland.
Verlden älskar blott det unga,
Blott det glada hylla vill —
Låt de unga glada sjunga,
Ty dem hörer verlden till.

"Låt dig verlden ej förtycka;
När hör hon väl sångarns bön?
Må hon andra ge sin lycka;
Sången är sin egen lön.
Tryck mig till ett troget hjerta;
Lyssna till min ton igen;
Jag har fröjd och jag har smärta,
Såsom förr jag haft dem, än."

"Du blott mistat hvad du glömmer,
Sänkt i ögonblickets nu;
Hvad du minnes, klagar, drömmer,
Sjunger eger du ännu.
Hvad ett trofast hjerta funnit,
Det för evigt funnit har;
När som soln från stunden svunnit,
Stå än minnets stjernor qvar."

Tragikern.

Längst i dälden mellan bergen låg
Stugan, inne der jag dagen såg.
Bort i vassen stod min faders båt;
Uti gräset gick en stig ditåt;
Blomma log till höger, log till venster —
Allt det der jag såg ifrån mitt fenster.
Inne uppå golfvet solen sken,
Granris doftade och löf och en;
Moder sjöng uppå sin morgonpsalm;
Utanför sjöng göken i en alm.

Snart ur buren fjädrad fogel slapp,
Flög med bin och fjärilar i kapp;
Vadade till midja utmed strand
Efter granna snäckor uti sand;
Sprang kring ön opp på de högsta bergen,
Såg af haf och himmel azurfärgen;
Kände omkring kinden vindens sus;
Hörde ut från hafvet stormens brus;
Såg så månget skepp derute gå —
Den som följa fick ditåt ändå!

Säg, hvar har den verlden blifvit af?
Ack, hur sjönk den fort i tidens haf!
Hur blef så vid sorgen tanken fäst,
Att på sorgespel den spelar mest? —
Sitter här nu, väfver i mitt hjerta
Samman trådarna af nöd och smärta,
Bjuder, bakom dikten dold, en verld
Sagan om min lefnads irringsfärd,
Och hvad stumt och böjdt mitt hjerta bar,
Och de tankar, som nu mest jag har.

Till

A. med ett Ex. af ERIK XIV.

När du din skära blomsterlyra slog,
Och allt det unga i din tjusning drog,
Jag grep i strängen och dig följa ville;
Men i mitt hjerta ensamt låg mitt snille.

Mot verldens allvar böts då sångens lek.
Men, ack, den verlden, hur den mig besvek!
Jag henne gaf min tro, min ro, mitt hjerta;
Hon gaf mig derför bröd — och nöd och smärta.

Då ville uppå diktens spegelsjö
Min ande än en gång, förr'n jag skull' dö,
En vingad svan de hvita fjädrar gunga,
Och ut sitt lif till sluts i toner sjunga.

Jag sjöng då hvad jag vetat, visste blott:
Om kärlekens och sorgens tunga lott.
Den kärlek tog jag ur mitt trogna minne;
Men sorgen dertill had' jag i mitt sinne.

Enslighet.

Ensam jag vandrar i skogen —
Enslighet blott blef mig trogen —
Lyssnar till vindarnes qväden
Högt i de susande träden.

Ensam jag går uppå stranden,
Ser intet spår uti sanden;
Böljorna komma och fara,
Låta mig ensammen vara.

Ingen som tankarna delar,
Ingen som spör hvad mig felar;
Hvar har sin börda att draga,
Lemna mig ensam att klaga.

Fast man för verlden sig gömmer,
Hjertat så lätt dock ej glömmer
Verlden den falska och kalla,
Med dess förhoppningar alla.

Det onämnbara.

Jag uti lefvernets bekymmer sänkt
Arbetade i ordet, jorden plöjde,
Och åt mitt bröd med svett och tårar mängt,
Då stundom sig långt bort ur fjerran röjde
En ton i själens öra oförtänkt,
Som länge där i suckens genljud dröjde.
Jag bar den med mig i mitt stumma hjerta;
Han var min fröjd, och han var ock min smärta.

Den tonen hörde jag uti mitt bröst;
Han ömsom mig förtjusade och brydde;
Oemotståndlig var hans ljufva röst,
Fast jag den röstens dunkla mening skydde;
Han gaf mig tårar, fast han gaf mig tröst;
Han drog mig till sig, fast jag honom flydde;
Han smög sig till mig midt i verldens hvimmel,
Han klang i drömmen ifrån nattlig himmel.

Hvar kommer han då från, hvad vill då han?
Är han ett vindens sus ur barndomslunden?
Ett vågens sqvalp, som kanske vägen fann
Till minnets fina sinnen från *de* sunden?
Månn' omhördt genljud af den ed, som brann,
På *hennes* läpp och blick i afskedsstunden?
Rop från det haf, dit alla strömmar strömma?
Suck från den verld, som mina drömmar drömma?

Hvar du än kommer från, hvad du än är,
Så blif hos mig i mina öde dalar,
Och i den tysta sorg, som mig förtär,
Blif du den enda röst, som än hugsvalar;
Och när jag suckar, när jag klagar där,
Den tysta vän, som lyss när ömt jag talar;
Och när mig ödets lönndolk genombårar,
Gömm i ditt sköte mina dolda tårar.

Drömmarne.

Jag drömmer drömmen om en salig tid
I modersfamnen, uti fadershydda,
Bland hjertan, blickar, blommor, evigt flydda
Med drömmen af min flydda oskuldstid.

Jag drömmer om den första tjusta blick
Ifrån min första hulda kärleks öga —
Det himmelskt blåa, blida, frida, höga —
Och första kyssen, som min kärlek fick.

Jag drömmer om min ungdoms lagerkrans,
Och kransen omkring skaldens glada tinning —
Min äras mål, min framtids höga vinning —
Som i min ungdoms sälla dröm blott fanns.

Jag drömmer om de fordna ljufva namn,
För längesen ej mer i verlden hörda,
Men, som likt toner ifrån fjerran förda,
Melodiskt klinga utur minnets famn.

Jag drömmer om en åldrens stilla frid,
Som vinkar mig hvar qväll från stjernklar himmel,
Men mig hvar morgon flyr i verldens hvimmel,
En flyktad dröm för dagens sorl och strid.

Jag drömmer om en himmelsk salig verld,
För hjertats aning ofvan molnen bådad,
I stilla drömmar blekt, men saligt skådad,
Och bortom tidens drömmar mig beskärd.

Så drömmer drömmarn lifvets drömmar här.
Du ler deråt och säger: "drömmar — strömmar"!
Låt mig behålla mina drömda drömmar;
Tag den, behåll, din är den verld, som är.

Blommans klagan.

Hur än solens blick ses smila
Sommarns dagar ser jag ila;
Allt mer kall blir nattens vind,
Allt mer tystna dagens sånger,
Och allt mer af sorg och ånger
Bleknar färgen på min kind.

Fjäriln tjust hos andra skalkas;
Skördarns lia hör jag nalkas;
Ödmjukt jag mig böjer ner.
O, hur kort och flyktigt lifvet
Blef åt stoftets barn här gifvet —
Glädjens dagar ännu mer!

Skall det komma nya vårar?
Kan det stilla mina tårar?
Kan det skänka döden tröst?
Andras fägring skall då tjusa,
Andra vindar skola susa
Då kring andras sälla bröst.

Slår igen i blomsterdalen
Öm och tjusad näktergalen
Åter sina ljufva slag;
Klagar uti natten turturn,
Ler mot lärkan morgonpurpurn —
O, då är dock icke jag!

Djup är sömnen, stum är griften,
Döden vet af inga skiften —
Ljuset, lifvet har dem blott.
Flyktigt glänsa — evigt gömmas —
Ila — hvila — glömma — glömmas —
Blef hvart väsens sedda lott.

I skuggan.

Fick jag ej näktergalens skära tunga,
Blef ock hans klang, hans konst mig ej beskärd,
Gaf mig ej himlen nåd att åt mig sjunga
Beundran af en hänryckt, knäböjd verld;

Dock samma tjusnings hela lust och smärta
Jag fått till del i samma öppna bröst,
Och uppå djupet af mitt ömma hjerta
Naturen nerlaggt samma qval och tröst.

Och samma skygghet undan dagens hvimmel,
Och verldens äflan, täflan, larm och strid,
Och samma fröjd vid syn af stjernklädd himmel,
Bland tystnans skuggor och i nattens frid.

Om ryktets munnar mina sånger föra
Ej ut i ärans solbeglänsta dag,
I altets medelpunkt det finns ett öra,
Som ej försmår en ton, om än så svag.

Kyss under tystnans helga Isisslöja
Med sångens mun din ömma tankes brud,
Att icke verldens fräcka blickar röja
Hvad hjertat endast anförtror en Gud.

Suckarnes hemlighet.

Ej rosen vet, när hennes fägring tjusar,
Att hennes taggar smärtsamt stinga ock;
Så ej din skönhet vet, när den berusar,
Hur den mig skänker tusen plågor dock.

Ej pilen vet hur snabb och hvass han sårar,
Då han trycks af från spända bågen sin;
Så ej din blick hur ömt den genombårar,
Hur djupt han tränger i mitt hjerta in.

Ej glädjen vet af sorg, vet ej af smärta,
Men åt dess suckar undrar blott och ler;
Så, när du småler, anar ej ditt hjerta,
Att smärta mig ditt hulda löje ger.

Derföre, Hulda, undra ej, ej fråga:
Hvi vid din sida jag ej ler. O nej!
Hvad mig din tjusning ger, vor' det ej plåga,
Vor' det ej smärta, suckade jag ej.

I marken.

Som bäckar många från bergen rinna,
Och böljor svala med hast försvinna
Ner i de tysta, de djupa dalar;
Som klara stjernor i aftonstunden,
Som löfven gröna i sommarlunden —
Så många önskningar för dig
Mitt ömma hjerta uttalar.

Hur solens strålar de härligt skina!
O att de alla så vore mina,
Dermed din hjessa att himmelskt kröna;
Af ljus och klarhet jag ville fläta
En krans och krona, att på dig sätta,
Att du strålade som min brud,
Den skönaste bland de sköna.

Ack, att så vida omkring du vankar
Med dina unga och yra tankar;
Kom dem uti mina armar hvila!
Låt dem dig blifva din hydda trygga,
Som jag åt dig vill i tysthet bygga,
Långt bort från verlden i stilla ro,
Hur dagar växla och ila.

Resignation.

Ifrån mitt bröst ett fönster går
Bortöfver till ditt unga hjerta;
Der i min tysta sorg jag står,
Och ser din fröjd uti min smärta.

Jag ser dig der; du mig ej ser —
Du ser blott verlden och dess nöjen —
Och nöjd, fast böjd, jag saligt ler
Vid tjusningen af dina löjen.

"Fler rosor växa på vår jord" —
Du svarar. Sannt är som du säger;
Så lätta tankar, tunga ord
Min trogna kärlek dock ej äger.

Jag med min sorg är bäst förnöjd,
När du mig ej kan ge din lycka;
Och hellre än all verldens fröjd
Din smärta till mitt bröst vill trycka.

Så högt är hvart ditt ord mig värdt,
Ja, huru hårdt det än må blifva;
Att mig ditt nej är mera kärt,
Än alla ja en verld kan gifva.

Han som ditt hjerta har försett
Med den förmågan, att mig glömma,
Har också åt mitt hjerta gett
Att troget älska, evigt ömma.

SERENAD.

(Ur 2:dra Akt. Sorgespelet GUSTAF I:sta, Andra Afdelningen.)

Utanför.

"I nattens tystnad tyst jag väntar er" —
Så ljöd den hviskning, som förstulet ner
Ni smög till afsked uti bönens öra.
Du tysta språk, o huru ljuft att höra!
Hvad ljufvast är ej dagen hör, ej ser:
"I nattens tystnad tyst jag väntar er."

"I nattens tystnad tyst jag väntar er" —
Du ljufva hopp som dagen ljuset ger,
Och strör i natten klara stjernors lågor,
O öppna mig till slut på dagens plågor
Den hamn — din famn, som tyst förtroligt ler:
"I nattens tystnad tyst jag väntar er."

Innanför.

"I nattens tystnad tyst jag väntar er."
När dagen jemnt med onda ögon ser
På kärleks ögon och oss evigt plågar,
Och blick ej svara törs den blick som frågar,
Då hviskar kärlek hvad som kärlek ber:
"I nattens tystnad tyst jag väntar er".

"I nattens tystnad tyst jag väntar er" —
Och löftet, som af ömma läppar sker,
Det kan ju vädja till ett ädelt hjerta?
Hvad er gör lycklig kan det ge mig smärta?
Ni ej begär ju hvad jag er ej ger,
"I nattens tystnad då jag väntar er?"

Till Gifvarinnan.

Hur ständigt vänd emot den Söder,
Der drufvan och orangen glöder,
Det unga hjertats längtan var!
Men här vid kalla Norden fångna,
I plikt och armodet förgångna,
De äro, hjertats längtningsdar.
Och nu, då i de drömmars minnen
Med mina inåt vända sinnen
Jag lefver i ett *annat* land,
Till mig den Södern himlen skickar
I edra ord, i edra blickar,
Och dessa drufvor af er hand.

Jag plockar dem, uppå er tänker;
Och för hvar drufva tanken sänker
I fordna drömmar sig igen.
I rankans skygd mot solens pilar
Jag uppå drufvokullar hvilar
Vid edra fötter tjusad än;
Än till er röst och näktergalens
I skuggorna af Aniodalens
Månljusa qvällar lyssnar jag;
Än vid kaskadens glada yra
Mitt öra utaf Flacci lyra
Sig tycker höra kända slag;
Än sänks min blick i edra blickar;
Än kring Hesperiens himmel skickar
Jag den, och kring dess skära dag;
Jag myrten och jag lager bryter,
Och dem i edra lockar knyter,
Och andas tjust i deras blad;
Jag blommor plockar, kransar binder,
Och edra fötter, händer, kinder
Jag kysser — åter ung och glad.

Ett svar.

Hvad skall en tack, der blott en enda blick
Har mera värde, tusen, tusen gånger,
Än alla, alla mina arma sånger,
Om för er fot jag dem nerlägga fick?

Till mina stjernor i den mörka qväll
Låt någon gång mig tjusad återvända,
Och uti deras strålar åter tända
Den eld, som slockna vill i enslig cell.

I närheten, vid sidan utaf er
Jag tycks mig åter sitta vid den källa,
Der skönhetens och sångens vågor välla,
Och dikten ur ett vackert öga ler.

Om igen!

Jag har löjen än och tårar,
Som jag hade dem som barn;
Bygger åt mig alla vårar
Nya skepp af vass och flarn,
Far med dem långt bort i verlden,
Landar vid en skuggig ö,
Der att hvila ifrån färden,
Älska, sucka, lefva, dö.

Jag kan tjusas än och ömma
I det skönas, huldas fjät,
Troget älska, sucka, drömma,
Som jag alltid kunnat det;
Sjunga och små visor dikta
Om det ögonblick, som flyr,
Och för vackra ögon bikta
Hvad mitt hjerta hemligt bryr.

Men de tankar så ej följa
Med jag får på luftig färd:
Ingen vänlig tidens bölja
För mig dit ur tvångets verld.
Och den gamles kärlek — svara
Hvilket hjerta vill på den? — —
Till en annan verld, o, fara
Låt mig — börja om igen!

Till hafvet igen!

Och, o för det, och, o för den vågen,
Hur till dem står åter den längtande hågen,
Bort till er, j djupa och slumrande sjöar,
Bort till er, j stilla och drömmande öar,
Bort till er, j dälder långt in mellan bergen,
Och till de der bergen i blånande färgen.

Hvad var det då väl, som så illa jag gjorde,
Att så till ett straff hela lifvet jag borde
För evigt här oppe bland kokorna dväljas,
Min förstfödslorätt skull' för lervälling säljas?

Hur ärtan och kornet och rågen de växa,
Nog har jag det sett och nu kan jag den läxa;
Hur nordan ock blåser så vägarna damma,
Och sädets och trädets det eviga samma.

Nu länge, så länge, o länge jag satt här,
Tills tanken och sinnet — men minnet ej — natt är.
Nu låna mig, himmelens Engel, din vinge,
Att opp utur leran jag lyfta mig finge,
Och flyga och smyga dit neder till hafvet,
Som legat för mig, o, så länge begrafvet;
Och stärkas igen af dess stärkande fläktar,
Och dricka igen af de fläktarnes nektar;
Och dö, som de vågorna dö emot stranden,
Och ligga sen rensvept i finaste sanden.

Skogskällan.

Sonnett.

I lundens sköt, der vindar sakta susa,
En liten källa gömts för verldens öga;
Uti dess våg violer, sippor löga
Små anleten, som hennes blickar tjusa.

Hur stormarna derute än må brusa,
De hennes gömda verld dock nå så föga;
Och hvita björkar, himlens blåa höga
Hon speglar i sin blick, den djupa, ljusa.

Så uti skuggan må min dag förflyta,
För verlden dold, uti det tysta, stilla —
En skärad bölja under klarnad yta.

Att i det obegränsta ej förlora
Dig sjelf, blif trogen i det gömda lilla,
En ödmjuk spegel för det evigt stora.

Suck på stranden.

Hvita segel
Slumrande på vikens spegel —
Lugn i qvällens skuggor och dess tystnad —
Vind, som hvilar
Uti alar och i pilar —
Glömska af all oro, af all lystnad!

Så till sinnes
Gör mig, Gud! Mig för till minnes
Hur på dagar, som oroligt foro,
Qvällen stilla
Dröja bör, ej sig förvilla
Åter in bland verldens ofrid, oro.

Ljuset.

Hvar är du, Ljusets helga, dolda källa,
För ljuset gömd, och dock i ljuset röjd
Uti de klara flöden, som framvälla
Kring jord och himlar, uppå djup, i höjd?
Du, ur hvars sköte outtömligt qvälla
Allt lif, all tjusning, salighet och fröjd?
Du härd, på hvilken lifvets flamma brinner,
Som ögat spejar, men ej tanken finner?

I tjusningen af dina gudomsstrålar,
Hur hänryckt andas, röres, lefver jag!
Med stjernors guld du nattens himmel målar;
Med solens vågor svalkar du min dag;
Ur dina evigt fyllda gyllne skålar
Jag dricker lifvets sälla andedrag.
O, omgjut mig med dina klara flöden;
Af dig är lifvet, utom dig är döden!

I urnatt ännu gamla kaos hängde,
Och gränslöst mörkret öfver djupen var,
Och inga makter dödens portar sprängde,
Och ingen suck om lifvet vittne bar.
Då fram en röst ur tidens gryning trängde —
Och höjd och djup de gåfvo återsvar —
"Det varde ljus!" Och se, kring kaos öknar,
Dess gyllne pilar jaga nattens töknar.

O underbara syn, o höga tjusning
Af ljusets allkraft fram i dagen bragt,
I källans sorl, i vestanvindens susning,
I blomsterverldens alla färgors prakt,
I dofternas, i tonernas berusning,
I vågornas, i blåa fästets makt,
I lifvets känsla, hvimlet, jublet, fröjden
Kring dolda djupen, solbeglänsta höjden!

Och allt var flöde af det nya ljuset,
Som ner i allt sitt lif, sin vällust gjöt,
Som bredde grönskans fägring öfver gruset,
Som purpurstänkte blommans rosensköt,
Som log i källan, tonade i suset
Af lundens vindar, sånger — och som bröt
Sitt färgspel ner i sjelfva bergens schakter,
Och tände azurn uppå fästets trakter.

Derför till ljuset sig i allt förkunnar
Ett lof, en trängtans, längtans suck och bön —
I dofterna från blomstrens rosenmunnar,
I morgonluften från den lugna sjön,
I tonerna ur alla sångens brunnar,
Som strömma opp mot dagen, ung och skön,
I hvarje liten källas blåa öga,
Som ler mot strålen från det ljusa höga.

I morgondaggens klara skimmertårar,
I aftonrodnans dunkla purpursky,
I alla dessa gröna, sköna vårar,
Som långsamt komma och som snabbe fly —

I allt ditt öga och din tanke spårar
En längtan, evigt samma, evigt ny,
Ur nattens fängsel, utur mörkrets sköte,
I dagen opp till ljusets sälla möte.

Men medvetslös ännu, men dunkel i naturen
Och i materien af tingen gömd;
Men instinktlik ännu och kroppslig uti djuren,
Till hälften dagad och till hälften drömd;
Men hel och stor i menskans hjerta buren,
Och all i hennes ögas ljusblick tömd,
Och thronande på hennes öppna panna
Som kärlek till det sköna, goda, sanna.

Om att hans ensamhet, hans klagan höra
Du någongång bredvid den blinde satt;
Om jämmern nådde till ditt sorgsna öra
Från brottslingen i fängslets dystra natt;
Då uti toner, som ditt hjerta röra,
Du saknan hör af ljusets mista skatt,
Då tacksamt rörd hvar morgonrodnad helsa,
Som vill dig än ur mörkrets fasor frälsa.

Låg du i feberns heta, glödda drömmar
Med yrselns ormar hväsande kring dig,
Och plågans heta lågor, vilda strömmar
I ådrorna, till hjertat trängde sig,
Och natten körde fram med slaka tömmar
De tröga timmarna på qvalens stig,
Tills morgonsoln sig sänkte på din tinning
Med lisans, slumrets himmelskt ljufva vinning.

Satt du, en mor, att hos din älskling vaka,
Med ängslan fäst vid hvart hans andedrag;
Stod du vid bädden af din tärda maka
Och räknade de sena timmars slag —
Och morgonrodnan kom ur natt tillbaka
I sorgens boning in med hoppets dag?
Då sjunk förtjust och hänryckt ner, att lofva
Din sälla lott i ljusets himlagåfva.

Högst för den ljusets gåfva Skaparn sände
Förandligad uti ditt inre ner —
Det tankens, känslans, viljans ljus Han tände,
Som fritt mot jord och himlar kring sig ser,
Som anletet mot ljusets himmel vände,
Och i dess blick, uppå dess panna ler,
Och flamman på ditt inres altar närer,
Som evigt brinner och sig ej förtärer.

Uti den vises stilla altarlåga,
I forskningens omätliga begär,
I kärlekens så bittert ljufva plåga,
Som dig lycksaliggör och dig förtär,
I hjeltens mod för verlden allt att våga
Hvad honom högst, hvad honom kärast är,
Uti försakelsen, som ödmjukt stilla blöder
Förglömd, fördömd bland otacksamma bröder;

I tåren som ur modrens öga rinner
På barnet ner vid tida grafvens rand,
I sucken som från bedjarns läppar brinner,
Och söker sig en väg till tröstens land,
I vännens blick, som söker dig och finner,
I tryckningen utaf hans varma hand
Igenkänn, dödlige, tillbed den samma
I spridda lågor detta ljusets flamma.

Och vakta, att för verldens lust den snöda,
Uti ditt bröst dess eld ej slockna må!
I färgor låt den ur din pensel flöda;
Dess gnistor utur marmorstoden slå;
I sångens toner låt dess flammor glöda,
Som fritt, som högt mot himlahvalfvet gå;
Med vishetens odödliga åhåga
Vid nattlig lampa när dess offerlåga.

I troheten, uppoffringen, i striden
För helig frihet, dyrkad fosterbygd,
I sanningen, i kärleken, i friden
Inom den egna stilla hyddans skygd,
I tron, hvarmed j verken och j liden
För jordisk menskorätt, för himmelsk dygd,
För verlden ljusets närhet uppenbaren,
Dess helga eld i edra bröst bevaren.

Ty lurande bakom dig, trygge, hvilar,
Förrädiskt spejande, en mörkrets verld.
Ur den med hädiskt öga lögnen smilar,
Der pröfvar mordet äggen af sitt svärd,
Der hvässer hatet sina afgrundspilar
I svarta lågorna på giftets härd,
Och nattens djup förtviflan der befolkar
Med etterormar, bröstinsänkta dolkar.

Alltjemnt den äflas, att i dagen träda —
Besegrad aldrig, någongång fördröjd —
Med lögnen, hatet, afunden som smäda,
Och oskulds tårar, hämndens skadefröjd,

Med otrons lust att håna och att häda,
Med dygdens fall ifrån dess ljusa höjd,
I lustans blick, som glöder och förgiftar,
I flamman, som på bofvens panna skiftar.

När öfversvalladt af vansinnets vågor
Förnuftet kastas, som i storm ett flarn;
När modren tärd utaf vanärans lågor
Sjelf döden ger åt ett förskjutet barn;
Förförarn följd af vaknadt samvets plågor
Sig vrider, snärjd i egna synders garn,
Och under fåfäng ångers samvetsgissel
Sen vedergällning svänger blodig gissel;

Och skördar trampas, städer sköflas, brinna,
Och krigets furier lösta rusa fram,
Och slafvars blod med deras tårar rinna,
En fåfäng flod emot förtryckets damm,
Och pöbelyrans skrän ditt öra hinna,
Och frihet sölar sig i blygd och skam —
Då firar mörkret sina segersånger,
Som det ren firat sinom tusen gånger.

Det låg i Österns solbeglänsta länder
En rosenö, en verld, en liten hon,
Så ung, nyss kommen utur Skaparns händer —
Den lilla blomsterpallen för hans thron —
Och utaf fyra floders azurstränder
Inhägnades den lilla gröna ron;
Två vackra ljusets barn hvarann der smekte,
Och bort sin barndoms frida sommar lekte.

Men fram ur sina mörka hålors trängsel
Sig smidigt lögnen smög, en orm så hal,
Och genom Edens täta rosenstängsel
Sitt gift i denna oskuldsverlden stal.
Då bröt sig mörkret lös ur sina fängsel
Med syndens, sorgens, ångerns alla qval;
Och aldrig någon hittade sen leden
Tillbaka till det fordna, sjunkna Eden.

Hur ängsligt sen för sina dystra frågor
Sig sökte menskan ljus i stjernans svar,
Och gick att skingra genom offrens lågor
Det mörker tungt låg omkring henne qvar,
Och gick att dränka hjertats stumma plågor
I all den njutning, sinnligheten bar.
Men fåfäng, ohörd blef hon, denna trängtan,
Ett mörkrets qval, en ljusets ömma längtan.

Tills i en vrå af jorden, aktad föga,
Uti den långa, mörka nattens sköt
Ett *Himmelskt Barn* slog upp sitt klara öga,
Som *ljusets källa* i sig inneslöt;
Och i det låga, liksom till det höga
Sitt unga, blida, sälla flöde göt —
Utöfver jordens dunkla, sorgsna hvimmel
En liten, men oändligt solklar himmel!

Så kommer det, som vill upplysa verlden,
Det *sanna ljuset*, som den frälsa skall!
Ej uti lågorna, i blixtarna af svärden,
Ej i thordönet, ej ljungeldens fall,
Ej uti glansen, skrytet, larmet, flärden
Af verldens makt och ståt och höghet all;
Men uti saktmodet som fridens dufva,
Med barnablickar, kärleksfulla, ljufva.

Som solens varma stråle, den hon skjuter
Utöfver jord från dagad östers rand;
Som månens sken sig melancholiskt gjuter
Utöfver spegelvik och stilla strand;
Som all den fägring tjust ditt öga njuter
En solig dag i vårens varma land;
Som ömhet ner ur stjernans öga blickar,
I nattens tystnad dig sin helsning skickar;

Som fromhet saligt på sin himmel tänker,
Och bönen till den opp i tårar ser;
Som hjerta sig åt hjerta hänryckt skänker,
Och trohet emot trohet himmelskt ler;
Som kärlek blicken i ditt öga sänker,
Och hel och all sig åt din kärlek ger —
Det allt, är ännu icke allt, är föga
Mot ljusets blick *uti det Barnets öga.*

Och ljuset, hoppet tändes uti spåren
Der fram det öfver tistlar, törnen gick.
Med himmelsk hand det torkade bort tåren
Från lidandets och sorgens skumma blick;
Och balsam, läkedom i alla såren
Af det hvart enda slaget bröst sig fick, —
Ett svar hvar fråga uti menskans hjerta,
Ett mål, en lön hvar tidens dunkla smärta.

Jag ock! Melodiskt genom stormens brusning
Af tidens vågor och af hjertats svall
Mig når med öm och ren och stilla tjusning
Ditt ord, hugsvalande som regnets fall;
Och af *din* kärleksblick en himmelsk ljusning
Tänds i min själ, som ej fördunklas skall,
Som lyser, helgar mina sorgsna skiften
Och tänder än ett ljus, ett lif i griften.

Ty låt, o låt för mig så saligt klinga
Din röst från hvarje dagad österns rand;
Lär mig försakande och glad betvinga
Hvar hjertats lust, hvar stoftets låga brand;
Tills fri, tills jag förklarad får mig svinga
Ur dessa skuggornas och qvalens land,
Dit opp, der evig är och molnfri dagen —
En salig himmel kring mitt hjerta dragen.

TILL

M:lle JENNY LIND,

med ett Ex. af ERIK XIV.

Två makter uppå jorden rå,
I växling med hvarandra;
En skulle Liten Karin få,
Stolts Jenny fick den andra:
Den ena Skönhets ljufva makt,
Det andra Snillets välde.
Mång hjertan till sin fot de laggt,
Och kronor om det gällde.
Men skönhet, ej med snille krönt,
Blir slutligt värd en "penny;"
Men snillet det är alltid skönt —
Hur skön din lott då, Jenny!

TILL

M:lle JENNY LIND.

Vid återkomsten till fädernestaden d. 24 Okt. 1847.

Kommer *Jenny?* Kommen! — gladt det klingar —
Kommen — icke blott på ryktets vingar,
Som så mången gång det kom, dess namn.
Hon är här! Den verkligheten rycker
Ingen från oss — fosterjorden trycker
Saknad Dotter i en trogen famn.

Var välkommen, Jenny, då till Norden
Från den främmande, den södra jorden,
Sköna flicka, hit till oss igen!
Länge, o hur länge du dig döljde
För vår blick, som dig med saknad följde,
Då du flög till nya segrar hän.
Länge på triumftåg genom verlden
Har du dragit — tagit hyllningsgärden,
Som derute blef ditt snilles lott;
Under det att Sveas sorgsna öra
Länge fåfängt lyssnat, att få höra,
O, en ton utaf sin älskling blott.

När som vinden bar till oss en susning
Från det sorl af undran och förtjusning,
Som en verld för dina fötter tömt,
Frågade med tvekans hela smärta
Längtan i det trogna svenska hjerta:
"Månn' vår älskling har oss slutligt glömt?"

Du ej glömt det stilla hemmets dalar,
Der du växte stor — de kända salar,

Af din sång gaf första återklang;
Der med dina skära, sköna toner
Alla mörka afundens dæmoner,
Ännu blyg och rädd du först betvang;
Der du lockat första undrans tårar,
Der du njöt triumfens första vårar,
Morgonrodnan af din nya dag;
Der de första lof ditt öra hunno,
Der de första tjusta hjertan brunno
För din själs förklarade behag.

När du blomhöljd, lagerkransad, vänder
Nu igen till kala, kalla stränder,
Der på tystnan nordan endast rår,
I de gula löfven hösten susar,
Ingen glans och prakt ditt öga tjusar,
Länge vandt vid jubel, sol och vår,
Är du väl den fordna svenska flicka,
Som ej stolt skall ner med ömkan blicka
På ett fosterland, så njuggt och armt,
Som ej bjuda kan så rika lotter,
Men dock klappar för sin skönsta dotter
I ett hjerta, älskande och varmt?
Bär du hit än från den södra verlden
Emot smickret, högmodet och flärden
Sköna hjertat ännu lika stängt?
Ha på ärans, uppå ryktets höjder,
Mellan dig och hemmets enkla fröjder,
Inga skuggor i din själ sig trängt?
Sådan, nej, ej blifva skall vår smärta;
Sådant, nej, ej blifva kan ditt hjerta,
Rent som tonen, som din stämma skönt!
Ty hur vidt hon än kring jorden drager,
Med hvad kransar utaf blommor, lager,
Hon sin konst, sitt snille finner krönt,
Aldrig skall den trogna Svenskan glömma
Minnena, som hennes hemland gömma,

Och den kärlek, hon der en gång rönt.
Aldrig kan dock för ett trofast sinne
Den fördunklas i ett trolöst minne,
Första blicken, som vår sträfvan lönt.
Kan ett hjerta väl, bland alla sånger
Utaf lof, förgäta utan ånger,
Fosterjorden, i hvars lugna sköt
Det har gjutit sina första tårar —
Sina blomstrings-, sina bildningsvårar,
Och de första löften det der njöt?

Kom derför, ditt första ursprung trogen,
Näktergal och slå i furuskogen
Och dess tystnad än en gång din drill.
Skänk ett ljus åt våra mulna dagar,
Och när stunden suckar stum och klagar,
Gif en ton, som passar ömt dertill.
Tänd en stjerna uti våra nätter
Med en röst, som ödets oförrätter
Djupt och ljuft ersätta, gälda vill.

O, se'n sist du här ibland oss dröjde,
Och du dig på sångens vingar höjde
Ur vår åsyn, ur vår saknad sist,
Hvilka sår ett vredgadt öde slagit,
Allt vårt bästa bort med dig har dragit,
Och hur mycket, mycket ha vi mist!
Sångarn med den glada gudayran*)
Kastat uti sorgen från sig lyran,
Gått att sjelf till högre andar lyss.
Till de ljusa rymders regioner
Tänkarn**) med de rena, svenska toner,
Skalden, som du tjust, dig tjuste nyss,
Vännen — flytt från dig, ifrån oss alla,
Och du kan ej mera återkalla

*) Tegnér. **) Geijer.

Med din skönsta ton, din ljufsta kyss.
Strängarne, som "Menskans anlet" klungo*),
Med en ton som din, nyss söndersprungo,
Med en suck i våra sommardar.
Och i Nordens stumma, öde dalar,
Utaf alla våra näktergalar
Du den enda, sista är oss qvar.

---

*) Franzén.

And. Fryxell

SLAGET VID LUND.

Af

And. Fryxell.

SLAGET VID LUND

den 4 December 1676 *).

Året 1676 och i synnerhet sednare delen deraf innefattar en af de märkvärdigaste brytningar i fäderneslandets historia. Sverges anseende, ära och magt, ja nära nog dess sjelfständighet stodo på spel. Det var äfven då en tidepunkt, vid hvilken

Betänksamt ödet stod med griffeln höjd att rista
I kopparn in vår dom, den eviga, den sista.

Det mest afgörande ögonblicket var slaget vid Lund; och känslan af dess vigt lifvade de stridande till nästan otroliga ansträngningar. Morgonrådnaden speglade sig i det blod, som flöt vid slagets begynnelse; och dagen hade redan försvunnit i en svag aftonrådnad, innan de sista danskarna försvunno från fältet. Men då gingo de i fullbordan, dessa skaldens profetiska ord:

Den slagtning är slagen och fritt är vårt land:
I blod ligger dagen vid himmelens rand.

Otvifvelaktigt var det slaget vid Lund, som under denna brytning räddade vårt fädernesland från tallösa olyckor.

Ett närmare studerande af detta slag väcker ovillkorligen det tacksamma minnet af Tegnér, af *Svea,* och af den i samma skaldestycke tecknade frihetsstriden. Slaget vid Lund började just på Helgonabacken, så känd genom sin skönhet och sin sångare. Måhända har Tegnér någon afton setat på denna höjd, skådat öfver dessa fordna slagfält och dervid af min-

*) Utdrag ur den ännu outgifna 15:de delen af Fryxells Berättelser ur Svenska historien.

net, stället och qvällens stjernor blifvit erinrad om den strid, som här, under karlavagnens bloss fordom kämpades för fäderneslandet. Måhända, att detta minne, detta ställe ingåfvo honom första tanken på det Bjarkamal, hvarmed hans sångmö under sorgens och nedslagenhetens tid mägtigt *"sjöng lif och kraft i Sveas millioner."*

Om stället för sin poetiska hänförelse sjunger han:

"Bedröfvad, tyst jag gick utöfver dödens sängar"

Måhända var det på Allhelgona kyrkogård, som snillet och fosterlandskärleken alstrade den härliga bilden af Sverges återuppståndelse.

Också vi ämna förtälja en syn. Ej samtiden utan forntiden är fältet derför. Snillet har ej ur inbillningens verld framtrollat lysande bilder deri. Man ser i sådanas ställe endast bleka minnen, mödosamt uppgräfda ur arkivernas stoft, derföre färglösa, matta, sådana som vålnader blifva. Det är denna gång fädernas dimmiga hamnar, som ur högarnas djup framkallas inför den lefnadsfriska samtidens ögon. Måhända skall dock en eller annan med deltagande följa det matta skuggspelets rörelser; ty uppträdet, som det vill framställa, var dock en kamp för fäderneslandet och en seger, hvars minne skall utgöra ett af våra häfders mest ärofulla.

Sverges tillstånd i September 1676 var i hög grad nedslående. Pommern, Wismar, Bremen, Skåne, Blekinge, Bohuslän voro till största delen förlorade; flottan med betydlig förlust slagen och jagad inom klipporna; hären genom försummelser, olyckor och nederlag så förminskad, att det tycktes vara nästan en omöjlighet att försvara sig emot den åtminstone dubbelt starkare fienden. Inga förråder, inga medel funnos; och den oerfarne, tjugoåriga kungen stod omgifven af alla slags lycksökare, sins emellan stämplande att störta hvarandra och dervid nära att störta fäderneslandet. Brandenburg och Dannemark hade redan uppgjort planen om delning af flere Sverges landskaper.

Som fäderneslandets räddare ur denna nöd framstod i första rummet Johan Gyllenstjerna. I Aug. 1676 fick hans väldiga ande magt öfver Karl den elfte; och från detta ögonblick inträdde ordning, kraft och beräkning i alla företag. Uppåt stödde sig Gyllenstjerna på konungen; nedåt på Dahlberg, hvilken vid detta tillfälle blef hans högra hand. Man beslöt ett djerft försök att återtaga Skåne och återupprätta Sverges sjunkna krigareära. Under Aug. och Sept. bedrefvo Gyllenstjerna och Dahlberg rustningen öfver hela fäderneslandet och det med en drift och en framgång, som gränsade till det otroliga. En här samlades, visserligen oöfvad, brokig, med gossar och gubbar om hvarandra, dock alla lifvade af konung, anförare och fosterlandskärlek. Med dessa troppar inbröt Karl i Skåne och efter många fram- och återtåg, kom man slutligen till det afgörande slaget vid Lund. Det är detta uppträde, vi vilja berätta.

Fälten norr och nordvest om staden blefvo stridens skådeplats. Lydde-ån skilde härarne åt. Söder om densamma vid Svenstorp, Hostad och Hoby stod danska hären i goda qvarter och med rik tillförsel. Norr om ån i Benstorp, Harje och Örtofta m. m. lågo svenskarne i osunda jordkojor, och med ringa tillförsel. Kristian ville undvika, Karl deremot påskynda ett afgörande slag. Men Lydde-åns sumpiga stränder och rifna broar hindrade svenska modet. Ändtligen kom deras landsman och bundsförvandt sedan 1658 års tåg öfver Bält. En skarp nordisk vinter byggde sin isbro öfver hela vattendraget; och genast utan att förlora en enda dag, beslöt Karl att i nattens mörker mellan den 3 och 4 Dec. tåga fram och angripa fienden.

Man uppsköt företaget, tills månan gått ned och nattens mörker hunnit breda sig öfver fältet. Alla regementerna ryckte då i bestämd ordning ur sina qvarter. Konungen kom ridande till hvarje tropp serskildt och sade dem några uppmuntrande, förtröstansfulla ord. Fotgardet, Kristofer Gyllenstjernas regemente, uppmanade han att icke aflossa den sista och svåraste salvan förrän på 10 till 12 stegs afstånd från fienden. *Men,* sade Helmfeldt, *om folket kommer fienden så*

nära, hvad skola de då göra, sedan sista salvan blifvit afskjuten? — *Då,* sade konungen, *då, gossar! pliten i hand och muskötkolfven upp! och se'n gäller det, att gå löst på fienden!* Med dessa och dylika ord tilltalade konungen sina krigare och blef öfverallt med glädje och frimodighet emottagen; och när han frågade, om *de vore i ordning,* svarades från hvarje tropp: *ja, vi äro i Guds namn färdige, att följa, hvart vår konung oss leder.*

Vid midnattstid, mellan den 3 och 4 December 1676, började svenskarna det farliga, det afgörande tåget. Det leddes vesterut till Stora Harje och derstädes öfver Lydde-ån. Främst gick högra flygeln under O. W. Fersen, derpå följde i bestämd ordning de andra tropparna. En och en half timma varade öfvergången, och först kl. 4 på morgonen stod hela svenska arméen på Lydde-åns södra strand, der tropparna af konungen uppställdes i slagtordning. Detta tåg under en stilla natt, öfver hårdt tillfrusen mark och på knappt ½ mils afstånd från fienden, kunde ej undfalla denna sednares uppmärksamhet. En större eller mindre del af danska hären ryckte ur lägret och ställde sig i slagtordning åt den sida, hvarifrån svenskarna nalkades. En mängd diken, jordvallar och stenmurar lågo också emellan begge härarna och försvårade svenskarnas anfall. Dessa beslöto då, att förbi danskarna rycka framåt till Lund och intaga den höjd, som utgör Helgonabacken, och är belägen norr om bemälte stad. Man sökte der fördelarna af en högländtare ställning, skydd af den bakom liggande staden och slutligen i värrsta fall öppet återtåg till Malmö fästning, som ännu var i svenskarnas våld. Med högra flygeln i spetsen tågade hären i denna rigtning förbi Hoby, Stångby och Walkärra kyrkor, åt Lund till. När de ungefär voro på halfva vägen började det dagas. Danskarna sågo tåget och förstodo afsigten. De ville förekomma svenskarna och sjelfva intaga den fördelagtiga höjden. Med sin venstra flygel i spetsen började derföre konung Kristian ett likadant tåg, som svenskarna. Man såg då bägge härarna kolonnvis gå bredvid hvarandra, men skilda från hvarandra på ett afstånd af kanske något öfver ¼ mil. Det var

liksom en kapplöpning, under hvilken de täflande skyndade att vinna höjden af Helgonabacken. Ett långt stycke framför alla andra ilade svenskarnas högra och danskarnas venstra flygel, bägge anförda af sina konungar. Emellan kl. 8 och 9 på morgonen framkommo de båda till höjden, och emellan dem och på denna punkt började genast striden. I första skärmytslingen fingo svenska förtropparna öfverhand, hvarpå deras högra flygel intog höjden, vände ryggen mot Lund och bröstet norråt mot fienden. I samma rigtning, men långt bort emellan Lund och Nöbbelöfs kyrka, uppställdes ock hela den öfriga svenska hären, ehuru det dröjde 1½ timma, innan den hunnit anlända.

Striden på svenskarnes högra flygel.

Båda flyglarna, den högra svenska och venstra danska stodo inom några ögonblick emot hvarandra. Ytterst till höger på svenska sidan sågos Budbergs finska dragoner, sedan lifdrabanterna under Siegroth, dernäst 5 sqvadroner af lifregementet till häst under Nils Bjelke, sist det nykomna finska rytteriet under Branhoff. Andra linien kom ett långt stycke efteråt under Wittenberg. Hela flygeln fördes af Fersen och bredvid honom sågs Karl den elfte sjelf, åtföljd af Ascheberg, Dahlberg och stundom af Helmfeldt. Danska motstående flygeln fördes af generalerna Karl Arensdorff och Sandberg. Der infunno sig ock konung Kristian den femte sjelf, jemte hans bror, prins Georg.

Det dröjde ej många ögonblick, förrän den häftiga striden började. Inom kort föll Siegroth. Hans drabanter, till hvilkas uppmuntrande Karl den elfte dock sjelf hastat, försvarade sig med yttersta ihärdighet, men blefvo af öfvermagten omringade och nästan alla nedhuggna. Det nyvärfvade finska rytteriet under Branhoff, blef snart tillbakakastadt och skingradt. Ihärdigare voro de gamla finska dragonerna under Budberg; men emot dem stodo de röda danska dragonerna under en öfverste af den gamla danska hjelteslägten Brockenhusen. Äfven Budberg och hans dragoner måste derföre slute-

ligen gifva vika. Karl den elfte skyndade efter och sökte samla, uppmuntra och till striden återföra dem. Men förgäfves. Af högra flygelns första linea återstodo nu blott Nils Bjelke och hans fem sqvadroner af lifregementet till häst. De stodo ensamma, ty flygelns andra linia under Wittenberg kunde ännu på länge icke hinna fram. Svenskarnas nederlag tycktes vara oundvikligt.

Men det var på denna punkt och vid detta tillfälle, som lifregementet till häst och den stolte Nils Bjelke skuro lagrar så härliga, att de aldrig skola vissna. Med värjan i hand drefvo de genast i första anfallet sin motstående fiende tillbaka. Snart blefvo de dock från alla håll angripna af de danskar, som på venstra sidan förjagat Branhoffs finnar och på den högra skingrat Siegroths drabanter. Men äfven dessa anfall blefvo af svenska lifregementet kraftfullt kastade tillbaka. Nu kom danska flygelns andra linea emot dem. Äfven den måste vika undan. Första danska linien hade emellertid samlat och ordnat sig och kom för andra gången fram, men blef också för andra gången af lifregementet drifven tillbaka. Denna hjeltetropp hade under ett så häftigt och oupphörligt fäktande lidit betydlig förlust. Tre ryttmästare, tre löjtnanter och fyra kornetter hade fallit; Öfverste-löjtnanten, majoren och två ryttmästare voro illa sårade och troppens leder mycket glesnade. Det hade inom kort varit dem alldeles omöjligt att längre motstå den öfvermägtiga fienden.

Men i detta ögonblick anlände Wittenberg med svenska högra flygelns andra linea. Den bestod af adelsfanan under Drake, och två andra regementer rytteri, hvilka alla framstörtade i striden. Bakom denna förstärkning ordnade sig åter lifregementet. I detsamma återkom också konungen med en sqvadron af drabanterna, sedan han förgäfves sökt hejda finnarnas flykt. Karl den elfte öfvertog nu sjelf befälet, emedan Wittenberg kort efter sin ankomst blifvit sårad. Nu blef återigen ett afgörande ögonblick. Danska konungen och prinsen gjorde allt för att uppmuntra sitt folk och de deltogo sjelfva i handgemänget. Men efter en ytterst häftig strid blefvo dan-

skarna återigen drifna på flykten. Nu tycktes stridens utgång på denna sida afgjord och segervinnaren Karl skickade derföre några sqvadroner att stödja det efterlemnade fotfolket. Tillika affärdade han Dahlberg, för att efterse tillståndet med den öfriga hären. Sjelf behöll han qvar endast nio sqvadroner; neml. fem af lifregementet under Nils Bjelke, två gamla af adelsfanan under Drake, en af Gyntenbergs rytteri och en af lifdrabanterna. Med denna lilla tropp tilltrodde han sig att fördrifva danskarnas slagna högra flygel och dess besegrade konung. När denne likväl såg de förföljande svenskarnas ringa antal, vände han om och fattade stånd bakom en stengård. Men Karl angrep dem äfven der. Striden skärptes återigen. Fersen sårades och blef tillfångatagen. Karls häst, Totten, fick en kula för pannan. Konungen kastade sig upp på den eldiga springaren Brillante och störtade åter i striden. Svenskarna bleknade mången gång af förfärande ångest, då de sågo honom midt i kulregnet, midt ibland fienderna. Och återigen hänfördes de af förtjusning, då de sågo ynglingakonungens blossande kinder och lågande ögon. *Gå på gossar,* ropade han gång efter annan, och den lilla hjeltetroppen störtade oemotståndligt framåt, sprängde öfver stenmurarna, och sprängde undan den förtviflade fienden. Danska konungen ansåg nu striden på denna punkt förlorad och vek bort till sin ännu kämpande högra flygel. Den venstra, som han hittills följt, var redan upprifven och flydde bort ifrån hela slagtfältet. De flydde till sitt förra läger vid Svenstorp; men Karl med sina sqvadroner följde efter och dref dem derur. De flydde nedåt Lydde-ån till det ställe, der svenskarna natten förut gått öfver densamma. Isen hade burit svenskarnas ordnade tåg. Danska flyktingarna framstörtade våldsamt, hoptals. Isen brast, många hundrade af flyktingarna drunknade, och de som ej kunde komma öfver, blefvo på stranden nedhuggna. Nu ändtligen var segren på denna sidan en gång för alla vunnen och fullständig.

Svenskarna hoppades, att deras andra flygel haft samma lycka. En hop ströftroppar sågos norr om Lydde-ån. *Det är,* ropade somliga, *det är svenskar, som förfölja den andra fly-*

geln af de slagna fienderna. Man gjorde sig så säker, att några ville redan plundra det danska lägret. Men just i detsamma återkom Dahlberg med underrättelser, både oväntade och obehagliga.

Venstra flygelns första strid.

Ofvanbeskrifne kamp mellan båda konungarna och deras flyglar hade redan varat en god stund, innan bägge de öfriga härafdelningarna hunno till valplatsen. Under iltåget dit hade också danskarna, hvilkas väg var kortare, genskjutit svenskarna och afskurit dem från Karl den elfte och dess flygel. Denne sednare började sin strid norr ut från Lund vid höjden af Helgonabacken. Men svenska midten och venstra flygeln fingo deremot sin plats mellan Slibehoijen och Nöbbelöfs kyrka, der den svängde om och vände sig norrut mot danskarna. Här var det, som dessa troppar kämpade sin första strid; men på långt när icke med så stor lycka, som deras högra flygel. Venstra flygelns anförare, generallöjtnant Galle, föll genast i början af striden och samma olycka träffade inom kort ganska många af det högre befälet. Oordning och villervalla spriddes snart nog i hela flygeln. Den började vackla och vika undan. En tropp utmärkte sig dock genom tapperhet in i döden. Det var ett finskt dragonregemente, som fått sin plats på venstra flygeln. Öfversten hette Borckhusen och det öfriga befälet utgjordes för det mesta af hans söner, slägtingar och grannar. Fåfänga voro danskarnas bemödanden att rubba eller förjaga denna kärntropp. Danska lifregementet till häst med flere ryttarskaror angrepo dem, men fåfängt. Danska lifregementet till fot under den tappre öfverste Bibau, pröfvade ock sitt mod och sina vapen emot Borckhusen, men lika fåfängt. Då började fienden kasta granater in i hjeltetroppen. Dess leder blefvo likväl icke sprängda, men dock småningom så förtunnade, att danskarna snart kunde bryta derin. Borckhusen, hans slägtingar och hans dragoner flydde ej utan försvarade sig i döden. De blefvo alla nedhuggna och deras svarta fanor eröfrade. Återstående delen af sven-

skarnas venstra flygel drog sig i oordning tillbaka och sökte skydd bakom fotfolket.

Detta sednare hade haft en lika svår strid att utkämpa. Den varade länge och öfvergick slutligen till det blodigaste handgemäng. Långt ut på högra sidan inemot Lund stod svenska fotgardet under Kristofer Gyllenstjerna. De innehade farligaste platsen och vunno högsta äran. Första bataljonen under Douglas stridde emot Arensdorff; andra bataljonen under Hastlehr mot den tappre öfverste Lewezau. På båda dessa punkter trängde svenskarna modigt och segrande framåt. Tredje gardesbataljonen hade emot sig Weijer och dess regemente: men kämpade ej med samma lycka som de andra. Dess major föll. En kapten Rehbinder trädde fram och tog befälet. Inom några ögonblick stupade också han dödligt sårad till marken. Kapten Stormhatt ilade nu fram i den fallnes ställe, men föll snart sårad vid hans sida. Nu sjönk också fanan och hela bataljonen började komma i oordning. Regementets öfverste, Kristofer Gyllenstjerna, såg faran. Redan förut blödande ur flera sår, sprängde han i sporrstreck dit och ställde sig i spetsen för troppen. Inom några ögonblick blef hans häst skjuten. Fienderna rusade till plundring öfver den ur nya sår än mer blödande krigaren, samt lemnade honom slutligen afklädd och sanslös mellan de döda kropparna på fältet. Den tredje gardesbataljonen, nu mera utan all ledning, blef nästan helt och hållet upprifven. Emellertid hade danskarna långt förut tillbakadrifvit det öfriga svenska fotfolket och tagit allt dess artilleri. De hittills segrande bataljonerna af svenska lifgardet måste derföre vika tillbaka till de öfriga tropparna. De drogo sig alla baklänges och närmare till Lund, samt stannade bakom en jordvall, der de af general Schoultz blefvo åter uppställda i ny slagtordning. Folket var dock oroligt, nedslaget. Ett rykte spriddes om Karls seger på högra flygeln. Man trodde det ej. Ett motsatt rykte uppkom och fann hos det försagda folket öppnare öron. Och midt framför såg man den segrande fienden gång på gång och i triumf skjuta dansk lösen med de eröfrade svenska kanonerna. Det var lycka, att han icke i samma seger-

fart förföljde och angrep det hallt slagna och upplösta folket. Men danskarna behöfde sjelfva tid att ordna sig efter det häftiga handgemänget och de hoppades dessutom att med blotta kanonelden tillintetgöra svenskarna. Af dessa orsaker uppstod en kort vapenhvila.

Under densamma tilldrogo sig några enskilda uppträden, hvilkas minne icke bör dö bort inom fäderneslandet. En kapten framgick ur danska hären och rakt mot svenska fotgardet. Han stannade framför detsamma och utmanade major Hastfehr till envig. Denne major var nästan enda qvarlefvan af gardets öfverbefäl och dessutom en ganska tapper och duglig krigare. För att ej blottställa en så vigtig person, framskyndade i hans ställe den tjugofemåriga gardeskapitenen Berndt von Liewen, mottog uppmaningen och började envigskampen. Efter någon strid störtade dansken, genomborrad, till marken och med den fallnes värja som segertecken återvände Liewen till de sina.

Vid samma tid såg samma gardesregemente ett annat och bedröfligt skådespel. Mot troppen kom en vacker och välrustad häst. Men ryttaren, som vanmägtig vacklade i sadeln, var halfklädd, ansigtet och kroppen sönderhuggna, af blod öfverströmmade. Han rigtade sin väg till fotgardets första kompani. Det vanställda utseendet var äfven för de närmast bekanta främmande. Af rösten och de brutna orden igenkände dock folket slutligen deras saknade öfverste, den tappre Kristofer Gyllenstjerna. Som förbemäldt är, hade hans häst blifvit skjuten framför tredje gardesbataljonen. En dansk rusade härvid fram, satte geväret mot den liggande Gyllenstjerna och lossade af. Kulan slant mot harnesket; men Gyllenstjerna blef dock ytterligare sargad och derpå afklädd och utplundrad. En soldat ville döda honom. *Nej*, sade en officer, *vi skole i stället taga honom tillfånga.* Men i detsamma vältrade sig striden deråt; danskarna måste springa undan och Gyllenstjerna blef vanmägtig qvarliggande. Blodet strömmade ur nitton sår; deribland ej mindre än nio i hufvudet. Derjemte höll han på att stelna af köld, ty i en hård Decem-

berfrost låg han nära nog afklädd på den snötäckta marken. På ena sidan stodo två öfvergifna kanoner, på den andra lågo några döda och redan stelnade finnar. Gyllenstjerna kunde ej vänta annat än en snar och lika död. Men just då kom öfver fältet ridande en ung svensk officer. Det var kaptenlöjtnanten vid Braunhoffs finska rytteri, den tjugoåriga Fabian Gustaf Wrangel. Hans springare hade nyss blifvit skjuten, hvarföre han bestigit en af sina handhästar, hvilken ännu, munter och otröttad, kunde bära honom till svenska lederna. Han kom att rida förbi, just der Gyllenstjerna låg. Denne igenkände svenska fältbindeln och ropade om hjelp samt nämnde sitt namn. Allt dröjsmål var vådligt, ty danskarnas troppar nalkades stället. I denna lifsfara hejdade dock Wrangel sin häst. Vid underrättelsen om den sårades namn utbrast han: *Är ni öfversten för gardet, då är också eder person för vår nådige konung långt mera angelägen än min ungdom.* Med dessa ord hoppade han af hästen, lyftade den vanmägtige Gyllenstjerna upp i sadeln och dref springaren framåt mot svenskarna. Några ögonblick derefter blef Wrangel af de kommande fienderna tillfångatagen; men Gyllenstjerna fördes af hästen till de sina, hvilka med deltagande och öm vård emottogo sin älskade öfverste.

Ännu några ord om hans räddare, unga Fabian Wrangel. Denna blef tillfångatagen af en grefve Reis, kapten vid danska lifregementet, hvilken tillät sig att plundra Wrangel, icke blott på hans börs, utan ock på en del af kläderna, hvarefter han förde honom fången vid sidan. Men om en stund hvälfde sig slagtningens vågor återigen ditåt. Svenskarna fingo öfverhand och grefve Reis nödgades gifva sig till fånge åt sin egen fånge, åt Fabian Wrangel. Nedslagen ville nu grefven gifva tillbaka de plundrade penningarna. *Behåll dem, herr grefve,* sade den stolte Wrangel. *Ni torde hädanefter blifva i större behof af dem än jag.* Han förde honom derefter som fånge till svenska lederna att der tagas i förvar. Händelsevis kom Wrangel att dervid just stöta på svenska fotgardet och det kompani, der hans halfbroder, den adertonårige Adolf Clodt var löjtnant. Mellan båda stjufbröderna

hade hittills en bitter afund och ovilja egt rum. Men tillfället var högtidligt. Medvetandet att hafva utfört två ädla handlingar värmde Wrangels hjerta; och stridens förfärliga uppträden och hotande faror ingåfvo honom högre och ädlare tankar. Då han mötte Clodt, ilade han fram, omfamnade stjufbrodern, bad med de ömmaste ord om förlåtelse för sin fordna obetänksamhet, kanske orättvisa och bitterhet; bad, att deras fiendskap måtte förvandlas till en lika så stark vänskap och broderlig kärlek; bad med sådana ord och åtbörder, att alla närvarande rördes deraf; och det blodiga slagtfältet mellan tvänne på lif och död kämpande brödrafolk, framtedde den betydelsefulla bilden af en hjertlig försoning mellan förut tvistande bröder.

Venstra flygelns andra strid.

Emellertid och på mycket kortare stund än vi berättat ofvanstående enskilda tilldragelser, hade danskarna åter uppställt sig i slagtordning på några höjder midt framför svenskarna. På samma höjder uppförde de ock både sina egna och de tagna svenska kanonerna och började dermed beskjuta svenskarna. Dessa hade icke ett enda gröfre fältstycke att dermed besvara elden och skulle sålunda inom kort blifva förstörda eller fördrifna. Då började alla, så höga som låga att med en mun ropa och begära att få föras mot fienden. De ville heldre falla, tappert fäktande för fäderneslandet, än fegt nedskjutas bakom en jordvall eller nedhuggas under en skamlig flykt. Generalerna lydde den allmänna rösten och beslöto anfallet. Det var inemot middagstiden. Svenskarnas nybildade slagtordning öfvergaf sin jordvall och störtade med förtviflans tapperhet framåt mot fienden och dess dånande kanoner. Striden blef långvarig och förfärlig. Den öfvergick snart till ett vildt handgemäng, der soldaterna med värja och muskötkolf kämpade mot hvarandra. Svenskarnas härvarande högra flygel under Schönleben blef tillbakadrifven. På den venstra deremot kämpade Hans Wachtmeister och Per Hjerta med okufveligt mod. Wachtmeister fick tre hästar under sig

skjutna, men fortsatte striden på den fjerde. Denna flygel jemte fotfolket under Schoultz trängde segrande framåt och dref danskarna tillbaka samt återtog en mängd förlorade fanor och kanoner. Danskarna fattade likväl stånd bakom en stengård. De förföljande svenskarna sprungo öfver den och drefvo danskarna än längre tillbaka, och började hugga in på några kompanier holländska matroser, hvilka förenat sig med fienden. Men nu fingo danskarna ny förstärkning. Striden och handgemänget började om igen med yttersta förbittring och häftighet. Så hade denna andra kamp varat i fulla tvänne timmar. Af svenska fotfolket låg mer än hälften i sitt blod på fältet. Men från fältet hade ingen enda svensk tropp vikit undan. Danskarna voro lika ihärdiga. De kunde väl trängas tillbaka, men ingen flydde och snart ordnade sig de skingrade åter och ryckte med okufveligt mod fram emot svenskarna. Det var omöjligt att förespå utgången af en å ömse sidor så hårdnackad strid.

Men just vid detta ögonblick märkte svenskarna en besynnerlig förändring och rörelse inom danska hären. Dess ryttare vände plötsligt ryggen åt svenskarna; straxt efteråt gjorde danska fotfolket likaså. Det flydde ej, utan framtågade i god ordning; men åt en alldeles motsatt sida från det hittills varande slagtfältet. Svenskarna stodo qvar, undrande, nästan fruktande en besynnerlig krigslist. De gladdes dock åt de få ögonblickens hvila, ty öfver tolf timmar hade de nu utan uppehåll och utan förfriskning varit i rörelse.

Men efter några minuter hördes från motsatta sidan bortom fienden dånet af skott och en begynnande strid. Tanke på tanke flög igenom svenska lederna. *Kungen? Det är kanske kungen! Kungen har segrat med högra flygeln! Nu har han fallit danskarna i ryggen. Vi skola skynda efter för att kämpa den sista striden, vinna den afgörande segren.* Dessa tankar, dessa rop flögo som elektriska gnistor genom svenska tropparna. Hvarje känsla af trötthet, af nedslagenhet var försvunnen, och hela hären skyndade efter fienden för att understödja sin väntade konung.

Tredje striden.

Vi återvända till Karl den elfte, der han jagat danskarnas venstra flygel öfver Lydde-ån, men sedan genom Dahlberg erhållit underrättelse om tillståndet på sin egen venstra flygel. Han beslöt att med sina nio hjeltesqvadroner skynda de nödställda till hjelp. Genast återvände han åt Lund till, och snart sågos på långt håll de fiendtliga tropparna. Då skickades Helmfeldt att på omvägar skynda till de stridande svenskarna, för att ordna och uppmuntra dem genom underrättelsen om konungens snara ankomst.

När danskarna först sågo svenskarnas nio sqvadroner, väntade de en större efterföljande styrka och alltså en svår och vådlig strid. General Fredrik Arensdorff bad derföre konung Kristian rädda sin dyrbara person, och lofvade, att för segrens vinnande, göra sitt yttersta. Kristian den femte lydde rådet och skyndade till Landskrona, sålunda öfvergifvande sin här just i det afgörande ögonblick, då den blef af svenskarna från tvänne olika sidor angripen.

Emellertid, och när Arensdorff såg att svenska konungen ej medförde mer än nio sqvadroner, beslöt han öfverfalla och tillintetgöra den lilla styrkan, innan den hunnit förena sig med de öfriga svenskarna. Med 20 eller 22 sqvadroner ryttteri och 5 bataljoner fotfolk vände han sig mot svenskarnas lilla hop. Men den förfärades ej af fiendernas mängd. Konungen hade af öfverbefäl hos sig Ascheberg samt öfverstarna Dahlberg, Nils Bjelke och Drake; men både till dem och till de öfriga vände sig den unga hjelten och uppmanade dem, med förtröstansfulla ord, att våga allt för fäderneslandet. Och utan att ett ögonblick vackla, gick den lilla hjelteskaran fram mot fienderna. Striden blef återigen ganska hårdnackad. De två sqvadronerna af adelsfanan under öfverste Drake blefvo af öfvermagten slagna och nästan tillintetgjorda; men lifregementet under Nils Bjelke höll ännu tillsammans och kastade fienden åt alla sidor ifrån sig.

Under denna strid hade danska tropparna delat sig för att kringgå en kulle. Karl den elfte iakttog tillfället. Med Ascheberg, Dahlberg och tvänne ryttare störtade han genom luckan, för att hinna sina öfriga troppar ock med deras hjelp rädda dagens ära och sitt qvarlemnade, i döden kämpande lifregemente. Det lyckades. Konungen kom verkligen fram till de sinas venstra flygel, till Hans Wachtmeister och Per Hjerta m. fl. Ett glädjerop gick genom svenska hären vid underrättelsen om konungens återkomst, men denne, utan att förlora ett ögonblick, satte sig i spetsen för en del af venstra flygelns rytteri och skyndade Nils Bjelke och lifregementet till hjelp. Bjelke hade emellertid med sina få glesnade sqvadroner burit tyngden af hela danska rytteriets anfall. För att motstå de från alla sidor angripande fienderna, nödgades han skifta sitt folk i många små afdelningar. Ännu försvarade de sig med exempellös tapperhet; men några ögonblick ännu och de hade blifvit öfvermannade af den mångdubbelt starkare fienden. Men just i detsamma fick Nils Bjelke vid den nedgående solens strålar se en mörk linea rytteri, som från långt håll men i sporrstreck nalkades stället. Om några ögonblick igenkände han i spetsen för densamma konungens häst Brillant; några ögonblick derefter konungen sjelf. *Gossar,* ropade han, *gossar! der kommer han, der kommer kungen!* Han visade dervid sina trogna den glädjerika synen. Jubelropet: *konungen kommer, konungen kommer!* skallade genom lederna och om några ögonblick kom konungen med hjelp och med seger. Han å ena och Nils Bjelke å andra sidan angrepo danska rytteriet. Det drog sig tillbaka till fotfolket och sedan tillsammans med fotfolket, dock alltid i god ordning närmare till Walkärra kyrka. De glesnade fem sqvadronerna af lifregementet, lemningarna af den äro- och segerrika svenska högra flygeln förenade sig nu ändtligen med den öfriga hären. De danska troppar, som kommo emellan, blefvo krossade. Värst gick det för 1300 holländska matroser, hvilka Tromp lemnat till danskarnas förstärkning. Angripna, försvarade de sig med mycken tapperhet. Snart blefvo de dock öfvermannade och svenska soldaterna började bland dem

ett förfärligt blodbad. Pardon hade under den hårdnackade striden hitintills sällan blifvit begärd eller beviljad. Då nu holländarne började bedja det unga, svenska manskapet om förskoning, svarade dessa gäckande: *matroser ha betalning för att slåss till sjös, men ej till lands. Ni förtjenen ingen nåd.* Blodbadet fortgick på det förfärligaste. Ändtligen kommo Helmfeldt och konungen. *Gif qvarter, gossar, för Guds skull gif qvarter!* ropade Karl. Han lyckades sluta blodbadet, men försent. Af de 1300 matroserna återstodo endast 47 vid lifvet.

Solen var nu redan nedgången och dagen slut. Fienden, som dragit sig till Walkärra, hade lemnat den hittills omtvistade valplatsen och äfven tredje striden var slutad. Men öfver fältet lyste månan klart och vid dess sken började snart den

Fjerde striden.

Öfverstarna Bibau med danska fotgardet och Lewezau med sitt regemente jemte något rytteri hade med beundransvärd ordning dragit sig tillbaka och fattat stånd på ett gärde, öster om Walkärra kyrka. Sedan svenskarna blifvit ordnade, beslöt Karl den elfte att fullända sin seger och angripa äfven denna lemning af danska hären. Så skedde. Striden började ånyo. I dess förvirring, ökad af skymningen, råkade konungen af misstag komma in i en dansk sqvadron. Lyckligtvis var han sjelf den förste, som märkte misstaget. Han höll god min, följde danskarna och talte deras språk, tills han kom så nära, att han kunde rida öfver till sina landsmän och i spetsen för dem ropa sitt svenska: *gå på gossar!* Det återstående danska rytteriet blef snart fördrifvet och vände sig nu en gång för alla till flygt samt tog vägen åt Landskrona.

Icke så de två danska fotregementerna under Bibau och Lewezau. Hela dagen igenom hade de fäktat med ogemen tapperhet. Bibau med danska fotgardet var den, som besegrat och nedhuggit den tappra Borckhusen och dess finska dragoner. Lewezau hade under dagens lopp med egen hand dödat

20 svenskar och med sitt regemente tappert tumlat om med Kristofer Gyllenstjerna och svenska fotgardet. Nu, på fästet, öster om Walkärra kyrka, slöto sig Bibau och Lewezau tillsammans i en orubblig fyrkant. Hvarhelst svenskarna ville angripa, mötte dem skarpa blickar, klingor och skott. Ännu hade blott svenska rytteriet hunnit till stället. Det var således endast med dem, som konungen kunde angripa fyrkanten. Men nu, efter 16 timmars ridt, utan hvila och utan foder, voro hästarna så utmattade, att det var nästan omöjligt få dem ur stället. Då man ville hugga in på fyrkanten, fick hvar ryttare så mycket besvär med att sätta sin egen häst i rörelse, att han icke hann föra sina vapen mot fienden. Efter några fruktlösa försök måste man afstå derifrån. Blossande af ifver att fullända segern, sprängde konungen mot sitt anryckande fotfolk och uppmanade dem, att fullborda, hvad rytteriet icke kunnat utföra. Sjelf i spetsen för fotgardet skulle han i bröstet angripa den danska fyrkanten, under det general Schoultz med andra troppar föll den i sidan. Knappt såg Bibau denna anordning, förrän han snabbt och i bästa ordning ryckte fyrkanten tillbaka in på Walkärra kyrkogård, bakom hvars stenmur hans troppar fingo tillräckligt skydd mot både fotfolk och rytteri. Muren var så hög, att till dess öfverklättrande fordrades stegar. Sådana funnos ej för tillfället; och hvar och en svensk som nalkades, blef af danska kulorna sträckt till marken. Man visade då svenskarna till en på norra sidan åt Landskrona till varande öppning på kyrkogårdsmuren. Några troppar skyndade genast att derigenom intränga. Men redan långt förut hade Bibau låtit antända en hop bredvid liggande byggnader. Vid ditkomsten möttes svenskarna af lågor och rök, som vinden kastade dem i ansigtet. Bakom, och i skydd af denna brand, af kyrkogården och af nattens tilltagande mörker, drogo sig danskarna oförföljda undan på vägen åt Landskrona. Den lilla hjeltetroppen utgjorde 4 till 600 man; sista från fältet bortgående lemningen af hela danska hären.

Karl den elfte stod qvar som segrare och innehafvare af valplatsen och af fiendens artilleri, tross och läger. Vid ske-

net af månan och af Walkärra branden samlade sig de svenska tropparna. Då konungen fick se Nils Bjelke med lifregementet, ilade han framför hela hären dit, tog grefven i famn, under utrop: *aldrig, aldrig skall jag glömma den tjenst, Bjelke i dag gjort mig och fäderneslandet.* Sedan vände han sig till lemningarna af lifregementets fem sqvadroner. *Gossar,* sade han, *så länge någon af er finnes i lifvet, så kom till mig och han skall aldrig sakna, hvad han behöfver; det lofvar eder Sverges konung.* Derpå befallte han aftonbön och tacksägelse för segren. Alla föllo på knä, och den unge, men vördnadsvärde öfverhofpredikanten Spegel framträdde. Härens fältrop hade varit: *med Guds hjelp!* Dessa ord tog Spegel också till ingångsspråk och ledning för sitt tal. *Skåden,* sade han, *de många tusende på fälten rundt omkring eder, som ligga stelnade och kalla i den eviga sömnen! Hören från när och fjerran jemmerskriet af de många tusende, som likaledes rundt omkring oss ligga sargade i plågor och dödsqval. Att icke j liggen i detta ögonblick på samma sätt qvidande i dödsångesten eller stelnade i döden; det är icke eder förtjenst, icke edert mod, icke eder skicklighet. Det är Guds hjelp, som hjelpt eder, hans nåd och barmhertighet, som förbarmat sig öfver eder och från edra hufvuden afvändt de många tusende hotande farorna.*

Att genom denna dagens herrliga seger vårt fäderneslând blifvit räddadt, det är icke eder förtjenst. Med Guds hjelp har det blifvit fullbragdt. Härarnas Gud har vakat öfver oss och ledt våra steg. Hans allena är magten, äran och härligheten. Honom ensam hembära vi tacksägelsen både för fäderneslandets räddning och för den nåd, att vi sjelfva blifvit räddade, der så många tusende fallit. Men med tacksägelse till Gud förene sig ock kärlek och deltagande för nästan. J hören ännu de sårades jemmerrop omkring eder. Hasta enhvar, såvidt han förmår, till de olyckligas hjelp. Ingen åtskillnad mer på vän eller fiende, svensk eller dansk. Alla, vänner och ovänner, kände och okände, alla äro de våra medmenniskor, våra kristendoms bröder. Har Gud gjort nåd med oss och räddat våra lif; låtom oss tacksamt

skynda till våra olyckliga bröders räddning. I sådan anda talade Spegel och hans ord trängde till hvarje hjerta *och pressade tårar ur mångas ögon.* Folk utskickades att upptaga och vårda de sårade, hvarpå tropparna öfver det snö- och likhöljda fältet tågade vid klaraste månsken in till staden Lund.

Biskop derstädes var den lärde och myndige Winstrup. Han sjelf gynnade svenskarna. Hans dotter var förlofvad med en dansk officer; hon och biskopinnan gynnade danskarna. I biskopshuset var ett ståtligt gästabud tillagadt åt den af konungarna som segrade. Biskopen unnade anrättningen åt Karl; biskopinnan åt Kristian. Karl blef den sannskyldige. Efter 18 timmars oupphörlig ridt och 12 timmars nästan oupphörligt fäktande, skulle måltiden blifva både välsmaklig och efterlängtad. Men bland de samlade officerarne saknades ännu Nils Bjelke. Han hade fäktat vid konungens sida större delen af dagen. Han skulle vid konungens sida äfven deltaga i qvällens glädjemåltid. Han efterskickades, kom och fick sin plats bredvid konungen. Denne kunde ej nog uttrycka sin beundran öfver Bjelkes hjeltemod och lofvade honom på stället Björneborgs grefskap, hvilket Bjelkes svärfar, gamle riksmarsken Gustaf Horn innehaft.

Efter intagen aftonmåltid tillbringades natten af konungen i biskopshuset och af tropparna i staden. Morgonen derpå hölls mönstring. Det var för Karl ganska sorgligt att rida förbi sina uppställda troppar och se huru de flesta hopsmält till nära hälften, och att dervid sakna så många personligt kända officerare. Än sorgligare blef ridten öfver slagfältet. Det var öfverallt beströdt med döda kroppar och dess snö purprad af de frusna blodströmmarna. Med smärtsamma utrop igenkände Karl gång på gång i de vanställda liken sådana officerare, som han personligen känt och mycket älskat. Djupast blef smärtan, när han kom till den plats, der öfverste Borckhusen låg, omgifven af söner, slägtingar och sina trogna finnar. Konungen yttrade sin djupa sorg öfver de fallna, sitt deltagande i enkornas och barnens öde. På detta

ställe, och der holländska matroserna blefvo nedhuggna, hade blodbadet varit störst, och liken lågo tätast hopade öfver hvarandra. *Gud förlåte dem, som varit orsaken till så mycken blodsutgjutelse,* utbrast den upprörde konungen. Med hjertat deladt emellan sådana känslor och glädje öfver segern och öfver fäderneslandets räddning, höll konungen och hans här ute på fältet en högtidlig tacksägelsefest. Derpå fördes tropparna in i det danska, väl försedda lägret.

Huru stor hvardera hären varit, kan nu mera svårligen afgöras, ty olika författare uppgifva högst olika siffror. Troligen voro de ungefär lika starka, utgörande hvardera omkring 11 — till 12000 man; danskarna väl något mera. Lika svårt är, af samma skäl att uppgifva hvarderas förlust. Omkring 9000 döda lågo på fältet. Större delen deribland utgjordes visserligen af danskar, hvilka dessutom förlorade vid pass 1500 fångar, 56 kanoner, 60 fanor, och standarer samt hela sitt läger med tillhörande tross.

Segrens följder voro ganska vigtiga. Kort efter slaget vid Lund återtogo Svenskarne Helsingborgs slott och längre fram på vintern eröfrade Jan Gyllenstjerna och Hans Wachtmeister Blekingen med Karlshalm och Kristianopel. Vid fälttågets början hade Kristian den femte med lysande här och lysande förhoppningar landstigit i Skåne. Några dagar efter striden vid Lund återseglade han från Landskrona till Köpenhamn med slagna både troppar och förhoppningar. Han hade kort derefter på östra sidan sundet qvar endast Landskrona och Kristianstad. Han sökte dölja sitt nederlag och lät i en af Köpenhamns kyrkor under en slags triumf upphänga några från svenskarna tagna fanor; och lejda tyska tidningar förkunnade segrar, som han skulle hafva vunnit. Men annorlunda uppförde sig fordom Kristian den fjerde i det blodiga sjöslaget vid Femern. Han öfvergaf ej de sina i farans stund. Med blodet strömmande öfver det sårade ansigtet, såg man, hur den gamle kong Kristian stod vid högan mast för att leda och uppmuntra de sina. Hade Kristian den femte på fälten utanför Lund följt detta sin farfa-

ders exempel, så hade striden måhända fått en helt annan utgång.

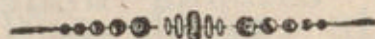
Slaget vid Lund är märkvärdigt i afseende på hela krigets gång. Det första, kraftfullaste och farligaste anfallet från danska sidan var nu lyckligen tillbakaslaget. Danskarna hade vid återeröfringen af Skåne funnit långt större svårigheter, än de förmodat; hvarigenom för nästa fälttåg modet och ifvern minskades. Dessa ökades deremot för svenskarna, i samma mån de sågo sina bemödanden krönas med framgång. Skåningarna hade i allmänhet tagit för afgjordt, att de i följe af detta krig skulle falla tillbaka under danska kronan. Nu började de ana motsatsen och uppföra sig derefter. Allt detta berodde på utgången af slaget vid Lund. Det var derföre Karl den elfte vid rustningarna dertill, ansträngde sina yttersta krafter; det var i känslan af denna slagets vigt, som hvarenda svensk, hvarenda dansk likaledes i det yttersta bemödade sig att vinna segren; ett bemödande som förlängde striden från kl. åtta om morgonen till kl. fem eller sex på aftonen och som af 22,000 stridande lade 9,000 döda på valplatsen; ett ömsesidigt nederlag, så blodigt, att det i häfderna räknar få sina likar.

Svenskarnas glädje öfver den vigtiga, den nästan oförmodade segren var ganska stor. En mängd lofqväden utkommo och vi hafva räknat ej mindre än 19 särskilda, dels tryckta dels otryckta berättelser om detta märkvärdiga slag *).

För ingen var dock segren vigtigare och kärare än för den unga konungen. Han fick derigenom ökad förtröstan på sig sjelf och ökadt anseende hos både vänner och fiender. Hos så väl folket, som hos hären, intog han allas hjertan. Man kunde ej höra sig mätt på berättelserna om de prof af tapperhet, gudsfruktan och mildhet, som den unga konungen vid detta tillfälle ådagalagt. Medvetandet härom och minnet

*) De här förekommande förut okända uppgifterna äro till större delen hämtade ur Clodts dagbok i Säfstaholms arkiv, och Nils Bjelkes autobiografi i Thureholms arkiv m. fl.

af den härliga dagen voro honom derföre dyrbara. Ej mindre än fyra serskilda taflor öfver detta slag målades i Drottningholms gallerier, att återkalla minnet hos honom sjelf, hans vapenbröder, hans efterträdare och hos hvarje besökande svensk. Den 4 December, årsdagen af detta slag, gick aldrig förbi, utan att konungen mellan kl. 8 och 10 på förmiddagen, innesluten i sina rum, med brinnande andakt tackade Gud för den nåd, som på denna dag vederfarits Svea rike och dess konung.

E. G. Geijer

E. G. GEIJER.

Poemet "Förgät ej mig" var det sista af den hädangångnes hand, och utgjorde orden till det äfven sista musikstycke han komponerat.

Nyårsnatten.

Redan orklös Du till grafven trår
Innan månar tolf du växt och grånar.
— Så jag sade till det gamla år —
Dröj en stund: i morgon äfven går
Solen upp och ljus åt verlden lånar.

Gubben ristade sitt hvita-hår,
Drifvan föll från skullran — skäggets pilar
Brusto klingande. — Han röt: jag går:
Hvita svepningen re'n täckt min bår
Alltifrån November — Tiden ilar. —

Lycklig om jag finge hvilan nå,
Och församlas lugn till mina fäder:
Jag är mätt på ljuset — Vis och grå,
Ville jag i djupet fristad få
Förr'n en näsvis dag på häln mig träder.

"Men hvart far Du?" Högst i polens vrår
Der på stilla ort ej dag, ej ljud sig sprider,
Der vi sitta, de förflutna år.
Natten öfver oss i stjernig mantel står,
Lethens sega våg vid våra fötter skrider.

Tusende den stilla böljans svall
Sög i djupet ner och evigt höljde.
Tyst och obemärkt var deras fall:
Blott en suck försvann mot klippans hall —
— Kanske af det lidande de döljde.

Många skulle önskat sådan lott,
Hvilka Gudars hämnd ur dagen följde.
Tyngde voro de af menskors brott,
Blod ur såren vällde utan mått,
Menskoblod den hvita drägten sköljde. —

Men förgäfves tätt vid flodens brädd
Stumme sitta de, och glömskan bida.
Böljan flyr för deras möte, rädd,
Hafvet ej, om brustet ur sin bädd,
Aftvår blodets skuld, hvaraf de lida.

Stundom gramse, rista de en arm,
Häfva hufvudet och ödet banna.
Jettlikt stå de opp mot nattens barm.
Luften gnyr då af ett sällsamt larm
Och ett norrsken syns på polens panna.

"Än de år, som märks af Dygd och Frid,
"Gamle, säg, hvar tror Du att de stanna?"
Yngling ifrån början af all tid
Voro de blott få. — Att Dygd och Strid
Ej på jorden skiljs, det är det sanna.

Det hvars namn var rent, som dagens glans,
Sjönk ej uti kylig natt. — De flesta
Gå i öster upp med stjernig krans,
Och, med timmarna i evig dans,
I sin faders Solens salar gästa.

Salig så blir ej min evighet,
Glömskan sjelf min trötta hamn förskjuter:
Storverk såg jag nog — af lycka jag ej vet:
Skördar gaf jag nog — men skördemannen gret.
Utaf Hoppets tröst jag endast njuter.

Ty en son står upp i mina spår,
Vintern är dess amma, snön dess läger,
Rimfrost strålar i dess ljusa hår;
Utaf bjellrors klang det späda år
Fröjdar sig och hvar man lycka säger.

Må han då lycklig bli, och bli det mer än jag,
Att hvad Naturen ger ej menskan honom röfvar.
Snart löst ur köldens band, han ser med mildt behag
Ur tusen blommors kalk emot en bättre dag,
Och språkar nöjen tyst ur lunden, som han löfvar.

Då gläds det unga år i vårens högtidsskrud
Och utaf vällust yr till kärlek verlden tänder.
Och jordens, vattnens slägt blott hylla kärleks bud,
Och skogens skumma djup blott hviskar kärleks ljud,
Och böljan smeker kär de blomsterrika stränder.

Och ynglingen i lek med sköna flickors tropp
I dansens slutna krets då sammanfläta händer.
Än öfver fältets plan flyr deras muntra lopp,
Än kring en majstångs prakt sig uti cirklar vänder.
Då sänks i älskarns bröst ett ljuft och okändt hopp,
En ljufligt smärtsam eld uti hans ådror flyger.
Snart skymmes dagens rand, på kulln står månan opp —
På vestans lena flägt i lunden Amor smyger.
Han af sin facklas brand strör gnistor från dess topp —
— Och året ler förtjust från blomsterkrönta länder
Och himlens blå sig mildt i sagta rodnad tänder.

O, att med naturens njutning nöjd,
Som så mildt den rika modern räcker,
Menskan ej till brott och villor böjd
Sökte lyckan på en vådlig höjd,
Ledd af ett begär, som ånger väcker!

Yngling, dessa dagar för mig flytt,
Äfven jag var i Arkadien buren,
Äfven jag har kärleks välde lydt:
Blotta tanken gör mig ung på nytt,
Fast åt evig natt nu dömd och svuren.

Ceres' sköna dotter var min brud,
Och min egen brud jag måst försaka.
Grymt hon bortslets af Tartarens Gud:
Fåfängt kallade med sorgsna ljud
Ömma moder, du ditt barn tillbaka *).

Men öfver detta rof ditt våld ej evigt rår,
Tyrann, fast åt din magt mig ödet nu upplåter;
Se nymfen återföds i dagen hvarje år,
Då blommorna slå ut och älskas af hvar vår,
Och kallar hvarje gång på jorden glädjen åter.

Då yngling ock till dig hon glädjen återför
Den gamle lofvar det, om du blott trogen blifver,
Ty vanligt älskarns ed till gamla året hör,
Inför det nya år han tusen nya gör,
Som uti glömska sänks kanske förrn det förlider.

Men den, uppå hvars tro ej tidens välde rår,
Han prisas utaf oss, de gångna år. Vi skaka
Hvarann vid knotig hand, då han sin önskan når.

---

*) Har afseende på fabeln om Pluto och Proserpina. Hon var Ceres' dotter. Men under lek med sina nymfer röfvades hon en gång af Pluto, som gjorde henne till sin gemål och underjordens drottning. — Ceres klagade för Jupiter, som dömde att hon hälften af året skulle vara i underjorden och den andra hälften hos sin mor i dagen. Fabeln uttyddes på växternas underbara lif, hvilkas efter utseende döda frö, efter att öfver vinter ha legat i jorden, hvarje vår uppblomstrar i ny skönhet.

Och längst till polens natt och djupets kalla vrår
En glädjestrimma far i kulna bröst tillbaka.

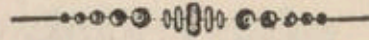
Minns det, när jorden ler i solens milda glans,
Och himlens klara blå ur vågens djup ses blicka,
Och bäcken störtar yr från klippans spets i dans,
Och våren smyckar sig i tusen blommors krans,
Tänk på den gamle då — Du återser din flicka.

Tolf slog klockan — Gubben tog min hand.
Is var handen. — Blott en suck jag hörde:
Jag såg upp — men han var i de mörka land;
Högt på himlen stod ett norrsken uti brand,
Och en kulen flägt till sängs mig körde.

Förgät ej mig.

Hör du i qvällens ro sig smyga
En susning genom aspens topp,
Och känner dina tankar flyga
Mot målet af din längtans lopp.
Det är min röst, som kallar dig:
Förgät ej mig!

Ser du på kullen blommor blyga
Bland daggens tårar tindra opp,
Låt deras blåa blick betyga
Hvad än i grafven är mitt hopp.
Det är min blick, som beder dig:
Förgät ej mig!

Johan Jolin.

JOH. JOLIN.

Smultronplockerskan.

Ibland fjellar af moln sjunker qvällsolen ned,
hvarje sky är som kantad med gull;
genom skogarnas snår, kring den ödsliga hed
smyger natten så hemlighetsfull.
Het är flämtande vind
kring den brännande kind.

Men vid tallarnas fot, der som buskarna stå
ibland skrofliga stenarnas mängd,
se, der synes en flicka bland tufvorna gå,
och kring armen hon skäppan har hängd.
Säkert plockar hon här
mellan buskarna bär.

Se den lilla, hur flitigt hon böjer sin rygg,
kinden brinner, som smultronet, röd,
och med källblåa ögonen blickar hon skygg
öfver skogens och himmelens glöd.
Vid hvart prasslande ljud,
tyst hon beder till Gud.

Men nu mörknar det fort kring det strålande hvalf,
skuggan växer alltmera i skog.
Stackars liten, ännu är ju skäppan blott half,
det tål mycket förrän det blir nog.
Tyst, det prasslar så när',
kanske ormen det är?

Ack, den solbrända fot vet ej af någon sko,
medan sommaren eldar så hett;
dock — den lilla, hon minns icke ormarnas bo
och de giftiga getingars bett;
men med aftonens lopp
väckes ångesten opp.

Uti torpet vid sjön, dit ej vägen är kort,
sitter stjufmor vid spiseln och svär
öfver "ungen", som skickats till herrgården bort,
för att byta sig mjöl emot bär.
Men i grafvens förvar
har den lilla sin far.

Se, hur flitigt hon böjer och böjer sin rygg,
men om kinden hon blifvit så blek,
och med tårade ögonen blickar hon skygg
uppå blixtarnes började lek.
"Ack, hvad skäppan är stor,
och jag törs ej till mor!"

Tyst, det tjuter så hemskt der i klyftornas hop!
Är det vargen, som väcks ur sin ro?
Nej, det tystnar på nytt. — Hör! ett klagande rop!
Är det ugglan, som lemnar sitt bo?
Se, der gnistra med hot
två små glödande klot.

Och den lilla med ångst flyger bort, lik en hind,
som i sidan bär jägarens lod.
Se det gullgula hår, hur det fladdrar om kind,
och små fötterna färgas med blod.
Men det går dock med fart;
der syns herrgården snart.

Och hon bultar så tyst och med darrande hand
uppå köksdörren. "Nej, gå din väg!
Vi ha här mycket mera än hafvet har sand,
fort din bytinge, går du din väg!"
Dörren stänges så hårdt.
Ack, det slaget var svårt!

Se'n hon gråtit en stund, bär det af uti språng
öfver ormande stigen i skog.
Ack, derborta vid ån, fastän vägen är lång,
bor ju prosten med mjölsäckar nog.
Men prostinnan hon har
höga herrgårdens svar.

Se den lilla, hur blek ifrån port och till port
hon med skäppan så bedjande flyr,
men den spädlilla hand, ack, den höres ej stort,
om den bultar, när thordönet gnyr,
och när strömmande skyn
döfvar folket i byn.

Uti villande skog springer flickan igen
genom bäckar af flödande regn.
Ack, på jorden hon har ingen endaste vän,
men hon litar på himmelens hägn,
och hon minnes så kärt
alla böner hon lärt.

"Om din nästa är hård" — sade fadren ibland —
"höj dock aldrig din knotande röst,
för hvar plåga på jord du i himmelens land
flyttas närmare Frälsarens bröst."
Och hon torkar så glad
heta tårarnas bad.

Då klyfs molnen itu af ett ljungande sken,
och det skälfver i mark och i stam,
men den lilla hon dignar på knä vid en sten,
ty en varg flög bland buskarna fram.
Hennes skäppa så full,
Ack, den ligger omkull.

Men vid stranden af ån synes flickan som död,
hjertat vill liksom bulta sig ut;
och hon ligger så tyst, till dess morgonens glöd
gör på ängslande plågorna slut;
men hon smyger sig då
ned till vattnet på tå.

Och hon badar den blödande foten vid strand,
och begråter sin skäppa så full;
se, då lemnar en trupp utaf fjärilar land,
den vill dansa i morgonens gull.
En är liten och späd,
men han följer dock med.

Men i dansen till slut blir den minsta så svag,
och de andra de svinga sig opp;
snart han faller i ån, fast med vingarnes slag
han vill lifva sitt sjunkande hopp.
Men den lilla hon ser
på den kämpande ner.

Och hon räcker den arme ett gungande spö,
hennes hjerta det klappar så ömt;
under ifvern att icke en fjäril må dö,
har hon slippriga stranden förglömt,
har hon glömt hur de grymma mot henne nyss gjort,
då hon bedjande sprang ifrån port och till port;

och med fjäriln i hand
hon nu halkar från strand
ned i brusande sjö. — — —
Men i vågorna blå
än två neckrosor stå,
såsom grafvårdar små,
öfver blommorna ryckta från lifvets ö.

"Tvenne kloke och två dårar."

Stjernbeprydd och stolt i hågen,
gick en dag en furstes gunstling
vid sin sköna fästmös sida,
för att — mätt på andra nöjen —
stadens dårhushjon besöka.

"Ingen stjernbesållad himmel,"
— så den hulda damen suckar —
"tjusar mer din fästmös öga
än ditt bröst, af stjernor smyckadt.
Ack, hur ljuft engång att skåda
detta bröst af idel ordnar,
liksom af ett harnesk, skyddadt.
Ja, framåt, framåt, min älskling,
din Valkyria följer dig."
Och det unga paret vandrar
leende kring dårhusgården,
der i solens milda skimmer
många dårar göra krumsprång,
som på ängarna en fåle.

Men på gården står en stege;
solen tecknar öfver marken
skuggan från hvarenda pinne,
och på dessa skuggor klättrar
trött och flämtande en dåre,
griper djupt med magra handen
ned i mullen kring hvar pinne,
hvilar, pustar, jubelskriker

när han hunnit högsta punkten,
men nu hissnande han ropar
efter hjelp att återvända,
tilldess ställets gamla doctor
leder dåren helt försigtigt
ned på samma väg han kommit.

"Säg mig" — frågar nu vår hofman,
skrattande åt promenaden —
"Säg mig, hvarför så den galne
kryper löjligt öfver marken,
klättrande på stegens skugga?"
"Ädle herre!" — svarar doctorn —
"dårens galenskap begynner
alltid så vid hvarje solsken,
och den skuggbild så han älskar
kallar han för — lyckans trappa."

Mörk i hågen promenerar
åter några steg vår hofman,
men hans följeslagarinna
hviskar ömt: "Jag tror din panna
mörknar för en galnings pladder."
Och den sköna fästmön blickar
leende emot sin älskling,
och hon ordnar sina smycken,
sina välluktrika lockar
och sin granna drägt, behagsjukt
mysande med rosenmunnen,
medan hon en flicka spörjer:
"Stackars barn, du är så vacker,
hvarför stympar du med saxen
grymt så der de sköna lockar?
Hvarför svärtar du barbariskt
dina fina friska kinder?
Hvarför sliter du din täcka,
hvita klädning så i stycken?"

"Hvarför, hvarför?" — svarar flickan
med ett flyktigt vemodslöje —
"Väntar inte jag min brudgum,
och hans trohet vill jag pröfva.
Ser han mig med stympad hårlock,
ser han mig med svarta kinder,
höljd i fattigdomens trasor,
och ändå han kan mig älska;
huru varm skall ej hans kärlek
blifva då, när mina lockar
återvuxit, och jag tvagit
mina kinder rosenröda,
och när jag mig söker kläda
sedan i en evig bruddrägt?
"Hvarför, hvarför?" — Sådan fråga!

Men då mulnar fästmöns öga,
och en suck hon sakta qväfver,
bedjande: "Kom, låt oss vända
hem från detta hemska ställe,
men låt oss i hjertat gömma
lärdomen, som här vi hemtat,
och må ej blott gallerporten
vara skiljemuren mellan
tvenne kloke och två dårar."

Vid Minnesfesten

öfver

EMILIE HÖGQVIST.

Flyg, minnets dufva, flyg i dessa stunder
af stilla vemod, klagan utan ljud,
till skuggorna i Söderns lagerlunder,
der näktergalen sjunger för sin brud.

Hvem sofver der? — En qvinna ifrån Norden,
en konstnär, frigjord ifrån konstnärns qval,
en ljuf prestinna, ryckt från fosterjorden,
vestaliskt skön, nu *ren* som en Vestal.

Allfader, ack, Han sitter ej och mäter
med vattenpass vår dunkla lefnadsstig,
Han slöjar af vårt hjertas hemligheter,
och vinkar barnen alla fram till sig.

Lägg då ej stoft på hennes hvita vingar,
du tadelsjuka, med din skarpa syn,
som öfver känslans offer gisslet svingar;
det gifs en högre domstol ofvan skyn.

Råd och Tröst.

Var musslan lik, som blygt i djupet gömmer
den skatt, som verlden girigt letar fram.
Var kämpen lik, som på sitt slagsvärd drömmer,
ännu i nöjets yra allvarsam.
Var säfven lik, mot hvilken stormen tömmer
sin kraft, när eken bräckes på sin stam.

Var klippan lik, hvars bröst man sönderrifver,
men som ger guld åt plundraren igen.
Var rosen lik, som när den vissnat, blifver
beundrad för sin vällukts skönhet än.
Var källan lik, kring hvilken stormen drifver
men i hvars sköte strålar himmelen.

Hvad gör det se'n om i ditt öga skymmer
en tår, som föds af stundens små bekymmer,
hvar smärtans dimma skingras ju engång.
Af tårarna, som bränna i ditt öga,
binds dig en segerkrona i det höga,
der hvarje suck byts i en jubelsång.

Vattu-Nisse.

(En Brunnshistoria.)

En Tragiker beslöt engång,
att vid en brunn sin lycka pröfva.
Som danssalongen var för trång,
så valde han en stor balkong,
att der sin ädla konst få öfva;
och bänkar sattes här och hvar
emellan tvenne djupa diken
ut' på en ängsplan, — och publiken
nyfiket sina platser tar.

Nu fanns bland brunnens inventarier
en gammal mångvis embetsman.
Och — utan långa kommentarier —
han hette Vattu-Nisse, han.
Hans hufvud, trindt som en potatis,
en rödbetsnäsa bar som tecken,
att helsovattnet gaf han necken,
ty sådan dryck den fick han gratis.
Och rörande hans toilett
var den rätt hygglig på sitt sätt,
ett enda fel han hade blott,
han var en smula sans culott.
För öfrigt lät han stolt sig kalla
för alla gästers "allt i alla."

Mer styf än en af Englands Lorder
tar nu vår Vattu-Nisse order.
"Spektakelmakarn kan befalla!
ty jag är allas allt i alla."

Men ack, det feltes bara ett;
spektakel aldrig Nisse sett.

”Pass på,” — så varnar Tragikern —
”När jag på golfvet halfdöd ligger,
och himmelen om döden tigger,
då släpper du ridån, min vän,
och när man hurrar — upp igen!
För öfrigt passa på det hela,
och hjelp om något syns mig fela.”
”Ja, gubevars, jag hjelper Herrn.”
Men ack, det olycksfulla tycket,
att ta ett litet glas för mycket,
nu liksom under hela lifvet
förföljer Nisse, — det är gifvet.
Ridån går upp med mycket bråk,
ty skynket fastnar på en påk,
men Vattu-Nisse skriker gällt:
”Nej, herre, nu så går det snällt”.
Och ”Ökenvandrarn” träder fram,
förkrossad som ett offerlam,
men Vattu-Nisse, ack, den lurken,
han skrattar högt: — ”nej se på Turken!”

”Tyst!” ropas det. — Vår Nisse tiger,
och framåt ökenvandrarn stiger.
”Nej, ingen punkt vid himlaranden
mig bådar räddning, hårda lott!
ännu kanske en timma blott,
och jag begrafves under sanden.”
— Så ökenvandrarn declamerar
och Nisse på hans tal funderar. —
”Uti min hjerna allting lågar!
Hvad denna hemska sol mig plågar!
och ingen skugga intet skygd,
ej skymten af en menskobygd.

O, himmel! Jag ej vandra mäktar,
gif skugga, skugga! — Jag försmäktar!"

Vid dessa ord blir bröstet trängre
på Vattu-Nisse, han vill fly,
ty han förmår ej höra längre.
Och som han aldrig gjort sin nästa
med uppsåt ondt; gör han sitt bästa,
och tar i största hast till benen;
men kommer andfådd snart på scenen,
så klarögd som ett vinterny.
"Jag skulle passa på det hela,
och hjelpa det som syntes fela,
se här, se här ett paraply!
Det ger väl liten smula skugga,
och om det skulle börja dugga,
så kan spektakelmakarn" — — — —
"Tig!
Ditt erkenöt, och lemna mig!"
Men skrattet tar ej slut så lätt
vid Nisses ömkliga reträtt.

"Se" — fortfar ökenvandrarn, — "se!
hur mina händer torka samman,
förbrända utaf himlaflamman!
O, ve mig arme usling, ve!
Snart komma kanske vilddjurshopar,
och ingen hör mig om jag ropar.
En tiger re'n jag nalkas ser!
Hjelp, hjelp, hjelp, hjelp! Der komma fler!"

Vid detta fasansfulla rop
vår Nisse, som höll på att somna,
tror domsens englar vara komna;
men blir nu arg på alltihop.
"För tusan!" — ropar han med kraft
i det han framåt scenen går —
"Så'n ordning har man aldrig haft
vid denna brunn på fyrti år.

Go' Herre! håll då opp med skriket,
Herrn ser ju hur bå' fru majorskan
Lansmätarns fru, och fru Pastorskan
damp vid Herrns rop pladask i diket!"

En stund förflyger under skratt
tills Vattu-Nisse återfått sig,
och Tragikern begynner matt,
ty nyss han såg att han förgått sig.

"Jag törstar, men i öknens sand
jag fåfängt efter vatten spanar.
Ack, ingen ådra här sig banar
en väg från källans silfverrand,
min tunga är ett glödgadt kol,
min kropp förbrinner på ett bål!
Snart kommer åter hemska natten,
men innan dess min stämma dör,
om ingen på min klagan hör,
och ger mig vatten, vatten, vatten!"

Godmodig som vår Nisse var
han inte längre hjerta har
att mannens svåra klagan höra.
Nåväl! Hvad skall vår Nisse göra?
Jo, när ett par minuter flytt
och ökenvandrarn ber på nytt:
"Jag dör uti den hemska natten,
o, gif mig vatten, vatten, vatten!"
Då står på scenen än engång
vår Nisse med ett hurtigt språng:
"Se här, sätt ämbaret till munnen,
ty ingen — ta mej f—n — behöfver
förgås af törst så nära brunnen,
förlåt mej att jag sqvimpa' öfver!"

Nu härdar Tragikern ej ut.
Att så ens lagerkrans förstöra

uti belöningens minut,
det kan en sten till vrede röra.
Han tar nu tag i Nisses öra
och leder honom från balkongen,
och så mitt herrskap, för den gången
blef representationen slut.

Ridån föll ned, men — grymma "men"!
det hördes ännu bakom den
hur Nisse fick — det är detsamma,
nog af hans kindben stod i flamma,
och än i tio år, jag tror,
han hvarje dag högtidligt svor:
"Nej förr vill jag då bli gardist,
än bli spektakelmekanist!"

Hvad kan man få för sens moral
ur denna lilla brunnshistoria,
för Vattu-Nisse så fatal?
Jo, kanske duger en — victoria!
J Kungar, Riddersmän, Baroner!
J alla, J, som byggen throner,
— som Tragikern — på — — illusioner;
Månn' ingen sens-moralen gissar?
En varning Nisse åt Er ger.
Gif akt på dem, som tjena Er,
ty verlden vid Er sida ser
så ofta — bara Vattu-Nissar.

En söndagsqväll på Djurgårdsslätten.

Skön är qvällen. Aftonsolens klara
bröllopsfackla brinner öfver jord.
Broder, kom! till Djurgården vi fara,
tag ditt goda lynne med ombord.

Hör hvad sorl och stimm utaf de glada
stadens barn, som stiga der i land,
der som Necken frustande syns bada
sina svarta sidor invid strand.

Öfverallt hvad glädje och hvad gamman!
Ej en myrstack har så rörligt lif.
Hör på Turken der, som ringer samman
sin publik ifrån ett positif.

Arm i arm gå der två såta vänner,
blickarna förbytta hos hvarann;
himmel, hjelp! ty älskaren nu ränner
blindt emot en rusig timmerman.

Der en elegant, som lemnat disken.
Gula handsken, sprängd af svullen hand,
frackens skjört han svänger, liksom fisken
brukar svänga på sin stjert ibland.

Der en ann' i stora blå syrtuten
och galoscher, fastän marken bränns,
han med rottingkäppen, som så sluten
och högtidlig går dit näsan vänds.

Hatten prydd med messingsknut på bandet,
och i västen fästad en tulpan.
Säkert en f. d. sprätt på landet,
husdräng nu hos herrskapet i stan.

Der en borgerlig familjefader,
Hvilken svärm utaf hans yra små!
Mormor ordnar dem i täta rader,
lär högtidligt herrskapet att gå.

Mamma stryker slät den skrumpna kragen,
knäpper västen sirligt hål för hål,
skakar dammet bort från tröj-uppslagen,
fäster halsdukssnibben med en nål.

Äldsta syster, gammal, verldserfaren —
säkert nyss hon fyllt sitt sjunde år —
bannar lilla bror, ty den barbaren
med sin käpp på nosen moppe slår.

Husets piga sist med stora korgen,
full med skinka, kokta ägg och smör?
går och sneglar, tårögd liksom sorgen,
på en styrman, trolös kurtisör.

Han, som der med silkesduken flaggar,
blanka hatten på treqvart bakut.
Öfverallt, hvarthän den djerfve vaggar,
sköna ögon honom ge salut.

Än korpralen då vid "Andra gardet,"
rak och stätlig som en furustam?
Segervan han vet nog hur han har det,
blott majorens Lotta hinner fram.

Der en herre! Frack i alla väder,
stöfveln hjelpt med nål och tråd hvar qväll;

ingen dödlig har så spända kläder,
mannen är ock — skräddaregesäll.

Hvilken skara utaf Lazaroner,
drängar, pigor, samlade i ring
der hos spelman, som med polskans toner
sätter lif i benen rundt omkring.

Gossar! stå'n inte så spaka!
välj Er bland flickorna maka,
kasten blott armen kring lifvet med fart!
Bry er ej om att de fnurra,
svingen Er qvickt, som en snurra,
bena ä' gjorda för dans, det ä' klart.

Flickor! nå var inte dolska!
Hör' ni jag spelar ju polska.
Prat, jag ska' skaffa Er straxt kavaljer.
Der ä' en bagare, svarfvare,
sjöman, trumpetare, garfvare,
der en pistolsmed! Behöfven J fler?

Der en "söndagsryttare," förläget
vändande till stan och Hagalund.
Det ä' harmligt, när han bad så träget
om en häst — som gick åt Djurgårdsbrunn.

Kommer inte Hasse der? — Ur vägen!
ty i dag det löps med "variation."
Mindre underverk gör en förlägen,
se, han springer blott med — ena skon.

Sprungit har han ofta "för Kung Oscar"
och "för Preussens konung" likaså.
Den som så för konungarna brådskar,
blir väl kammarherre sist ändå.

Söndagssmyckad hoppar der mamsellen —
— hon, som sålde lutfisk vid kornhamn —
upp i eleganta karusellen
till en himmelsfärd i älskarns famn.

Uti sidenprunkande kaleschen
åker der en dam! — visst millionär?
Ja, hvem vet? Men borta vid manegen
hennes syster står — och säljer bär.

Se på bruna springarn gungar ståtligt
damens älskling. Någon rik patron?
Fy, hur kan man tala så försåtligt,
mannen gjorde ju ifjol cession.

Der en mäktig Brukspatron kanhända,
ty han höjer näsan så moquant?
Bakom står, om han blott vill sig vända.
pojken på sin näsa för en slant.

Vid Novilla tiggarbarn bekläda
trapporna, ty der af hornmusik
spelas: "Se, O Norma! dessa späda".
Så'n satir i denna mosaik.

Ljuder inte der ifrån balkongen
på Casino Lindblads ångbåts sång?
Hvilken massa, som der lyss på sången!
Tyst, nu ropar basen: "Sätt i gång!"

Att så mycket marmor man kan spilla
på en så'n koloss till kaffeqvarn!"
Tyst, min bror, det är ju Byströms Villa,
klandra kan då hvarje menskobarn.

"Hvad är *det* då, denna gula lada,
bakom träden står hon som på huk?"

Åh, det är theatern. Hvilken skada
att i qväll Deland lär vara sjuk.

Se, på Framnäs hattarna de svinga.
Vivatropen skalla vidt och bredt
mellan toner, som så herrligt klinga.
Det är "Juvenalernas" qvartett.

Men, min småstadsbror, nu har jag fört dig
in bland Djurgår'ns söndagssocietet,
och om ej vårt springande förstört dig,
vet du nästan allt, som sjelf jag vet.

Är du van vid "läckert" här på orten?
Inte det? — Nå då soupera vi
här på värdshuset; det är "Blå porten",
åka se'n till stan i "Tivoli".

STUDENTENS MAJNATT.

Monolog-Vaudeville.

(Ett studentrum. I fonden en dörr; till höger om denna en stol, under hvilken ett par stöflar synas och öfver hvilkens karm ett par rockar äro hängda. Längre ned på scenen en bokhylla, en tältsäng, ett skrifbord med böcker, papper och en liten toilettspegel. Det är halfmörkt. Studenten inträder med någon svårighet genom dörren, vid hvars öppnande man ser en annan persons ben försvinna i förstugan.)

Studenten *(vårdslöst klädd, med hvit mössa och halfknuten halsduk, trefvar sig fram utåt väggen till bokhyllan.)*

Stig på, min bror, och sätt dej på stolen till höger. Jaså, du är redan inne, din lurifax. Då stänger jag dörren. *(reglar dörren)* Schy! sitt nu bara stilla och ramla inte af stolen; jag skall bara tända på ljuset. Hvar är bok... Schy! tyst och stilla och andäktig som om du sutte i en tentamen. *(sätter mössan ofvanpå kläderna på stolskarmen)* Så der, ja, nu satte jag min mössa på dej så länge, tills jag får reda på de andra svafvelstickorna. — Vet du, min lilla bror, men — förlåt mej, hvad var det du hette nu igen? Bo... Bosenius? Träffadt ja, Bodenius! Vet du att di drack så oförbehållsamt i qväll på Eklundshof, så det var inte trefligt alls, utan jag pallrade mej derifrån, och så tog jag dej med sej, mej med

dej, för jag vet att du och jag har mera ambition än hela nation tillhopa. Nationsambition, ja den finns då hvarken hos Smålänningarna eller de andra Européerna. Det har jag alltid sagt. — Politiken den sitter och gnager friheten och äran ända in på benen. Prosit! jag tyckte du nös. Nej, förlåt mej, det var jag sjelf.

Vet du, att det är alldeles som om jag hade en hel konstridaremanège i mitt hufvud. Tankarna rida volt i pannan på mej, men det angår dej inte. Var bara lugn du, min lilla bror, för här har jag bokhyllan på svafvelstickorna; — de ska ligga på "Sånger i pantzar af Talis Qualis", bara de inte exploderat, för de der pantzarsångerna är så förbaskadt eldfängda. (*klappar stolskarmen, i tanke att vännen sitter på stolen*) Herre Gud! hvad jag håller af dej, Bovallius, men också ä' vi ett par hyggliga pojkar, det får du lof att medge. Schy! sitt nu bara tyst och stilla, för här har jag en svafvelsticka i näfven. Nu står jag och håller den gömda elden i min hand, alldeles som Jupiter håller i blixten. Pass på, Bolenius, så skall du få se hur jag blixtrar mot kakelugnsluckan. (*drar ett häftigt tag*) Kratsch! "Välkommen, o måne, min åldriga vän!" Ja, det är så likt Upsalastickorna! de hålla aldrig att ta i, de som de andra fosforisterna. Tyst, låt mej känna, hvad är det? Nå "Jupiter omnipotens" — Bovallius, du! (*gnolar*) "Farväl, Sophie, vi se hvarandra åter." Det var min blyertspenna, som jag bröt af. Förlåt mej det lilla afbrottet, du ska' straxt få ljus. Alldeles, alldeles! Min blyertspenna har gått till en annan verld, till ett sällare land. Frid öfver hennes minne!

Hvar sjutton är ljusstaken? (*trefvar på bokhyllan. Ett buller höres*) Prosit! så der ja, nu tappade jag ljuset, lilla Borenius! (*trefvar efter ljuset*) Välbekomme! här står det på ända midt i smörasken. — Det var klassiskt! Tyst, veken uppåt! Skönt, min bror, då behöfs ingen stake. "Ödet har alltid varit min lott," och jag tänkte i alla fall endera dagen skicka farmors gamla smör till chemiska laboratorium. (*sätter smörasken, med det upprättstående ljuset uti, på skrifbordet*) Så der ja, så långt ha vi kommit med illuminationen på första Maj.

Ja, vet du, Bo... (*trampar på stöflarna*) Förlåt mej, trampade jag dej på tårna? Bo... hvad tusan, nu mins du inte hvad jag heter igen. Bo... Bo... hvad tusan heter du min lilla bror — Borelius var det. (*klappar stolskarmen*) Ja, vet du, att fast vi blefvo bröder i qväll på Eklundshof, så finns det ingen, hvarken i himmel eller på jord eller midtemellan, som jag så mycket håller af som dej. Derför bar jag också hem dej, ända hit till mej, fastän du var tung och slingrig som ett — domaresamvete, och nu skall du ligga hos mej i min egenhändiga säng, och sjelf bäddar jag åt mej på stolarna, med Möllers lexikon under hufve't, för det är det tjockaste jag vet, ja jag menar lexikonet och inte hufve't, din ordryttare. — Tyst, säger jag, håll inte något väsen, för professorn bor här midtunder, och han tål inte några rörelser, inte; han är stillaståendets lefvande princip. (*stöter ned en bokhylla*) Seså der ja, nu rök Romerska Klassikerna i golfvet. Det var klassiskt! Ja gerna för mej. Kors, Bovallius, hvad hjeltar och poeter nu ligga i stoftet och kralla kring mina fötter, och här står jag så dum och hög som obelisken på Slottsbacken.

Sitt du stilla, Bovallius, (*ordnar tre stolar till bäddning*) medan jag bäddar åt oss i skymningen här. Vi få hålla till godo att lefva utan upplysning, som Ryssarna, de ljusa pojkarna! — Det var tusan, hvad jag har blifvit svankryggig i knäveckena. (*deklamerar*) O, samtid! Var så god och kom och se den äkta nordiska gästfriheten i tableau vivant. Du ser en yngling, som räddat en vän ur förderfvet, och som nu, blek som försakelsen, bäddar åt sig sjelf på tre krog... tre solar... tre stolar, menar jag. Samtid! vet du hvad ynglingavänskap är? Nej det vet du, Gud fördubbla mina kunskaper, inte. Samtid! vill du fatta brödrakärlekens höga himmelska idé? Samtid, var då så hygglig och stig opp på en studentkammare en första majnatt i Upsala. Samtid, stanna, se och beundra den sanna i kristlighetens... (*placerar vattenkaraffinen vid tältsängen*) Der har du vattkaraffin, Bovallius. Du ska' få behålla den ensam. Jag kan inte göra mera för dej.

Och sen så somna vi så sött, som om vi låge i sandgropen vid Eklundshof, och "der oskulden sofver, små englar stå

vakt." — När jag låg der sista gången, så componerade jag en stor aria. Sitt du bara stilla, så ska' jag sjunga dej till sömns, medan du klär af sej... klär af mej... klär af dej.

Hvad rör mig verldens pris och lof
och dess dagsverkarmöda.
Jag glömmer allt på Eklundshof,
när drufvan börjar blöda.
Der ä' vi kungar alla,
och alla undersåter.
Der stå vi — tills vi falla,
men resa lätt oss åter. Ha, ha, ha! - - -
Skulle ock någon ligga qvar,
händer ju sådant alla dar. Ha, ha, ha! - - -

Ej finns ett hof i något land
så föga stelt och tråkigt
som Eklunds hof vid Fyris' strand,
fast der är lite bråkigt.
Hoffröknarna ä' täcka,
förstå ej vara pryda;
hofmännerna ä' käcka.
Hvad kan det väl betyda? Ha, ha, ha! - - -
Ja, må all etiquett förgås
utom *buteljens* — det förstås. Ha, ha. ha! - - -

Ja, min lilla bror, om ingen etiquett funnes till utom buteljetiquetten, då kunde det vara ett paradis på jorden. Men nu skall man mäta en person med cirkelbestick, och göra upp en scala öfver hans själs och kropps dimensioner, innan man öppnar sitt hjerta för honom. Nej, lefve studentlifvet! Då är man bror med både himmel och jord. Ja, Bowallius, du är mig mer än far och moder, du är mig mer än syster, broder! Jaså, du sitter och sofver, din ankarstock! (*slår på stolskarmen, så att mössan nedfaller.*) Vak upp, sjusofvare! Tror du, du sitter på någon föreläsning? — Jaså du tappade hufve't. Ja det är bra. Den som är utan hufvud, han gör

alltid lycka i Upsala; han går lugn som en bondvagn fram genom tentamenssmörjan.

(*Ställer en pipa vid sängen.*) Der har du pipan, Bowallius! Men tobak har jag inte mer än det finns menniskokärlek vid studentexamen; inte en gnista, min bror! Ja, Bodelius! Den som bara kunde åstadkomma en general-revolution i de der fördömda Upsalaprinciperna, den som bara hade ett krutfat under allt tyranni, (*får fatt i svafvelstickorna på bokhyllan*) då skulle det bli ett jubelrop bland studenterna. Här är svafvelstickorna! (*tänder på ljuset*) "Regia solis erat sublimibus alta columnis." (*gnolar*) "God afton, Axel, nej godnatt!" "Viken tidens flyktiga min . . ." (*blir varse tvenne bref på skrifbordet.*) Prosit! bref från far min. (*lägger bort brefvet ouppbrutet*) Angår mej inte. Det är inte recommenderadt, känner till det utantill: "Min kära Calle! Återigen en månad förfluten, och inte är du färdig till tentamen. Hvad skall det blifva af dig med tiden? Jag tröttnar vid att ideligen skicka dig pengar. Hasteligen, din tillgifne fader Jakob Johannes." Det är ändå märkvärdigt hvad menniskan kan få för ett minne genom öfning. Förlåt mej, lilla pappa, men jag skall läsa ditt bref i morgon, jag behöfver litet salt till frukosten.

Jaså, bref från flickan min. Vet du, Borelius lilla, att jag är förlofvad, men det är bara oss emellan. Hon är dotter till prosten i Gräsinge, men jag får inte säga dej hvad hon heter. Nej, be mej inte, Boselius. Det ska' vara en hemlighet ser du. Men nog kan jag visa dej halfva namnet. (*visar sista delen af namnet och betäcker första delen med handen*) Jo pytt, blef du slugare för det. Men det är en så'n förtvifladt söt flicka, vet du, blonda ögon och blått hår, vet du, och så smal om lifvet, du, som en, som en — ja, det rör dej inte. Det är prostens äldsta dotter, men jag får inte säga för någon dödlig hvad hon heter. Men halfva namnet kan du väl få se. (*visar första delen och håller handen öfver sista delen af namnet.*) Ser du, prosten Gulenius är god vän till far min, men jag har lofvat min Augusta, att inte yppa hennes namn för någon dödlig, ser du; och det vore obeskedligt gjordt af mej, om jag

skulle bryta mitt löfte, och derför kan du omöjligt få veta hvad hon heter, Bo, Bu, Bruselius lilla. Vi kunna ju vara lika goda vänner för det? Se här har jag hennes hårlock på halsen i en liten pavil... medaljong, menar jag. Hon har inte mer än 200 R:dr R:gs i mödernearf, men det är så lagom, för det ä' jemnt hvad jag är skyldig i Upsala. Ja, det ska' bli så bra, så, — och du skall få bli informator hos mej, Bowallius lilla. Men det ä' ändå f-n så klassiskt att vara kär, du,

Säll den som har en flicka,
ja, det förstås, en flicka,
som hör en *ensam* till.
Kärlekslåga!
Ljufva plåga,
Du gör med mig hvad du vill.

Än blir jag mörk och sluten,
än glädtig på minuten,
än pratsam och än stum.
Alla vänner,
som jag känner,
säga att jag blifvit — dum.

Ser jag blott hennes klänning,
mitt hjerta får en känning,
som af en ångmachin.
Ja, det klappar,
så jag tappar
contenancens lugna min.

Och ser hon på mig kärligt,
då rodnar jag förfärligt,
och suckar som en bälg.
Mycket mera
kurtisera
kan jag då — en full butelj.

(*Läser brefvet*) "Min älskade Edvard!" (*kysser brefvet*) Ack, de flickorna! Så de kunna handtera hjertat hos en hygglig yngling.

Ja, det klappar,
så jag tappar
contenancens lugna min.

(*Läser*) Hvad! Hvad betyder dethär!? Adjuncten, nej det är nedrigt! Förlofvad med Adjuncten! (*springer förtviflad fram och åter*) Bovallius! Hon är förlofvad med en gärdsgårdsstör, med en lång mager klädhängare! O, trohet, du är stor i norden! Nej det är nedrigt, Brovallius! Och så sitter du och tiger, din Riksdagsman, det är tacken för jag bar hem dej till mej; inte ett ord har du till tröst! Kärlek och vänskap! Jo det är just — nej, jag får lof att slåss i qväll (*kastar upp fönstret*) Hvilka ä' ni, som skråla dernere, ä' ni gesäller? Jaså ni svara näsvist! — En sådan söt flicka, Borelius, du. Så'na händer och tänder, blått hår och blonda ög — nej det är nedrigt! (*slår häftigt på stolskarmen*) Nej, ut och slåss, Bo, Brodelius! (*hejdar sig*) Men, det var konstigt hvad du har för kantiga axlar, Bodelius! (*betraktar stolen uppmärksamt*) Hvad, sju skock sjungande, jag tror det är bara min syrtut och min gamla reskappa, och mina egenhändiga stöflor. Hvad, tusan är det inte du, Brovallius? (*hostar*) He? ä' det inte du? (*ser sig omkring*) Dörren är reglad innanföre. Ja det måste, enligt alla naturens lagar, ha skett genom undertecknad. (*tar sig öfver pannan*) Bar jag inte hem någon hit till mej? — Nej, för tusan, nu minns jag, det var sannt! (*knäpper med fingrarne*) Det var han, som bar mej! (*ser sig förvånad omkring*) Det var klassiskt.

Mjukaste tjenare! Då har jag stått här och converserat med mina egna möbler. Åhja de ä' mycket hyggligare än menniskorna! Jag hatar hela menskligheten! Du, min kära vattenkaraffin, har mycket mera friskhet och klarhet i dig, än mången menniskohjerna. Du, min kära eldgaffel, är mycket stadigare och consequentare än mången så kallad god vän, och går mycket bättre genom eldprofven. Du, min kära ländstol, är bättre än någon maka eller älskarinna. Du öppnar mej alltid samma vänliga famn, och omsluter mej med samma mildhet och mjukhet, hur jag än slänger och

släpar dej. (*Ser sig i spegeln*) Men du min kära Edvard August Möller! Du ser mig allt bra förvirrad ut i afton. Gudarna vete, hvad som går åt dej! Nå, stilla med ögonlocken, så att jag får fixera dej, min gosse! — Ja, inte är du just så öfverdådigt vacker, inte, men nog har du ett godt ansigte, och så skulle dender pergamentsrullen Adjuncten fiska bort din flicka. — Bröllop i vinter! Nej aldrig! I morgon börjar du pluggläsa, min kära Edvard, se'n tentamen, så examen, och i sommar slår du opp partiet på Gräsinge. Ett par så små trefliga polisonger skola väl göra någon nytta här i verlden, allting i skapelsen har ju sin verksamhetsplats och sitt ändamål. Nej, Augusta! Det är sagdt! (*skrifver med stora bokstäfver på ett papper*) "Edvard, August: Du är en bof, om du slår dank i morgon!"

Nej, man ska' aldrig vara ohöflig emot någon menniska, det har min mamma lärt mig. — Jag stryker ut bofven! (*stryker öfver några ord och läser det öfriga*) "Edvard, August! Du slår dank i morgon!" Ja, det är rätt! Det är ditt fel, Augusta. "Den första tanke Loke hade, det var en lögn, en blåögd lögn!" (*går till fönstret och öppnar det. Morgonljuset intränger småningom.*)

Fy, Augusta! jag tror jag blir nykter af bara grämelse. Derborta tittar morgonrodnan fram bakom tallskogen vid Håga. Morgens, Aurora! Nej jag kan inte uthärda den der himmelska blicken. Det är alldeles som om min salig mor såg på mej. (*suckar*) Salig mamma! Herre Gud, hvad hon höll af mig. Salig mamma, ja! Hvad har jag gjort, för att hålla mina löften vid hennes dödsbädd?

Hell dig, strålande sol!
kanske kommen du är
på din talarestol,
som en mild missionär,
att med värmande röst
gjuta frid i mitt bröst?

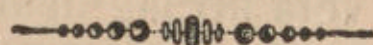
Nej, hvad är det? (*känner på kinden*) En droppa från tårarnas hälsokälla? (*stänger häftigt igen fönstret*) Men ä' jag

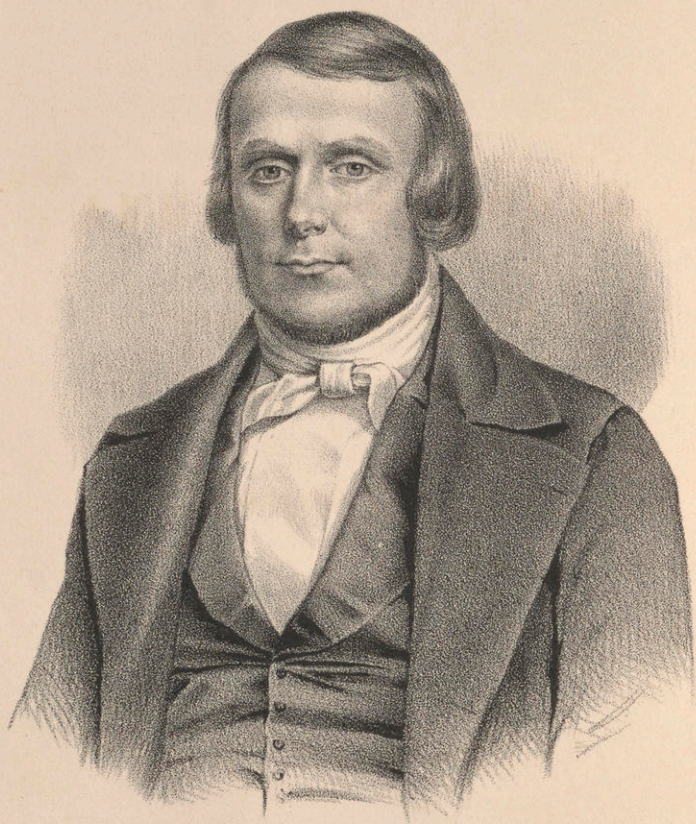
då en sån' förderfvad sälle, derför att jag sväfvat och svärmat några terminer i Upsala; derför att jag är glad som en lärka, och inte stilla och säflig som en kyrktornstupp; derför att jag är lekfull som en sång af Braun, och inte torr och lärd och punktlig som ett Schenbergs lexikon; och derför att jag möjligen skaffat min far, hvad för slag? Jo, ett par gråsprängda polisonger. Nej, det är mitt svaga hjerta, som gör mig olycklig, sade Atheniensarn Cimon, när han gaf tiggarn sin nya paletot. Innan man blir häst skall man vara fåle, och innan man blir man, skall man vara tjufpojke, och — Gud skall veta att jag varit en lättsinnig tjufpojke, men, förbanna mej, skall det inte bli folk af mej, det svär jag på i förtreten. (*Läser brefvet omigen*) Fy, Augusta! att du skulle vara liksom alla andra qvinnor! Gud skall veta att jag icke älskade dej för dina tvåhundra R:dr Riksgäldssedlar. Men hvad är det? (*läser*) "Nu hoppas jag att jag skrämt upp dig bra med min lilla förlofningsdikt. Nej, Edvard, aldrig, aldrig skall jag svika dig, jag väntar tåligt på framtiden." (*kysser brefvet i förtjusning*) En sådan tjufunge att skrämma upp mej. Jag väntar tåligt på framtiden. (*pustar*) Hå! Det föll en tvåmansbolster från mitt bröst! Framtiden! Ja, det är afgjordt. Jag ska' bli en bra pojke med tiden. Far min han har vinkat mej så länge förgäfves, men det var också med förmaningarnes kurirpiska, nu vinkar min flicka ur lycksalighetens tempelport, men det är med kärlekens rosenfinger. (*fattar det förr nämnda papperet*) Ja dit igen, med bofven! (*skrifver några ord och fäster derefter papperet med ett munlack på väggen öfver sängen*) "Edvard August! Du är en bof, om du slår dank i morgon!" Nej — (*sjunger*)

I morgon jag vaknar med ny ambition,
jag vill inte mera
så der transportera
hit hem på mitt rum någon bror i nation.
Jag blygs för min villa,
jag vill lefva stilla.
Tänk om någon menniska sett mig i qväll!
Hur osäll är den, som är "säll!"
Ja, osäll är den, som är "säll!"

Hur länge i ledband jag gått som en blind.
Min själs föresatser,
de stolta palatser,
bortsopade blifvit som agnar för vind.
Nej har du en tärna,
så lyd henne gerna,
ty Amor gör sällan så fasliga spratt,
som Bachus har gjort mig i natt.
Godnatt, bror Bo-Brovallius, godnatt!

(Under sista kupletten har han halflagt sig klädd på sängen och släcker nu ljuset vid det sista "godnatt!" Ridån faller.)

Kiellman Göranson

BLOMMANS BLOMMA.

En familje-hemlighet

AF

KIELLMAN-GÖRANSON.

1.

Öfver en fruktbar, här och der af höjder afbruten slätt i A— församling i Uppland, går en jemn och väl hållen la-radstan.

På ett ställe af denna väg, synes till höger en ansenlig bondby med vidsträckta uthus af bräder och lador, hvilka åt den förbiresande visa endast fönsterlösa väggar.

En stor ladugårdsbyggnad vid byns östra ända vittnar om att en förmögnare bonde der har sina bopålar.

Men icke blott en bonde måtte bo i byn, utan tvenne; ty vid hvardera ändan skymta öfver ladorna fram tvenne skorstenar. De å östra ändan synas dock ringast, och en vördig rök uppstiger ur en af dem, [illegible] der gräsmatten ut tillägger, kunde man [illegible] ler bakare.

En ganska ordentlig uppfartsväg leder till byn; [illegible] stora trädstammar, gröna som [illegible], höga [illegible] sig öfver byn, [illegible] blommor [illegible] der [illegible].

På andra sidan vägen midtemot är [illegible]. Der är också en by, men märkbart mindre. Der är [illegible] sådt boningshus, liggande i rad, och framför [illegible] kastelig trädgård, med [illegible] krusade rader, samt ett och annat fruktträd, och [illegible] husen [illegible] och andra [illegible].

Vägen, som leder till denna by, är planterad med [illegible] vuxna pilar, jemn och sandad, och tvenne [illegible] herrskap bor i de små husen, hvilka [illegible] med sina hvitmålade fönsterkarmar på [illegible] väggar och täckta med [illegible]. Vid [illegible]

1.

Öfver en fruktbar, här och der af höjder afbruten slätt i A— församling i Uppland, går en jemn och väl hållen häradsväg.

På ett ställe af denna väg, synes till höger en ansenlig bondby med vidsträckta nybyggda logar och lador, hvilka åt den förbiresande visa endast fönsterlösa väggar.

En stor ladugårdshög vid byns östra ända vittnar om att en förmögnare bonde der har sina bopålar.

Men icke blott *en* bonde måtte bo i byn, utan tvenne, t y vid hvardera ändan skymta öfver ladorna fyra hvita skorstenar. De å östra sidan synas dock ansenligast, och en väldig rök uppstiger ur en af dem, säkerligen från en stor spis, der qvällsmaten nu tillagas: kanske man också brygger eller bakar.

En ganska otreflig uppkörsväg leder till byn, genom stora trädesåkrar, gråa som lättjan. Inga trädkronor höja sig öfver byn, inga blommor synas der vilja trifvas.

På andra sidan vägen midtemot är en behagligare tafla. Der är också en by, men mycket mindre, der är en mängd små boningshus, liggande i rad, och framför dem en icke förkastelig trädgård, med yfviga stickelbärsbuskar i hvarandra korsande rader, samt ett och annat fruktträd; och närmast husen lysa solrosor och andra höstblommor.

Vägen, som leder till denna by, är planterad med halfvuxna pilar, jemn och sandad, och tyckes nästan antyda att herrskap bor i de små husen, hvilka på afstånd synas ganska trefliga med sina hvitmålade fönsterkarmar på mörkbruna väggar och täckta med blommande torftak. Vid närmare be-

traktande skulle dessa små hus befunnits mycket gamla och icke lofvande någon serdeles värme om vintern.

Vid följande händelsers tid var det ännu blott höst: rågen började att skäras.

Det var för mera än femtio år sedan, alltså behöfver ingen tro sig porträtterad och få ondt lynne, ifall någon likhet skulle förefinnas med nu lefvande.

En präktig kalesch, gullgul med röda hjul, och ett stort grefligt vapen på vagnsdörrarna, samt dragen af fyra unga prakthästar, med gulmålade selar, rullade frampå häradsvägen. Spannridare körde första paret, en kusk satt på en tornlik upphöjning och länkade det eftersta paret. Två betjenter stodo bakpå vagnen.

Inuti satt en gammal herre, med välvilliga och ljusa anletsdrag; pudrad, så att rockkragen till och med var hvit deraf. En sidenfodrad kappa var noga svept ikring den åkande.

Just i det samma kaleschen nalkades den korsväg, som bildades af stora vägen, och de båda, hvilka ledde till byarna, möttes en simpel kärra, dock ej alldeles af sämsta sorten, utan blåmålad, och med stolen hoppande på trädfjedrar.

I kärran satt en man kring sextiotalet, brynt af solen, opudrad och med barska, fast fryntliga och redbara anletsdrag. Hans drägt var en bondes: lång jacka, svarta skinnbyxor, ullstrumpor, ganska gula, samt skor. Man kunde så väl se detta, ty det fanns ingen fotsack på hans kärra.

Han körde sin gamla, dock icke magra, men tungfotade häst helt makligt, och vårdade sig ej om att på vanligt bondvis den tiden hålla undan i diket för herrskapsvagnen.

Kusken på denna fann sig derföre föranlåten att med myndig stämma ropa:

— "Håll ur vägen, för Hans Excellens grefve Horn af Åminne!"

Men gubben i kärran blef icke häpen af denna titel och förnämhet, utan svarade barskt:

— "Jag är en Horn af Rantzien!"

Denna gren är nu den äldsta och förnämsta af den ädla Hornska slägten, derföre tog excellensen ganska artigt af sig

sin hatt, bugade sig för Horn i kärran, och sade: "ödmjukaste tjenare, Herr baron!"

Men till sin kusk sade han: "Håll undan för Herr baron."

Kusken lydde, höll undan så att gubben i kärran beqvämt kunde vika af på den täcka vägen till den vackra byn. I vändningen helsade han med sin gamla grofva hatt, dock så ledigt och värdigt på excellensen, att man kunde se att han var en Horn af Rantzien.

Excellensen fortsatte sin snabba färd framåt Häradsvägen, men gubben i kärran körde i sakta mak uppföre den blygsamma pilalléen, och mumlade för sig sjelf:

— "Den förbannade reduktionskungen!" *)

Den vackra byn, med de små boningshusen, tillhörde baron Horn af Rantzien, ättling af en familj, som genom Carl den elftes reduktion blifvit bragt till fattigdom. Denne Horn hade ingenting ärft af sina föräldrar, och hade gift sig med en fattig fröken, men han hade genom omtanka och arbetsamhet kommit så långt, att han vid fyratio års ålder kunnat inköpa ett litet frälsehemman om tre åttondels mantal, hvilket fordom hört under ett af hans förfäders gods. Så snart han blef egare af denna obetydliga jordlott, ansträngde han alla sina krafter att förbättra och försköna den; ty den hade varit alldeles förfallen. Han hade upphjelpt både åker och äng till god bördighet; trädgården och alléen hade han med egen hand planterat. Han skydde icke att sjelf lägga handen vid allt slags arbete, han ryktade sjelf sina hästar, och styrde plogen sjelf, dikade, sådde, slog, och skar. Han till och med förde slagan sjelf. Hans kära hustru fann sig med högsinnadt lugn uti sin anspråkslösa ställning, förrättade sjelf allehanda sysslor, mjölkade korna, spann, väfde och ränsade i trädgården.

Horn af Rantzien sade i början af deras giftermål, då de arrenderade ett — torp:

— "Min lilla vän! Far, — det vill säga Carl den elfte — har beröfvat min familj sin rikedom; våra förfäder hafva icke

*) Teckning efter verkligheten.

kunnat lemna någonting hvarken åt dig eller mig; låtom oss derföre arbeta och samla åt våra efterkommande; af ett litet ollon blir med tiden en stor ek; Gud kan välsigna mitt arbete, så att dess frukt i mina efterkommandes händer växer till stor rikedom."

Men hans giftermål blef aldrig välsignadt med några barn.

Efterhand hade flera fattiga adelsfamiljer, som stodo i aflägse slägtskap med baron Horn, dragit sig till honom och fått hans tillåtelse att bygga sig små stugor invid hans egen. Han hade biträdt dem så mycket han förmådde, och nu såg han ikring sig en liten koloni af arbetsfolk, allesammans fattiga genom reduktionen.

Der bodde nu två hushåll af famillen S—, det ena af den *röda* grenen, det andra af den *svarta;* ett hushåll af slägten H—; en ogift gammal fröken J—, och en enka, hvilken vi här kalla grefvinnan Elisabeth. Denna hade en son, Hjalmar.

För alla dessa var Horn som en far; han började på ålderdomen, sedan hans hopp om arfvingar upphört, att anse dem som sina barn.

De fattiga adelshushållen hade ingenting att lefva af, mera än hvad Horn förmådde skaffa dem, dels genom små pensioner, som han utverkat sig för deras räkning af några magnater i trakten, och dels gaf han dem allt hvad han sjelf kunde umbära, emot att de biträdde honom med sina obetydliga arbetskrafter, ty de voro icke annat än gubbar och gummor, samt några små, stackars barnbarn.

Alla Horns skyddslingar hade haft åtminstone bergade föräldrar, varit litet med i verlden, och först mot slutet af sin lefnad kommit i elände; de voro derigenom så mycket känsligare derför och brukade aldrig visa sig utom Horns egendom.

Horn sjelf hade tidigt blifvit fader- och moderlös, uppfostrad af en länsman, vid 16 års ålder ingått som volontär vid ett landtregemente, sedan bevistat pommerska kriget, men icke kunnat avancera längre än till fanjunkare, emedan han icke haft råd att köpa någon officerssyssla, så-

som då brukades. Horn blygdes derföre ingalunda att visa sig ute i verlden, utan såg hvar och en frimodigt i ansigtet, i medvetande om sin obefläckade heder, och sitt aktningsbjudande uppförande. Aldrig hade han för egen del af någon menniska begärt en gunst, men väl kunde han göra det för sina skyddslingars eller andra behöfvandes räkning. Det var en grundsats hos honom, som han ofta upprepade: en Horn kan blott gifva beskydd, men aldrig emottaga.

I fält hade han ådagalagt denna lugna och oböjliga beslutsamhet, som är ett karaktersdrag uti den Hornska slägten. Hans bröst pryddes också af en tapperhetsmedalj.

Men oaktadt alla sina förtjenster som menniska, och i trots af sitt förnäma namn, egde han inom församlingen, som bestod af endast bönder, icke mera anseende, än som af dem bestås åt en som bara eger $\frac{1}{8}$:dels mantal. Bönder, åtminstone Upplandsbönder, värdera ingenting annat än rikedom. Dessutom hyste de till honom det slags dolska, men lugna hat, som gror uti bondhjertan till herremännen, oaktadt det nästan aldrig utbryter i svårare handling, utan endast uppenbarar sig i ogenhet, och små försök att göra intrång, såsom att i hemlighet beta äng, plundra trädgården, stjäla skog och dylikt.

Den lilla byn, der Horn var herre, vilja vi med hans eget namn kalla Ållonby, emedan denna lilla egendom i hans förhoppning utgjorde fröet till stor rikedom för framtida ättlingar.

Den stora byn, på andra sidan om vägen beboddes af tvenne bönder; den ena, Olof Nilsson, rådde om tre mantal, den andra, Jan Persson, hade endast en åttondedel.

Olof Nilsson var således en betydande man, hvilken hade hela socknens förtroende: han var tolfman och kyrkovärd, och hade varit elector till Riksdagsmannaval.

Olof Nilsson ansåg likväl alla sina hederstjenster endast som besvär, och fullgjorde dem så lösligen han kunde, såvida han derigenom icke vann någon synnerlig fördel.

Olof Nilsson hade en enda dotter, Anna Maja. Hon bråddes mest på sin moder, var stillsam och from, och vacker som en dag. Nyponblomman var mindre täck än hen-

nes kinder, hennes ögon hade blåklintens färg, lockarna voro som det finaste silkeslin.

Byn hette Tuna, Olof Nilsson kallades Stor-Olle i Tuna, hans hustru Stor-Mor i Tuna, och dottern Tunaros.

Den andra mindre hemmansegarn i Tuna hette Abraham Carlsson; det var en ganska from och hedersam bonde, men hans anseende i socknen var obetydligt, ty han hade blott en åttondel. Abrahams äldsta son var student i Upsala.

När gubben Horn med sin kärra hunnit genom pil-alléen och kommit till sin gårdsgrind, möttes han af sina kor, hela åtta stycken, feta och glänsande allesammans; de syntes känna igen sin husbonde, och helsade på sitt vis, med råmningar, hvari Horn tydligen hörde deras tillgifvenhet. Äfven en fårskock kom bräkande emot honom. Han stadnade sin häst, steg ur och förde den sjelf in i stallet och lade foder för sin trotjenare. Kärran stod qvar på gården. Ur den framtog han några brödkakor, utdelade stycken åt sina fyrbenta vänner, och var ganska noggrann att alla skulle få lika. Bönderna, isynnerhet Olof Nilsson, skrattade åt gubben Horn, att han gaf så mycket åt sina kreatur, ty de följde Uplands bondsed att svälta dessa, fordrande mycket af dem, utan att vilja gifva dem något. Men Horn tänkte inom sig: Bönder äro ändå bönder. Han hade sin fröjd af att se alla djuren hulliga och tillgifna, samt ständigt friska, medan böndernas ofta dogo af sjukdom och svält.

Under det gubben sålunda "fägnade sina fyrbeningar," kom först en vänlig hund, och hälsade honom, efter denna följde några lifliga barn, samt sist åtskilliga gummor, förnämligast hans egen kära husfru.

Vid åsynen af denna, smekte gubben en ståtlig ko, som något för närgången trängde sig på honom, och sade: "Gå nu, Friherrinna, ty nu kommer den som borde heta som du!"

Bönderna ville alldeles icke kalla Horns hustru friherrinna, emedan de ansågo henne för fattig, och efter hon mjölkade sina kor sjelf, derföre hade Horn gifvit sin bästa ko namnet "Friherrinna," och *hon* fick heta så utan vägran af både tjenare och fremmande.

Barnen omgåfvo jublande den fryntlige gamle, som till dem utdelade små gåfvor, ty han kom ifrån staden, der han gjort sina inköp.

De gamla gummorna emottogo också med mycken tacksamhet åtskilliga små förnödenhetsartiklar, som han köpt åt dem, för sina penningar.

Gubben Horn kände sig lycklig, glädjen strålade ur hans blickar, ty han var alla dessas fattigas och värnlösas tillflykt och beskyddare. Han var en adelsman i hjertat, fastän icke i förmögenhet.

Hans skyddslingar hjelpte att i hans kök inbära hvad som tillhörde honom; friherrinnan S., den starkaste af gummorna, körde emellertid in kärran i lidret. Derinne öppnade hon en strut snus som hon fått af gubben, tog sig en pris, drog den med välbehag upp i näsan och sade: "Gud välsigne Horn."

Detta var Horns ständiga skörd i sin by af alla, så väl vänner som tjenare. Hade djuren kunnat tala, så skulle de visst ha sagt detsamma.

Men om bonden Olof Nilsson sade hans folk, fast i mjugg: den förbannade rackarn! Hade hans djur kunnat tala, så skulle de visst ha sagt detsamma.

Under det gubben gick öfver sin inre gård, som han planterat med allehanda löfträd och sirat med vackra gräsplaner, och väl sandade gångar, stadnade han här och der vid ett träd eller en buske, afskrapade det minsta tecken till mossbildning, undersökte om det var för torrt ikring roten, och afskar en och annan oregerlig qvist, och sade inom sig: Vex, vex, mina gröna barn! När j kunnen skugga någon, då är jag döder och glömder, men det är dock jag, som beredt mina efterkommande denna trefnad. Jag har väl inga egna barn, men hvad gör det? Menniskobarn skola hafva fröjd af hvad jag planterat."

Detta är adelsdygd, att göra arbete, utan att tänka på egen nytta, men efterkommandes.

Och träden hviftade med många små gröna händer åt gubben Horn, liksom af tacksamhet för den vård han skänkte äfven åt dem.

Ack! allt i naturen är tacksamt för vård och vänlighet; kanske med undantag någongång af menniskan.

— "Morfar, morfar!" ropade en liten flicka, en fröken H., barfota och i en simpel klädning af hemfärgadt tyg, "vet morfar" — alla barnen kallade honom morfar, ty han var som en far för gummorna, och så vänlig emot dem — "vet morfar, att "sjurarna" tagit nio kycklingar ifrån Stor-Olle i Tuna?"

Med "sjurarna" menade flickan skatorna, ty Uplandsfolket vågar ej benämna något slags rofdjur med sitt rätta namn, af fruktan att de skola hämnas, utan nyttja andra benämningar, som anses hederligare. Skatan får heta Sjura, vargen Gulfot, Schas eller Tusse, räfven Michel o. s. v.

— "Hvarföre ta aldrig sjurarna morfars kycklingar?"

— "Nej, ser du, min lilla stumpa, det är derföre att morfar låter sjurarna ha sitt bo i rönnen der, derföre röra de aldrig morfars tillhörigheter, men Olof Nilsson högg ned det enda träd som fanns på hans gård, och deri var också ett skatbo, derföre hafva de nu hämnats."

Derefter inträdde gubben Horn med sin hustru uti det rum, som på en gång var hans och hennes; hon hade emottagit de saker han hemköpt för hushållets räkning, och var så innerligen belåten med dem, samt omfamnade och tackade sin man.

— "Men hur har du kunnat köpa så mycket?" frågade hon, "jag vet ju att du icke hade med dig mera än två Riksdaler, och hem har du varor för trettio. Icke har du kunnat gå ifrån din grundsats att aldrig taga på kredit i handelsbodarna?"

— "Nej men, min gumma, det har jag icke gjort. Mina pengar voro slut, utom de två riksdalerna, det är sant; ty så här tids är det inte underligt att man är utan — fan anamma Carl den XI, — men vi behöfde en hel hop till bergningen, och så voro de andra stackarna i behof af mycket. Jag for ändå till staden, säker på att vår Herre skulle göra

någon utväg för mig, isynnerhet som jag var ett ombud för omyndiga utan arf, och gamla, utan arbetsförmåga. Det gick som jag hoppades. I staden träffade jag en arrendator, åt hvilken jag för några år sedan, då han var fattig och utan ställe, och jag fått god skörd, skänkte några tunnor säd till föda åt hans hustru och barn. Han är nu i goda omständigheter, tackade mig för undfången hjelp och nödgade mig emottaga betalning efter nu gällande pris, med fem års ränta. Gamla Horn skulle icke ha emottagit någon betalning för en välgerning, om han ej haft så många fattiga här hemma — Fan i den Carl den XI."

— "Du, gode gubbe, om du ändå kunde förlåta den högt salige konungen, så hade du knappast något fel."

— "Jag tror som du, att den konungen för sin fosterlandskärlek, och rättvisa genom Guds nåd blifvit salig, och derföre far han icke det minsta illa, för det att jag svär emellanåt öfver honom. Annars skulle jag visst icke säga ett ord."

2.

Excellensen grefve Horn af Åminne hade emellertid fortsatt sin resa. Vid sluttningen af en oppförsbacke, der, vid sidan af vägen, en lummig lund med en källa inbjöd till skugga och förfriskning, beslöt excellensen att stiga ur och låta sina hästar hvila sig en timme.

Betjeningen dukade opp aftonvard för excellensen vid källans brädd, kall kyckling, russinkaka, fint hvetebröd och gammal pontak. Ett enkom medfördt täcke och en dyna lades på marken att skydda den förnäma mannen för möjlig väta i gräset.

Han försökte att äta, men var icke hungrig; ett glas vin med vatten tillfredsställde hela hans appetit. Han ön-

skade sig i denna stund någon, åt hvilken han kunde skänka sin aftonvard. Betjeningen var det ingen glädje att gifva åt, ty de hade tillräcklig matsäck med sig, och höllo nu på nere vid vagnen att moja sig med den.

Excellensen såg uppåt backen, der vägen låg öppen för hans blick, för att se efter om någon hungrig vandrare skulle komma.

Der kom lyckligtvis två, och excellensen blef glad om hjertat, ty han såg att det ej blott var ett par menniskor, som han kunde bjuda på aftonvard, utan som tillika kunde roa honom med ett par minuters samtal, ty de voro tydligen ett par studenter.

Man kunde se det på dem. Studier gifva ett tycke af betänksamhet, och en uppsyn af sjelfmedvetenhet.

Den ena var mycket lång till vexten, groft bygd, något gänglig och framåtlutad. Han var blek och utmagrad i anletet, som antydde godsinthet och ödmjukhet. Hans jacka med små kamelgarnsknappar, och kortbyxor voro af hemmaväfdt och hemfärgadt blått vadmal, en rundkullig hatt och svarta ullstrumpor fullbordade drägten.

Den andra var en fullkomligt välbildad yngling, af medelhöjd; han hade lediga rörelser som genast behagade; ett öppet, frimodigt, nästan stolt anlete, med nobla drag, fastän nu något landtligt solbrända. Hans klädedrägt liknade kamratens.

För närvarande syntes det, att han förde ordet, med mycken liflighet, medan den andra under tystnad åhörde honom.

Luften var stilla och klar, allt var tyst ikring excellensen, så att han började höra åtskilligt af de båda ungas högljudda samtal. Emellertid vinkade han åt sin jägare, och befallte honom säga studenterne, det en gammal herre ville bjuda dem på ett glas vin.

Excellensen satt så att han var bortskymd för studenterna af hasselbuskar, men såg dem genom en öppning mellan löfven. De gingo långsamt utföre backen, och den mindre stadnade ofta, för att kunna vända sig till den andra och derigenom ge mera eftertryck åt sitt tal.

— "Jag säger dig, Jan, att du är en komplett narr. Du måste alldeles lägga bort den der ödmjukheten, du måste se upp, och se folk rakt i ansigtet. Jag, som känner dig sedan barndomen, vet att ditt väsende kommer af blyghet, vet att du är ödmjuk invertes. Men andra, som icke känna dig, tro tvertom. Ty just de högmodigaste sätta nuförtiden på sig den der gudsnådeligheten; det vet man. Dessutom tro menniskorna hvarandra aldrig om godt, hvad den inre menniskan beträffar, utan de rätta sina omdömen efter ytan; sök derföre att se dugtig och rättfram ut, jag vet väl att skurkar göra så med, men de lyckas merendels att bedraga derigenom. Hvarföre skulle du då icke genom sådant utseende lyckas att öfvertyga menniskorna om ditt verkliga värde? Ty du är dugtig och en hel karl i botten, det vet jag; men du har utanpå dig den der förbannade bondödmjukheten. Du måste visa att du sätter värde på dig sjelf. Hvilken skulle annars göra det?"

— "Nog går det an för dig, Hjalmar," svarade Jan Abrahamsson långsamt, "att vara präktig: du är grefve, du!"

— "Grefve till nie daler! så stor är min kassa i denna stund!" svarade Hjalmar leende, "sedan jag fått betala mina kläder! Tror du att jag är oförskräckt för det min stackars far var grefve? Nej, deröfver borde jag gråta och blygas att vi äro så fattiga, men morfar Horn har lärt mig, han, att den som gör sig ödmjuk, får stå vid dörren, men den som stiger frimodigt fram, blir bjuden att sitta ner i soffan."

I detsamma bugade sig för Hjalmar jägaren, hvilken de båda vännerna, lika litet som vagnen, ännu ej upptäckt, emedan de som äkta studenter glömde hela verlden ikring sig, för det ämne hvarom de disputerade.

— "Excellensen, som hvilar här vid källan, låter bedja herrarna stiga fram till honom och taga ett glas vin!"

Derefter skyndade han förut att visa vägen till källan, ty han afvaktade icke svar, emedan han ansåg afslag omöjligt.

— "Ser du, Jan," hviskade Hjalmar, "jägaren bugade sig för mig, och talte vid mig, och brydde sig inte om dig!

Hvarföre? Du är lika snyggt klädd som jag, men du ser för höflig ut, derföre bryr sig ingen om att vara höflig för dig."

Den gamle excellensen nickade vänligt åt ynglingarna, när de kommo honom närmare. Han bjöd dem att sätta sig vid källan, midtemot honom. Det är icke så noga med etiquetten i en grönlummig lund. Man blir der friare, möjligtvis efter föredömet af löfvens lekande frihet, medan man inom hus ofta nödgas vara stel som en vägg.

Excellensen fästade sig i synnerhet vid den frimodige Hjalmar, och bevisade derigenom ännu mera hans för Jan Abramson nyss predikade lära om ödmjukhetens skadlighet.

Hjalmar åt med studentisk matlust af excellensens ymniga förråd, och drack vin på ett höfviskt vis, ehuru han nu för första gången i sin lifstid smakade sådant, så grefveson han var.

Jan Abrahamson satt tyst som en fisk och vågade hvarken äta eller dricka, ej heller brydde sig excellensen mera om honom, sedan han ett par gånger blifvit vänligen uppmanad att taga för sig.

När Hjalmar gjort sitt bästa med matsäcken, gjorde han på excellensens befallning reda för sina omständigheter; berättade att han under förliden vårtermin tagit studentexamen, samt fått riddarhusstipendium. Men han berättade icke att han delt med sig hälften deraf åt Jan Abramson, som inga medel hade. Vidare att han likasom Jan Abramson haft hvar sin kondition i Upsala under mellanterminen, men att de nu vände hemåt för att "hjelpa till vid skörden och äta krusbär."

Det roade excellensen mycket att den unga grefven så okonstladt omtalade huru han, enligt vana, äfven i år skulle skära råg, och tröska, till dess terminen började, ihop med gamla Horn, hvilken Hjalmar ansåg som sin far, emedan Horn dragit försorg om både honom och hans mor i många år. Excellensen antecknade dervid något i sin plånbok, sig till minnes. Vidare skildrade Hjalmar med fördelaktiga färger gubben Horns karakter, och slutligen äfven sin tyste följeslagares, "Jan Abramson den höfliges öden."

— "Jan," sade han, "är son till en fattig bonde i Tuna, hvilken har blott en åttondedel; så länge den andra brodern, hvilken är fem år yngre än han, icke var arbetsför, hade Jan tjenat sin far som dräng, men hela tiden haft mycken lust att läsa sig till prest. Han beslöt redan vid femton års ålder att gå till Upsala, och söka sig in i skolan, men brodern var då blott tio år. Först när brodern blef femton, kunde han, och *måste* lemna hemmet, ty det förmådde ej föda flera än två arbetare. Emellertid hade han om nätterna vid skenet af en torrvedssticka lärt sig bibeln mest utantill, emedan han inbillade sig att det var den, som gjorde en menniska till prest. Alltför sent fick han af mig veta annat: ty af pur ödmjukhet hade han icke vågat fråga någon derom, emedan han blygdes att bekänna så högfärdiga tankar. Först när jag blef äldre, jag är nio år yngre än han, fick han förtroende för mig, och frågade mig hvad jag läste, ty jag fick genom morbror Horns rekommendation gå i skola hos vår pastor. Jag lånte honom då på mina ferier, som voro långa nog ibland, min latinska grammatika och "Svinryggen."

Excellensen visste att ett latinskt lexicon hette så.

— "Desse lärde sig Jan emellertid ifrån perm till perm utantill, och förstod dem väl, ty han har mera förstånd, än han visar. Vid fyllda tjugo år gick han till Upsala, och blef intagen i skolan. Under tiden födde han sig med uppassning, borstning, eldning och väckande åt förmögnare studenter och magistrar. Sluteligen blef han lyckligt och väl sjelf student. Detta har han varit nu i fem år, utan att komma längre: nu uppehåller han sig med att undervisa barn i Upsala, samt har läst så mycket för sig sjelf, som tre prester annars tillsammans. Några hans kamrater anmälde honom till prestexamen, ty hans ödmjukhet hindrade honom att göra det sjelf; nu hände sig att Erkebiskopen kom sjelf i examen, och började att fråga Jan, men han blef så förbluffad af Erkebiskopens förnäma utseende, att han för hvarje fråga han fick, bockade sig först ödmjukt, och sade Eders Högvördighet, innan han kunde komma fram med sjelfva svaret. Ett par gånger blefvo svaren till Erkebiskopens nöje, men när denne

frågade: "Hvad menar du med djefvulen" bockade sig Jan som vanligt och svarade: "Eders Högvördighet!" I detsamma märkte han huru illa detta föll sig, och kunde af förskräckelse icke vidare säga ett ord. Då blef Erkebiskopen vred, trodde att den höflige Jan verkeligen menat ett stickord, och lät genast "kugga" honom. Sedan dess har han icke vågat anmäla sig till ny examen, utan fortfar med sina pojkar, utom vid andtiderna, då han går hem och hjelper sin far."

— "Det är hederligt gjort!" svarade exellensen.

Efter en stunds vidare samspråk afskedade han de båda studenterna och de fortsatte vägen till hemmet.

— "Jag menar!" sade Hjalmar, "att man gjorde skäl för sig på allt sätt; jag skulle tro att jag förvärfvat mig en gynnare. Om din mund inte varit så faseligen sluten, alldeles som du ätit fogellim till middagen, så skulle du —"

— "Bara förplumpat mig," svarade Jan nedslagen. "Och hur är det också möjligt för en fattig bondson att kunna tala till en excellens?"

— "Men du är ju en fri student i Herrans namn."

— "Mina studier hafva åtminstone gjort mig det gagnet, att visa mig huru ofantligen stor skilnad det är mellan en bonde och en excellens i allting: jag trodde det icke förut."

— "Finge du studera verlden, så skulle du få se att skillnaden är obetydlig."

När de båda kamraterna kommo till korsvägen, togo de hjertligen afsked af hvarandra, och Jan lofvade, på Hjalmars enträgna begäran, att infinna sig följande Söndag hos sin vän.

När Jan inträdde i sin fars stuga, sade han:

— "God afton!"

Fadren och yngre brodern sutto till bords och åto ärtvälling. Modren stod höfviskt vid spisen.

— "God afton!" ljöd det entoniga och kalla svaret från alla tre.

Upplandsbönderna bestå vanligtvis icke sina barn någon hjertlighet i formen, den ligger dock kanhända inom dem.

Jan satte sig tigande vid bordet, att äta ur det gemensamma ärtvällingsfatet; modren gaf honom tigande en träsked.

Han fick nu nöja sig med ärtvällingen, sedan han af ödmjukhet försakat excellensens kyckling och vin.

Ett annat emottagande rönte unga Hjalmar hos de sina. Den fattiga adeln i Horns by lefde som en enda familj. Om de voro fattiga på gods, så voro de desto rikare på kärlek. Ett mångstämmigt välkommen hälsade honom genast vid grinden, ty man hade sett honom på afstånd och skyndat honom till möte manngrannt. Hans ädla moder omfamnade honom under tårar och sade: "du gör mig lyckligare för hvarje gång jag återser dig."

Och gubben Horn slog honom kraftigt i handen och sade: "bra, min gosse, att du kom, jag väntade dig säkert."

Följande dag sågo Hjalmar och Jan hvarandra på afstånd. Båda skuro säd, och arbetade som män.

3.

Den stora grödan i Tuna var ändteligen inbergad. Stor-Olles lador voro öfverfulla, och han hade måst stacka mycken säd, af brist på rum.

Det var söndags eftermiddag.

Tjenstefolket sträckte sig i storstugan uti sina "trallar," det vill säga sängar med flera våningar ofvanpå hvarandra. Ett par pigor lågo i spisen. Sådant är vanligen söndagsnöjet bland bondfolket, när icke dans pågår.

I kammaren innanföre satt Stor-Olle och ransakade sina reverser. Ty om hösten skola alla fordringar för under året utborgad säd indrifvas. Vanliga räntan är fyra kappar på tunnan, lånetiden må vara hur kort som helst. Samma ränta tages äfven i Sockenmagasinerna. Det gör något mera än tolf procent, minst räknadt. Procenteriet drifves vida längre på landet, än någonsin i Stockholm.

Stor-Olle såg grym ut; det var i förskott på, hur han tänkte blifva emot dem som icke genast betalte.

Hustrun satt inkrupen i en vrå, och läste i en psalmbok. Någon bibel fanns icke i huset. Nuförtiden finnas väl

biblar på flera ställen än fordom hos bondfolket i Upland, sedan Bibelsällskapet så ädelmodigt utdelat sådana. Men det är dock mest hos de fattiga. Hos de rikare är det sällsynt nog. Finnes den, så är det merendels endast qvinnor och orkeslösa gubbar, som läsa deri. *De andra hafva icke tid.* Huru det är i andra provinser, vet jag icke. Der lär dock bibeln ej vara så obekant, som i Upland. Månne hedendomen ännu har qvar några rötter ikring det gamla templet, ty nog göra presterna sin skyldighet här som på andra ställen, eller har smittan från hufvudstadens lägre befolkning spridt sig vida ikring?

En gammal bonde, tolfman likasåväl som Stor-Olle, inträdde sakta och tyst. Käppen hade han, jemte hatten, ställt i storstugan.

— "God afton!" sade han och stadnade vid dörren.

— "God afton," svarade Stor-Olle utan att stiga opp.

Mor slog igen psalmboken, steg opp, och såg under tystnad på sin husbonde.

— "Tag in aftonvard åt tolfman!" sade Stor-Olle.

Gumman gick tyst och lydig.

— "Sitt, gammel-Jerker!"

— "Tackandes!"

Det synes, som om det i Upland skulle finnas tvenne slag af bönder.

Den fremmande såg icke så barsk och grym ut som Stor-Olle.

Det ena slaget är sådana, hvilkas förfäder sedan mannaminne egt de gårdar de besitta. Dessa äro merendels mera hedersamma, fromma och medgörliga. De utgöra ett slags bondadel, och det förefaller, som om de härstammade från fäder, hvilka vid adelns uppkomst genom rusttjensten, kunnat, men icke velat ingå i de välbyrdiges stånd. Dessa äro egentlige odalmän. Till detta slag hörde Jerker Tolfman, som varit riksdagsman sjelf, och hvars förfäder, så långt man kunde minnas det, alltid deltagit i riksmötena. Till detta slag måste de fleste af de nuvarande bonderiksdagsmännerna höra.

Det andra slaget äro dels sådana, som innehafva små hemman, dels de, som genom omtanka, ofta nog utbildad till sträng egennytta, förvärfvat sig större egendom. Dessa här-

stamma möjligtvis från de gamle odalmännens trälar, som blifvit frigjorda, och fått frälsegårdar på arrende. Till detta slag hörde Olof Nilsson.

Visserligen har, under tidernas lopp, uppblandning skett genom giftermål emellan trälarnas och odalmännens ättlingar, men i allmänhet vet man, att de rika och sjelfegande böndren *aldrig* gifva sitt bifall till barnens giftermål med frälsebönders eller fattiga hemmansbrukares barn.

Sedan Olof Nilsson och Jerker Tolfman språkat hit och dit om väder och vind, och om huru snål presten var, som ville hafva — sin rätt, började gubbarna att taga för sig af den uppdukade aftonvarden. Jerker Tolfman lät bjuda sig tre gånger innan han tog något för sig, och sade för hvarje gång: "mån tro det skall gå an."

Men Stor-Olle afslog alla hans invändningar med ett bestämdt: "si, så!"

Då först tog tolfmannen för sig. Uti inga samqväm är så mycket "krus" som ibland bönder.

När Jerker kände sig stärkt och plägad, steg han upp, tackade far och mor med en handtryckning. Om man i Upland ger en bonde en enda smörgås, så tager han alla i hand, hvilka finnas i rummet, och tackar. Det hör till höfligheten på landet.

Derefter sade Jerker-Tolfman:

— "Jag är i dag böneman!"

— "Jaså!" svarade Olof Nilsson, "sitt då igen, och tag bönemans-supen."

Jerker satte sig igen, och gjorde som far sade.

Mor stod vid dörren med hopknäppta händer.

Jerker sade slutligen:

— "Grannasfar i byn här, Abraham Carlsson, har skickat mig att begära jeran dotra Anna Maja, till hustru åt Jan, son hans. Han hafver hört att J viljen hafva en dräng åt året, och om J viljen hafva Jan till dräng och "hem-måg," så vill Jan blifva det."

Stor-Olle strök sig om hakan, rynkte ihop ögonbrynen och svarade ingenting på en half timma.

Jerker tolfman väntade lugnt på svar. Mor började att darra. Dörren till storstugan stod på glänt; Anna Maja tittade genom springan förstulet.

Nu är att säga, det Jan och Anna Maja uppvuxit tillsammans i byn, och höllo af hvarandra som syskon. Dem emellan hade dock aldrig varit något tal om giftermål, ty sådant brukas icke mellan anständiga bondebarn, förrän far sagt sitt ord, och gifvit lof.

Men Anna Maja hade ett stycke hjerta, hon också, och det klappade en smula under skinntröjan, fast icke en tiondedel så lifligt, som ett qvinnohjerta under en chemisette af kammarduk.

Ändteligen svarade Stor-Olle:

— "Jag vill inte hafva grannas-Jan till dräng, och inte till hem-måg."

Anna-Maja vek ifrån dörrspringan och gick ut på gården att gråta allena, ty hon visste att fars ord aldrig kunde ändras.

— "Jaså!" svarade Jerker-Tolfman med sitt vanliga lugn; "J vill inte ha Jan till hem-måg; kanske att J köper ett hemman åt Anna-Maja och ger hennes man att bruka."

— "Så gör jag ock! Men inte blir Jan hennes man."

— "Hvarföre inte?" genmälte bönemannen, som visste att det hörde till hans skyldighet att *ligga åt*, "Jan är en dugtig dräng, bondeson, och ärfver en sextondel; den andra sextondelen får han väl lösa af bror sin. Hvad jag vet är, att J sjelf, Olle, började med en sextondel, och har nu tre mantal. Flit och hushållning göra den fattige rik."

— "Om Jan vore en riktig bondedräng, så kunde det så vara, men nu är han en later läsedräng. Den blir aldrig folk af här i väla."

— "Kära far!" bad mor med klagelig ton, ty hon var för giftermålet, emedan hon visste att Jan skulle blifva en frommare man åt Anna-Maja, än Olle varit åt henne.

— "Tig, qvinna!" sade Olle barskt. Mor vågade ej mera öppna munnen.

— "Men," genmälte Jerker, "Jan är mäkta lärd, säger prosten, och kan med tiden bli komminister i våran socken."

— "Må han bli det; min röst skall han få, efter han är socknens barn, men min dotter blir aldrig tiggarhustru."

— "Visst och sannt är, att våran komminister nu är en fattig stackare, men det kommer sig deraf att han är en herremans son, och ej sjelf kan bruka sitt boställe, men Jan skulle göra det sjelf."

— "Det vore väl; men jag ger honom aldrig min dotter."

Olof Nilsson sade detta utan hetta, ty slätt-bönder äro merändels alltid lugna som trädesåkern, fast stormen går, men han sade det med sådant allvar, att Jerker förstod att här ingenting vidare var att göra. Han steg derföre opp att taga afsked.

Men Stor-Olle sade: "Fälsupen, Jerker."

Och gubbarne togo färdsupen; sedan gick Jerker att berätta för Abraham Carlsson huru saken aflupit.

Men Olof Nilsson sade till sin hustru: "Grannen har aldrig velat sälja sin struntbit åt mig, som vill ha hela byn: nu tror han att han skall i stället komma åt hela byn genom Jans gifte med Anna-Maja. Men si derpå är Abraham lurad."

Det var ingen fråga om de ungas tycke för hvarandra. Sådant brukas ej bland rika bönder. Ej heller vågade Jan sjelf göra något försök att beveka Olof, än mindre Anna-Maja. När bönemannen misslyckas, så är saken afgjord. Aldrig brukas det att fria personligen till en rik bondedotter, sådant "passar icke."

4.

Ett år hade förflutit sedan händelserna i det föregående.

Jan Abrahamson hade ändteligen, sedan Erkebiskopen blifvit upplyst af de välvilliga Consistoriales om hans fromma lynne och ytterliga ödmjukhet, sjelf låtit kalla honom till

examen, hvilken han med heder tagit, och var nu vigd till prest. Grefve Hjalmar hade utgifvit en juridisk afhandling, hvilket den tiden gälde lika med hofrättsexamen, och berättigade honom till inträde i Hof-Rätten. Jan var nu sålunda färdig att taga hand om själars välfärd och Hjalmar att försöka sig med rättvisans skipande i landet.

— "Nu," sade Hjalmar, "skola vi följas åt till den der hederliga excellensen, som bjöd oss på frukost, fastän du ingenting åt: men det var icke hans skull, utan din välsignade höflighets. Vi skola gå till Stockholm och uppsöka den förnäma herrn och utbedja oss hans protektion. Jag kan måhända få bli hans handsekreterare så länge, och du kan få någon bra prestsyssla. Ty nog måste väl han skola ha handsekreter, som såg så hög ut, och nog måste han ha något kyrkopatronat, som for med fyra lakejer och åt kyckling i gröngräset. Eller hur tror du Jan?"

— "Inte passar det sig att gå till en excellens för mig, det vet jag."

— "Nu kommer ödmjukheten igen, men jag ska berätta dig en rolig historia om vår excellens, som bevisar att han tycker om frimodighet, och är sjelf en hel karl.

För några år sedan kom det en ny hjelpprest till församlingen, der Ekebyholm ligger. Jag tror visst presten hette Öman, eller något sådant. När presten på klockslaget 10 kom i kyrkan befallte han klockaren låta ringa. Men klockaren invände att man aldrig brukade börja Gudstjensten förrän excellensen Horn kom i kyrkan. Presten upprepade sin befallning och klockaren måste lyda. När excellensen klockan elfva kom i kyrkan, stod Öberg, eller hvad han hette, på predikstolen redan. Excellensen såg bister ut, men gick och satte sig i sin bänk. När presten kom ner från predikstolen, skickade excellensen sin jägare med helsning till presten, att "excellensen befallte honom messa för altaret efter predikan." Presten svarade endast "jaså" — till jägaren, men messade icke en ton.

Följande söndag kom excellensen i rättan tid i kyrkan och hörde noga på predikan. Både före och efter predikan

messade presten med sin vackra stämma, så herrligt, att allas hjertan rördes deraf.

När Gudstjensten var slut, gick excellensen in i sakristian, och satte en mäkta vred min på sig. Han sade till presten:

— "Hur kunde ni understå er att låta ringa förra söndagen förrän jag kom i kyrkan? Jag har ej sett sådant oskick förr. Hvarföre messade ni icke när jag befallte det? När jag inte befaller, då messar ni på trots. Hvad skall detta heta? Vet ni inte att jag är excellensen grefve Horn?"

— "Eders excellens," svarade presten, utan hetta, men också utan kryperi, "om Eders Excellens har någonting att anmärka emot mig i tjensteväg, så torde Eders Excellens vända sig till Domkapitlet i Upsala, under hvilket allena jag lyder."

— "Du är en dugtig pojke, Öman," sade excellensen, som endast velat pröfva honom. Han slog honom till och med muntert på axeln, liksom han velat dubba honom till sin vän och tillade: "jag tycker om dig, kom och ät middag hos mig i dag."

Och alltsedan dess är Öman som barn i huset hos excellensen, och när han gifte sig, fick han en ny fullständig klädning af sin gynnare. *)

— "Ser du, Jan," fortsatte unga grefve Hjalmar, "om du varit i Ömans ställe, så hade du af idel höflighet och ödmjukhet väntat på excellensen med predikan ända till qvällen, om han ej råkat komma. Du hade gjort messfall och mistat tjensten, det är tvärsäkert.

— "Hvad hör nu den der historien hit?"

— "Jo, den bevisar att excellensen tycker om *dugtiga pojkar,* och att vi kunna utan fruktan uppsöka honom i Stockholm; kors för tusan, vi äro ju gamla bekanta med honom och ha ätit frukost vid hans bord."

— "Inte törs jag!" sade Jan och skufvade sig på bondvis för att ådadalägga omöjligheten.

---

*) Denna anekdot är historisk, fastän trettio år yngre.

— "Du skall, ty jag, grefven, befaller dig!" ropade Hjalmar med låtsad vrede. Derpå tog han Jan i händerna, och dansade med honom en stund ikring golfvet, till dess han tröttnade att draga på den gensträfviga och höfliga jätten. Följande dag voro de på väg till Stockholm.

5.

I Stockholm satt ett halft år senare framför sin spegel en skön dam, och lät kläda sig i håret af ett fruntimmer, som icke syntes vara en kammarpiga utan en väninna.

Damen var i qvinnans skönaste period, denna högsommar mellan trettio och fyrtio år, då behagen nått sin högsta fulländning; då hon ej mera tjusar för några ögonblick med blyga leenden, utan med en klar, sjelfmedveten blick, och en godhet i väsendet, som liknar den mogna persikans.

Håret var upplagdt i en hög tupé, och redan inmängdt med välluktande puder; ansigtet var så klarhvitt som en äkta liljas hy; ikring gestalten låg den hvita puderkappan i yfviga veck.

Man skulle hafva tagit detta hvita väsende för en alabasterstod, en afbild af någon skön drottning, af Marie Antoinette i Frankrike, som hon liknade mycket, om ej de fina ögonbrynen varit så ebensvarta, om ej sjelfva ögonen flammat af så angenämt mörka lågor, om ej munnen glänst som en amaranterblomma, om ej leendet gnistrat så intagande.

Det andra fruntimret, som med pudervippan strödde ännu litet mera hvithet öfver den vackra frun, var tvertom ganska ful till formen, ehuru ett visst tycke af godsinnthet gjorde att man kände sig väl af att se på henne.

Ej heller syntes hon det minsta afundsam öfver sin väns glänsande skönhet, utan tycktes fröjda sig deråt; hon hade också sjelf, mente hon, någon del deri, ty det var hon, som

artistiskt danat denna stolta tupé, och laggt dessa konstsköna bucklor på sidorna och i nacken.

— "Vet du hvem vi skola taga emot i dag?" frågade Assessorskan Mejer, — så hette den vackra damen.

— "Nej!"

— "Nå så hör — en älskare!"

— "Hvad behagas? Enkefru Assessorskan Mejer, född Lindström, 34 år gammal, *mormors-kandidat*, mottaga en älskare?"

— "Ja, hvad tycks? Ge mig min vackraste solfjäder, ty jag tänker rodna!"

— "Toka!"

— "Du skall få höra. För en månad sedan var jag på en brunnsbal, öfverfylld med folk. Der kom jag att i quadrillen få dansa emot en ung, vacker karl, som sedan, utan att vara bekant, bjöd opp mig, han ursäktade sig dermed att han var fremling i hufvudstaden, han presenterade sig sjelf såsom Grefve Hjalmar X, och bad mig på ett så graciöst sätt, att jag icke kunde neka honom. Vi dansade flera gånger tillsammans, han blef allt artigare, han blef öm, varm, enträgen. Jag smålog åt honom, ty han roade mig, och jag var öfvertygad att han skulle glömma mig följande morgon, isynnerhet, som han icke frågade mitt namn, utan kallade mig fröken. Han måste hafva fått någon oriktig underrättelse om mig."

— "Ha ha! var jag inte med dig?"

— "Jo, det är naturligt!"

— "Nå, då har han visst frågat någon när vi sutto tillsammans, hvilka vi voro, och fått till svar: fröken Leonora H. och Assessorskan Mejer. Nu tyckte väl den romantiske ynglingen, att du borde vara fröken och jag enkan."

— "Det är möjligt, min söta vän! Nå väl, efter brunnsbalen mötte jag honom ofta ute, och han helsade med ett behag, som om han varit vid hofvet i 10 år, och tillika såg han så öm ut, som om han nyss kommit från Arkadien. Kort derefter var jag på en maskerad; du också, Leonore. Oaktadt jag var väl maskerad, som jag trodde, i en Neapolitan-

skas drägt, upptäcktes jag af min beundrare; han sade att han genast kände igen mig på vexten, på gången, på dansen. Det är möjligt, han träffade emellertid rätt den gången. Han dansade med mig flera gånger, var ännu ömmare, än på brunnsbalen. Han var så djerf, att han ett par gånger kysste min handske. Händelsevis trängdes vi af folkhvimlet bortåt en kuliss, och kommo, jag mins icke hur, in i ett litet sidorum, som för ögonblicket var tomt. Jag tog af mig masken, ty jag var upphettad. Han tog af sig sin.

Och här fattade han min hand och gjorde mig den ömmaste förklaring, han upprepade alla de der vanliga ederna om evig kärlek och trohet; han ville, med ett ord, à toutes forces hafva mig till sin grefvinna."

— "Grefvinna."

— "Ja, hvad tycker du? Han är grefve, men," tillade Assessorskan, och antog en högst bedröfvad min, "han — är — bara — tjuguett — år!"

— "Tocken tok!"

— "Jag tyckte så med!"

— "Fria till en obekant menniska!"

— "Han tog mig ju för fröken Leonora H!"

— "Ännu värre! Men hvad svarade du?"

— "Jag svarade ingenting, ty i detsamma inkommo flera masker, och vi måste åter maskera oss. Så fort jag kom ut i hvimlet, så smög jag mig undan och for hem med dig."

— "Rätt gjort; men hur vet du att han kommer hit i dag? Har han snokat upp oss?"

— "Du skall få höra. Jag rådgjorde häromdagen med min salig mans höga förman och gynnare, excellensen Horn, åt hvilken jag skulle anförtro ombudskapet i den lilla processen jag fått på halsen med min aflidne homme d'affaires', sterbhus. Han föreslog mig, — hvad tycker du? — just den unga grefve Hjalmar X., extra notarie i HofRätten, han rekommenderade honom som en utomordentligt ordentlig och skicklig jurist, med ett ord, som sin protegé. Jag kunde naturligtvis icke

neka, och i dag, Leonore, om ett par timmar, skall han komma hit och emottaga handlingarna."

— "Fy, Anna Lovisa, tycker du om gossen, eller vill du bara göra honom yr i hufvudet?"

— "Sätt en mouche, Leonore, här, just här, der kinden sluttar nedåt hakan."

Leonore gjorde efter begäran.

— "Vet du Leonore, jag vill göra honom ett litet spratt, jag vill pröfva honom, om du vill hjelpa mig."

— "Pröfva? I hvad ändamål!"

— "Att få veta om han är en bra karl, på hvilken en hustru kan lita."

— Du menar då allvarsamt?"

— "Ganska allvarsamt!" svarade Assessorskan utan att le.

— "På hvad sätt skall profvet ske?"

— "Utan tvifvel har excellensen omnämnt för sin protegé att jag är rik.

— "Kanske också att du är vacker."

— "Det tror jag inte. Excellensen är så gammal."

— "Just gubbarna förstå sig bäst på skönheten."

— "Får nu den unge mannen i den rika enkan igenkänna föremålet för sin enträgenhet, så —"

— "Så släpper han dina *handlingar* för att gripa efter din hand."

— "Var du nu i mitt ställe den rika enkan."

— "Och sjelf vill du spela den fattiga frökens. Nå ja; jag går in på ditt förslag, för att visa, att också jag kan få en friare."

— "Afgjordt således?"

— "Ja, ja."

6.

Ungefär vid samma tid som fruntimren samtalade, vandrade tvenne unga män tillsammans öfver Nya Bron, som

den tiden var alldeles ny; för att vara ohörda, togo de den blygsamma, mindre besökta stråten under Gref Pers mur, som det då hette, d. v. s. der nu den lysande Bazaren står. Der gingo då förtiden föga folk.

Den ena var lång och prestklädd.

Det var Comministers-adjunkten Johan Abrahamsson.

Den andra var klädd i en ny ståtlig nationaldrägt, förfärdigad af den tidens yppersta sömkonstnär. Det var hofrättsnotarien grefve Hjalmar X.

— "Nå, Jan," frågade Hjalmar," "hvad tycker du om Stockholm?

Det är svårt nog att vara här för en prest," genmälte Jan, "hvilken är van vid landsbygden, ty man skall vara helgdagsklädd om hvardagarna. Adjunkten hemma går sex dagar i veckan i hemväfda kläder, och hans lön är så stor, att jag icke kan få en faktor, för att uttrycka huru många gånger den är större än min; ty en billion gånger noll är noll, en septillion gånger noll är också noll, jag må taga så gigantisk multiplikator som helst, så räcker den ändå icke att uttrycka huru många gånger adjunktens lön är större än min, ty jag har noll i lön."

— "Men du förtjenar ju bra genom din lilla privata skola!"

— "Ja, så mycket jag behöfver, och jag måste erkänna, att så hyggliga och qvicka gossar, som Stockholms, finnas ingenstädes. De riktigt glädja en in i själen. Men hvad tycker du sjelf om Stockholm?"

— "Du berömmer gossarna, du beskedliga magister, men du talar icke ett ord om flickorna!" utbrast Hjalmar med hänryckning.

— "Inte kan en karl hålla flickskola, vet jag!" svarade den oskuldsfulle jättepresten.

— "Jag menar icke de flickor, som gå i skola, utan dessa som sjelfva äro de ljufva lärarinnorna uti lifvets djupaste vettenskap, kärleken."

— "Hm, inte bryr jag mig om tocket."

— "Så gör jag det likväl. I början föreföll det mig, som om jag kommit i ett paradis af lefvande blommor, blommor i qvinnoskapnad, och min blick flög som fjärilen ifrån det ena sköna ansigtet till det andra. Stockholmskorna borde icke få visa sig ute alla dagar, blott en i veckan, på hvilken alla nykomna karlar ifrån landet borde hålla sig hemma, att icke bli galna af förtjusning. Nu ändteligen har jag blifvit van vid denna flod af skönheter, kanhända också att jag glömt alla, för henne, den enda, oförgätliga."

— "Hvad nu då?"

— "Ack, hon, mina drömmars engel, mitt vakandes åtrå, den himmelske, den charmanta fröken Leonore!"

— "Hvad är det för en?"

— "En hel cythère i hvarje hennes rörelse — så skön, så tjusande är hon!"

— "Ä hon så fager, osm våran Anna-Maja?"

— "Tio tusende Anna-Major hafva tillsammans icke så mycken skönhet, som hennes lillfinger!"

— "Jaså." —

— "Och att dessa nedriga masker skulle drifva mig ur paradiset, då hennes läppar redan logo för mig om en framtid af obeskriflig sällhet!"

— "Hm!"

— "Ja du, — jag har aldrig sett henne sedan, men i dag skall jag kanhända möta henne, ty jag går nu till Assessorskan Mejer, med hvilken hon var tillsammans på brunnsbalen."

— "Kors!"

— "Vet du, Assessorskan Mejer är mycket rik. Excellensen rådde mig att ställa mig in i huset hos henne, och nickade med en besynnerlig blick åt mig, liksom jag borde friå till henne. Men jag bryr mig icke om rikedom, utan jag skänker henne åt dig, Jan. Fria du till Assessorskan, jag afstår henne åt dig, och behåller fröken Leonore, om hon också är lika fattig som jag. Anna-Maja lär du ändå inte få!"

— "Nej, nej!"

— "Nå så ta assessorskan, och hjelp mig sedan genom henne att få råka den gudomliga Leonore. Jag skall presentera dig. Enkan vill nog gifta om sig."

Så der pratade Hjalmar ända till dess de hunno till Assessorskans vackra hus i staden; der skildes de åt, och Hjalmar gick upp att emottaga "handlingarna."

7.

Knappt hade fröken Leonore och Assessorskan afgjort derom att de skulle föreställa hvarandra, förrän en kammarpiga anmälte att grefve Hjalmar vore i salongen.

Sedan kammarpigan försvunnit sade fröken Leonore, i det hon lade bort pudervippan:

— "Efter du vill att jag skall låtsas vara assessorskan Mejer, så är det väl jag som skall öfverlemna handlingarna åt honom, d. v. s. emottaga honom?"

— "Det begrips!"

— "Är det den der tjocka luntan, som ligger på kakelugnen!"

— "Det är det."

Fröken Leonore sysslade något med sin klädsel, dock mindre för att blifva behagligare, är kanhända tvertom.

— "Jag begriper," sade hon, vid det hon tog handlingarna, "huru jag skall pröfva honom; hm, jag skall nu pudra honom, fastän utan vippa!"

Och fröken gick ut i salongen. Grefve Hjalmar tog för afgjordt att hon var assessorskan och gjorde en djup, fullkomligt Gustaviansk bugning. Ryggarne voro den tiden vida mjukare än nu.

Då Leonore öfverlemnade handlingarne till Grefve Hjalmar, neg äfven hon på det utsöktaste sätt, samt antog en min, som skulle föreställa ett ögonblicks förvirring.

Hjalmar smålog inom sig deröfver.

Derefter bjöd fröken Leonore den unga grefven att sitta, för att, som hon sade, "rådgöra med honom om sina affärer." Hon begagnade dervid tillfället att för den förvånade Hjalmar utbreda och utveckla hela betydenheten af sin rikedom, d. v. s. egentligen Assessorskan Mejers, hvars roll hon åtagit sig.

Grefve Hjalmar var uppfödd i fattigdom, och hade knappt kunnat föreställa sig att en enka skulle kunna ega så många inteckningar.

Slutligen sade fröken Leonore, suckande, och med en blick af egen art på den vackra grefve Hjalmar:

— "Ack, herr grefve, hvad det är svårt för ett fruntimmer att sköta så der stora affärer."

— "Jag medger det," svarade Hjalmar, hvilken genast uppgjorde en plan, att skaffa sin vän presten den rika enkan till hustru.

Hjalmar märkte icke att i samma ögonblick den rätta assessorskan Mejer på honom riktade sina genomträngande blickar ifrån en dörrspringa. Leonore hade nemligen lemnat på glänt, den dörr igenom hvilken hon hade utkommit; bakom den stod nu den vackra assessorskan.

— "Jag medger det!" upprepade Hjalmar med en stadig blick på Leonore; och ehuru det i dag är blott första gången, som jag rådfrågas i nådig fruns angelägenheter, så vågar jag dock ödmjukeligen föreslå en sak."

— "Han biter på kroken!" tänkte Leonore, men hon sade ingenting.

— "Nådig frun," fortsatte Hjalmar, "är i sina vackraste dagar, nådig frun behöfver blott önska, och nådig frun får genast en, som sköter sina vidsträckta affärer."

— "Hvad menar grefven!"

— "Tillåt mig säga helt uppriktigt — jag är alltid rättfram — gift er, fru Assessorska!"

— "Ack!"

— "Ja!"

— "Nå väl!"

— "Är det väl någon ung man, hvilken behagar er?"

— "Det är inte så utan det" — genmälte Leonore, och såg med ömhet på Hjalmar.

— "Det var ledsamt det" svarade han.

— "Hvad behagas?"

— "Jag tänkte annars bedja om er hand för — —"

— "Er sjelf!" utbrast fröken Leonore med ett leende, som på en gång kunde tydas som ett skämt och en uppmuntran.

Hjalmar blef icke förlägen utan sade:

— "Nej, min nådigaste fru Assessorska, så smickrande det skulle vara för mig att ega en så *vördnadsvärd* maka, så måste jag försaka en sådan lycka; mitt hjerta, min kärlek tillhör för alltid fröken Leonore H."

Fröken Leonore hade svårt att afhålla sig från skratt.

— "Nå kors!" sade hon, "ni har då just icke gjort något klokt val!"

— "Inte det? Är ej fröken Leonore skön, som en prinsessa i sagorna?"

— "Hå gubevars, hon är ful som stryk!"

— "Så assessorskan talar! Men det är sant, de sköna förstå aldrig att bedömma hvarandras utseende. Men åtminstone erkänner assessorskan att fröken Leonore är god och ädel."

— "Åhja, en smula, men fattig som en kyrkråtta. En ung grefve, som ni, bör framförallt se på rikedom; er tillkommande bör minst vara så rik, som jag. Nog måste det vara tråkigt för en högförnäm ung herre att icke hafva ekipager, engelska hästar, livrébetjening, icke kunna umgås med sina likar, icke ge dinéer, icke lysa och förtjusa."

— "Allt det der skall jag skaffa mig sjelf, fru assessorska, genom mina arbeten. Var lugn, jag stiger nog till statens högsta värdigheter. Jag är grefve, har bildning, och beskyddas af den mäktige excellensen Horn. Men jag begär ett hjerta, som jag älskar, jag vill icke hafva någon annan än fröken Leonore H. om hon vill hafva mig. Men det sednare är en sak, som jag olyckligtvis inte känner."

I detsamma öppnades dörren fullkomligt och den rätta assessorskan framträdde i hela glansen af sin junoniska skönhet. Hjalmar sprang opp ifrån den förmenta assessorskan, hvilken med låtsad vrede öfver denna hans oartighet, försvann genom en annan dörr.

— "Hvilken outsäglig lycka!" utbrast han, i det han framgick till den sköna enkan, och fattade hennes hand, hvilken han betäckte med brännande kyssar, "att ändteligen få återse er, dyraste fröken Leonore!"

Assessorskan log emot honom med en himmelskt upplifvande blick.

— "Ack!" fortsatte han, "nu eller aldrig! Ögonblicket är dyrbart: svara mig skönaste bland dödliga, *får* jag älska dig?"

— "Vill grefve Hjalmar älska en flicka utan förmögenhet?"

— "Jag kan icke annat än älska er!"

— "Och göra henne till sin grefvinna, en fattig grefvinna?"

— "Kärleken är lifvets rikaste rikedom!"

— "Jag högaktar er, grefve Hjalmar!"

— "Tack, Leonore, vill du blifva min? Jag vill icke blifva någon annans, än Leonores! Får jag det?"

Han såg på henne med en sådan ljufhet, att hon kände sig rörd.

Hon betraktade honom en stund med en lugn, pröfvande, skön blick.

— "Kom hit, i morgon eftermiddag, Hjalmar, i skymningen, och du skall få svar; gå nu, min vän!"

Hjalmar kysste återigen hennes hand, bugade sig lydigt till afsked, tog handlingarne och gick.

— "Han bör kunna göra en qvinna lycklig!" sade Assessorskan för sig sjelf, i det hon lätt tryckte handen emot sitt hjerta. "Tokiga hjerta, att du kan klappa så häftigt vid trettifem år!"

8.

Följande dag, mot qvällen, då det redan begynte skymma, skyndade den unga grefven till sin kärleks föremål. På vägen träffade han sin vän presten, hvilken hade en ovanligt strålande uppsyn.

— "Hvad har händt?" frågade Hjalmar. "Hafva dina skolgossar i dag kunnat sina lexor utan att stappla? eller har Tunaros kommit till dig med "förning," af ostkaka och ägg? Kanske till och med sitt hjerta?"

— "Tala ej om Tunaros!" svarade presten med en nobel rynkning på näsan; han var för första gången i sin lifstid riktigt rak i ryggen.

— "Jag tror du fått pastorat?"

— "Ja, 250 Tunnors lön, och 120 i arrende för boställlet, men ser du, jag brukar mitt boställe sjelf, så att jag skall hafva mina 500 tunnor."

— "Du är då kyrkoherde, jag gratulerar. Hvem har gifvit dig pastorat?"

— "Den ädle excellensen, grefve Horn af Åminne, som är patronus."

— "Och du sade inte nej derför, som för frukosten?"

— "Nej!"

— "Jag begriper, det är bara småsaker som du blygsamt undandrager dig, men när du får något dugtigt — hahaha! — Du tänker väl fria om igen till Tunaros?"

— "Nej; huru skulle en bondflicka duga till prostinna?"

— "Aha, du har blifvit bonde till åsigterna, sedan du kommit i välstånd. Det der tycker jag inte om."

— "Jag måste ha en bildad hustru."

— "Nåväl, jag skall föreslå dig en!"

— "Är hon rik?

— "Ja visst."

— "Jag tager henne. Skaffa mig henne."

— "Ja, i morgon, nu skall jag skaffa mig sjelf en hustru. Farväl!"

De skildes och Hjalmar gick till sin assessorska. Han hade redan lyckats genomdrifva till Assessorskans förmån, den sak han åtagit sig.

När han kom upp i salongen var den tom, men en dörr stod öppen till de inre rummen. Han steg dristigt på.

Han gick igenom några rum, till dess han förtjust stannade i ett litet kabinett; han såg sin kärleks föremål luta sig i en divan.

Det var skumt, han såg icke anletets uttryck; men han igenkände den sköna gestalten. Han skyndade fram till henne, föll på knä, och sade:

— "Leonore, som jag älskar mera än mitt lif, vill du också älska mig något litet?"

Han brände hennes hand med tusen kyssar. Han fick det.

— "Och du ger mig i dag, det efterlängtade svaret? Du vill bli min maka?"

— "Ja, Hjalmar,

Mozart har ej diktat en så outsäglig skön melodi, som låg i dessa ord. Den älskades *ja* är mera värdt, än allt hvad Shakespeare skrifvit.

— "Ack, då får jag också kyssa din mund!" utropade Hjalmar, sprang opp, satte sig i divanen och omfamnade sin älskade, liksom för att för evigt fängsla henne i oupplösliga bojor.

— Dessa bojors lås är den första kyssen. Han simmade i en ocean af sällhet, utan att säga ett ord. Ej heller talade hans älskade. Hvad skulle hon också behöfva säga mera än hvad hon sagt?

En dörr öppnades, *hon* gömde sitt hufvud vid Hjalmars bröst, en flod af ljus strömmade in öfver taflan af dessa två, som omfamnade hvarandra för att blifva endast en.

Den som bar den strålande armstaken gick fram till divanen, och satte ljusbringaren på bordet framför, utan att Hjalmar vände sig om; han såg blott framför sig på det sköna hufvudet, som lutade sig mot hans hjerta, att det ej var pudradt, utan lyste af rika, ungdomliga, svarta lockar.

— "Hjalmar!" ropade rösten bakom honom. Han såg sig om. Men hvad han såg, förvirrade honom så att han förlorade fattningen.

Den som inkommit var just den, hvilken han älskade under namnet Leonore.

Hvad som mest förvirrade honom var att hon icke syntes misstycka, det han omfamnade en annan, utan log deråt på ett serafiskt sätt.

Omöjligt kunde han slita sig lös från henne, som låg vid hans bröst; han var fasthållen vid henne af sina egna armar, de ville släppa det smärta lifvet.

— "Mina barn!" sade Assessorskan Mejer, jag välsignar er!"

Den omfamnade upplyfte hufvndet, och såg på assessorskan. Hon vågade ej se på Hjalmar.

Men Hjalmar såg häpen på henne. Hon hade hans Leonoras, — d. v. s. assessorskans anletsdrag, blick, angenämhet, glans, men likheten var ungefär sådan, som man föreställer sig emellan en skön qvinnas utseende på jorden, och sedan hon blifvit en engel i himmelen.

Det var en evig ungdom i hennes anlete, som låg mot hans bröst.

— "Hur skall jag förstå detta?" frågade Hjalmar.

— "Älskar du icke Leonore? Afslog du icke assessorskan Mejers hand? Jag är assessorskan, hon der, är — min dotter, hon är Leonore, *din* Leonore!" sade assessorskan, och räckte Hjalmar sin hand.

Nu först kunde Hjalmar lösrycka sin arm, för att kyssa sin blifvande svärmors hand.

— "Ser du, Hjalmar!" sade hon, "när jag fann, att du fattat tycke för mig, insåg jag att du ännu mera skulle älska min dotter. Eller hur?"

— "Ack!"

— "Nåväl, derföre beslöt jag att pröfva dig, om du var en man, som kunde och ville göra henne lycklig. Jag har pröfvat dig, utan att du märkt det, på många sätt, i hemlighet; bland annat har jag låtit min väninna fröken

Leonore H. gifva sig ut för mig, då du ifrån början förvexlade oss båda. Min gosse, jag älskade dig från första ögonblicket, såsom — min måg. Vill du blifva det?"

— "Hvilken sällhet är att hafva dig till — svärmor!" svarade Hjalmar och kysste sedan assessorskans dotter, som också hette Leonore.

— "Nåväl! jag är nöjd!" sade assessorskan — "men det är sannt, du sade att du för evigt tillhörde fröken Leonore H., hon kommer der, att taga dig på orden."

Fröken Leonore H. inträdde leende, och sade: "ser du, Anna Lovisa, jag är nog rik att hafva en älskare, som jag kan skänka åt din dotter."

Hjalmar återvann ej sin fattning att tala; men han fick kyssa i stället.

Ett halft år derefter var ett dubbelbröllop. Grefve Hjalmar vigdes vid fröken Leonore Mejer, men Kyrkoherden Abrahamsson vid fröken Leonore H, som icke var så fattig, att hon ju ej hade tiotusen Riksdaler, och det var rikedom för *bondesonen.*

Ett år sednare bar den sköna enkan fru Mejer på sina armar, en engel — hvarföre kallas barnen så? Ty de komma från himmelen. Fru Mejer bar sitt dotterbarn på ännu unga armar.

— "Det är ljuft!" sade hon till Hjalmar, "att vara mor, men himmelskt att vara mormor!"

Stockholm. Hörbergska Boktryckeriet, 1847.

Leonore H. gifva sig ut för mig, då du ifrån början förvexlade oss båda. Min gosse, jag älskade dig från första ögonblicket, såsom — min måg. Vill du blifva det?"

— "Hvilken sällhet är att hafva dig till — svärmor!" svarade Hjalmar och kysste sedan assessorskans dotter, som också hette Leonore.

— "Nåväl! jag är nöjd," sade assessorskan — "men det är sannt; du sade att du för evigt tillhörde fröken Leonore H., hon kommer derf, att taga dig på orden."

Fröken Leonore H. inträdde leende, och sade: "ser du, Anna Lovisa, jag är nog rik att hafva en älskare, som jag kan skänka åt din dotter."

Hjalmar återvann ej sin fattning att tala; men han fick kyssa i stället.

Ett half år derefter var ett dubbelbröllop. Unge Hjalmar vigdes vid fröken Leonore Meijer, med hvilken den Abrahamsson vid fröken Leonore H. som lärde vackra fatta, att hon ju ej hade tiotusen Riksdaler, och det var rikedom för bondsonen.

Ett år sednare har den sköna enkan fru Meijer på sina armar, en engel — hvarföre kallas barnen så? Ty de komma från himmelen. Fru Meijer har sitt dotterbarn på andra unga armar.

— "Det är ljuft!" sade hon till Hjalmar, "att vara mor, men himmelskt att vara mormor!"

